

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Jana Valentová

**SEXUÁLNÍ KRIMINALITA PÁCHANÁ NA
DĚTECH (TRESTNĚPRÁVNÍ,
KRIMINOLOGICKÉ A KRIMINALISTICKÉ
ASPEKTY)**

Rigorózní práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): listopad 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

Podpis.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své rigorózní práce prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc. za odborný dohled, podnětné rady a vlídnost. Další poděkování patří státním zástupkyním Městského státního zastupitelství v Praze paní JUDr. Želmíře Andráškové a paní Mgr. Janě Murínové, které do této práce prostřednictvím konzultací vnesly cenné poznatky z praxe. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům, sourozencům a manželovi, bez jejichž hmotné a lidské pomoci by tato práce nevznikla.

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	2
1. Kriminologické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech	8
1.1. Pachatelé	10
1.2. Oběti.....	20
1.3. Způsoby páchaní sexuální kriminality na dětech	26
1.4. Výskyt jevu v ČR.....	30
1.5. Prevence	38
2. Trestněprávní aspekty sexuální kriminality páchané na dětech	42
2.1. Hmotněprávní problematika.....	44
2.1.1. Jednotlivé vybrané skutkové podstaty	47
2.1.1.1. Znásilnění dítěte	48
2.1.1.2. Pohlavní zneužití	54
2.1.1.3. Sexuální nátlak	58
2.1.1.4. Komerční pohlavní zneužití	60
2.1.2. Potrestání odsouzeného podle trestního zákoníku	69
2.2. Procesněprávní problematika	73
2.2.1. Prostředky trestního řádu k zabránění sekundární viktimizace u dětských obětí	74
3. Kriminalistické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech.....	77
3.1. Zvláštnosti výslechu.....	79
3.1.1. Výslech dětské oběti	81
3.1.2. Výslech obviněné osoby	87
3.2. Zvláštní způsoby dokazování	91
3.3. Materiální stopy a jejich hodnocení	94
Závěr	101
Seznam zkratk	106
Seznam zdrojů.....	107
Seznam příloh	116

Úvod

V nedávné době jsem byla přítomna diskusi několika mladých lidí-vysokoškolských studentů, na téma pohlavní zneužívání dětí. Jejich fatální neznalost až naivita v tomto tématu byla snadno pochopitelná s ohledem na jejich rozličné zájmy a studijní zařazení. Co je ale již méně pochopitelné a omluvitelné, je pokračování diskuse, které se neslo v duchu: „Proč by mě mělo zajímat, že někdo zneužívá své dítě? Jak to souvisí se mnou?“ Tento náhled není ve společnosti nijak ojedinělý a jak je vidět, týká se i vzdělané části populace. Jak je možné, že se lidé smíří s postulátem, že co se děje doma, je soukromou záležitostí rodiny? Jak je možné, že ignorace společnosti vůči sexuálnímu násilí na dětech je natolik silná, že ji nepřebije zájem na zdravém vývoji dítěte a na ochraně jeho dětství?

Zejména tyto případy z každodenního života mě neustále přesvědčují o nutnosti hovořit o věcech, které jsou pro mnohé natolik neakceptovatelné, že raději předstírají, že neexistují. Je nutné odkrývat sexuální tabu a vnést do společnosti osvětu o tématu, které není především pro laickou veřejnost nijak příjemné. Proto jsem si za téma své rigorózní práce vybrala Sexuální kriminalitu páchanou na dětech (trestněprávní, kriminologické a kriminalistické aspekty).

Na podzim 2011 zahájila zmocněnkyně Vlády ČR pro lidská práva kampaň Stop sexuálnímu násilí na dětech, která ve spolupráci s Radou Evropy a její kampaní One in five, upozorňuje na riziko v této oblasti a napomáhá prevenci. Název kampaně Rady Evropy poukazuje na fakt, že každé páté dítě v Evropě se setkalo s některou variantou sexuálního násilí¹. V rámci české kampaně byla vydána knížka Kiko a ruka, která dětskému čtenáři názorně předvádí, kde se dospělí lidé dítěte smí dotýkat a kde ne. Toto je jedna z možností, jak bojovat proti četným případům sexuálního násilí na dětech. Díky osvětě, prevenci a zapojení státu a veřejnosti do programu ochrany dětí je podle mého názoru možné sexuální násilí na dětech eliminovat. Kromě společenských prostředků ochrany je nutno uvažovat i o prostředcích právních a kriminalistických, o prostředcích a metodách, které zefektivňují práci policie a justice a o prostředcích a metodách, které zefektivňují trestání a nápravu pachatelů.

¹ Council of Europe. *One in five*. [on-line]. [cit. 2012-08-03]. http://www.coe.int/t/DG3/children/1in5/default_en.asp

V této rigorózní práci bych se chtěla zabývat především možnostmi zefektivnění boje proti sexuální agresi na dětech a to jak de lege lata, tak de lege ferenda. V této souvislosti se budu snažit využít svých znalostí, které jsem získala na stáži u Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 7. Za další důležitý pramen považuji osobní konzultace se státními zástupkyněmi Městského státního zastupitelství v Praze, které se převážnou část své dlouholeté praxe zabývaly kriminalitou páchanou mládeží a kriminalitou páchanou na mládeži.

Primárně je nutné vymezit pojem dítě, který je těžištěm celé práce. Rozhodla jsem se používat definici dítěte obsaženou ve výkladových ustanoveních trestního zákoníku² (dále TZ), konkrétně v § 126 TZ. Uvedená definice pokládá za dítě osobu mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak. U určitých trestných činů, je spáchání trestného činu na dítěti znakem kvalifikované skutkové podstaty³. U jiných trestných činů je zase výslovně specifikováno, že čin je trestný pouze v případě, je-li spáchán na dítěti mladším patnácti let a na osobu mezi patnáctým a osmnáctým rokem věku se tedy skutková podstata nevztahuje⁴. Osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok, se nazývá mladistvý (§ 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

Podle Weisse jsou hranice, ve kterých lze beztrestně souložit s druhou osobou, legislativně vymezované v posledních 250-ti letech a zpočátku se pohybovaly mezi desátým a dvanáctým rokem věku⁵. Historická podmíněnost těchto hranic, tedy fakt, že na děti před sto a více lety se kladly vyšší nároky a byly tudíž pokládány za dříve dospělé, naráží i na podmíněnost geografickou. V tomto smyslu se jeví zajímavou skutečnost, že v určitých částech světa je pohlavní styk s dítětem chápán jako součást kulturní normy. Vědci zkoumali sociální vzorce chování kmenů v Nové Guinei a ve střední Indii, kde je běžný koitální styk dospělých mužů s dívkami raně školního věku a došli k závěru, že jakékoliv negativní ovlivnění psychiky dítěte a jakékoliv negativní krátkodobé či dlouhodobé následky zdravotní či vývojové jsou vyloučené⁶. Chování, které je v jedné kultuře automaticky přijímáno, je druhou kulturou razantně zavržováno,

² Zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³ Např. u trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1,2 písm. b) TZ.

⁴ Např. trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1,2 TZ.

⁵ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 31. ISBN 80-247-0929-5.

⁶ MUDr. Jan Zbytovský. Přednáška – *Soudní psychiatrie a sexuologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 9. 5. 2011.

potażmo trestáno. Geografická a kulturní determinace fenoménu sexuální násilí na dětech je neoddiskutovatelná.

Pro účely této rigorózní práce se budu držet evropské kulturní, právní a společenské tradice, konkrétně právního řádu České republiky. I v rámci Evropy jsou totiž výrazné rozdíly v chápání hranice sexuální vyspělosti dítěte. Nejmarkantněji se v této souvislosti jeví Malta a Vatikán, kde je zákonem stanovený věk pro beztrestný sex s druhou osobou na dvanáct let a v Irsku, kde je stanoven na sedmnáct let.

V České republice byl věk, ve kterém je možno beztrestně souložit s druhou osobou, stanoven na patnáct let. Podle mého názoru je tato hranice adekvátní a je s to ochránit dětství, do kterého by sex neměl patřit.

Dvacáté století je nazýváno stoletím dítěte, a to zcela oprávněně, zmíníme-li základní mezinárodní dokumenty na ochranu práv dítěte. Prvotní tendence mezinárodního společenství na začátku dvacátého století se týkaly především eliminace obchodu se ženami a s dětmi⁷. Začínají se objevovat názory, že dítě je hodno vysokého standardu ochrany a společnost je za tento standard odpovědná. Vzniká zájem chránit nejen zdraví dítěte, ale i jeho dětství, rodinné zázemí a vývoj. Tato lidská práva tzv. druhé generace vyústila v přijetí Deklarace práv dítěte v roce 1926. Mezinárodní dokumenty jako Všeobecná deklarace lidských práv (1948) či Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950) otevřely dveře vzniku nejvýznamnějšího dokumentu na ochranu práv dětí-Úmluvě o právech dítěte⁸. **Úmluva o právech dítěte** byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1989⁹ a vyjma Spojených států amerických a Somálska ji ratifikovaly všechny členské státy. Na podporu práv dítěte zřídila OSN Výbor pro práva dítěte. Smluvní strany Úmluvy se zavázaly uvést svůj právní řád do souladu se zněním Úmluvy a zabránit tak jakékoliv diskriminaci dětí.

O jaká práva se v rámci ochrany dítěte konkrétně jedná? V souvislosti s tématem této práce jde především o svobodu myšlení a právo na soukromí. Dále o ochranu před násilím, ponižováním a vykořisťováním a o ochranu zdraví. Zásadní povinností státu je potom zabezpečit dítěti odpovídající životní úroveň, zvlášť v případech, kdy je dítě

⁷CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, s. 87. ISBN 9788072018253.

⁸Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

⁹ Informační centrum vlády ČR. *Deklarace práv dítěte* [on-line]. 2009-10-11. [cit. 2012-08-27]. <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>

odloučeno z rodinného prostředí. Úmluva o právech dítěte definuje dítě jako každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve¹⁰. K Úmluvě byly později přijaty dva opční protokoly, z nichž ten mladší: Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii Česká republika dosud neratifikovala. Jedním z důvodů, proč se tomu tak dosud nestalo, je podle Úřadu vlády nedostatečně vyřešená trestní odpovědnost právnických osob v ČR¹¹. Jelikož k 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim¹², je snad možné počítat s brzkou ratifikací tohoto opčního protokolu, tolik významného na poli komerčního sexuálního zneužívání dětí.

V literatuře je možné se místo s pojmem sexuální kriminalita setkat s pojmem mravnostní kriminalita. Někdy jsou tyto nesprávně považovány za synonyma. Ve své práci jsem se rozhodla používat termín sexuální kriminalita, a to z toho důvodu, že plně vystihuje podstatu samotné sexuální kriminality. V adjektivu mravnostní se totiž podle mého názoru ukrývá celospolečenský a teoretický pohled, ve kterém je prostor k polemice na téma, co je a co už není morální, co je otázkou osobní morálky a co už spadá pod morálku společenskou, zkrátka odkrývá řadu možností, jak mravnostní kriminalitu relativizovat. Domnívám se, že v případě sexuální kriminality páchané na dětech není a neměl by být prostor pro relativizaci v zásadních otázkách, kterými jsou útok proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, útok proti vlastnímu rozhodování v sexuálních vztazích a útok proti zdravému vývoji dětí a jejich psychiky.

Sexuální kriminalita páchaná na dětech je široký pojem. Jde o takové trestné činy, které zasahují do morálních vztahů ve společnosti, do života a zdraví poškozených osob a do zdravého vývoje dětí¹³. Dovolím si doplnit Chmelíka a specifikovat zmíněnou rovinu morálních vztahů ve společnosti. Bez ohledu na zavrženíhodnost konkrétních případů a neštěstí dětských obětí, je celospolečenská rovina problému zásadní. Většina dětských obětí bude v budoucnu vychovávat své vlastní děti, každá dětská oběť ovlivňuje své okolí a každá dětská oběť může ovlivnit veřejné mínění. Pokud se

¹⁰ čl. 1 Úmluvy o právech dítěte.

¹¹ Vláda České republiky. *Úmluva o právech dítěte* [on-line]. 2008-10-03. [cit. 2012-08-30]. <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rfp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

¹² Zákon č. 418/2011 Sb.

¹³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 18. ISBN 80-7178-739-6.

nezmění postoj společnosti k této problematice, pokud nebude nejen povolnou veřejností, ale i laickou veřejností přijata odpovědnost za ochranu dětí ve společnosti, těžko dojde k radikální změně situace k lepšímu. V posledních letech vnímám snahu orgánů činných v trestním řízení, legislativy a institucí zabývajících se ochranou dětí ke zlepšení celkové situace. Zájem společnosti zůstává ale prozatím slabý.

Ve své práci používám jako synonyma pojmy sexuální kriminalita páchaná na dětech a sexuální násilí páchané na dětech, ačkoliv první pojem působí širším dojmem. Násilí chybně evokuje představu fyzického týrání, v praxi ale zahrnuje celou škálu jednání, které s bitím a fyzickou agresí nemusí mít nic společného.

Jako synonyma se ale nedají označit jiné dva pojmy, a to sexuální zneužívání a pohlavní zneužití. Sexuálním zneužíváním je jakékoliv „nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba“¹⁴. Do takto konstruované definice patří verbální sexuální návrhy, obscénní komunikace s dítětem, nepatřičné komentáře, sledování pornofilmů s dítětem, zpřístupnění pornografie dítěti, zneužití dítěte k výrobě pornografie, exhibicionismus pachatele před dítětem, jeho masturbace před dítětem či nucení dítěte k masturbaci, voyerismus a přímý sexuální kontakt s dítětem buď nepenetrativní (tedy osahávání, mazlení apod.) nebo penetrativní (orální, genitální, anální kontakt). Pohlavním zneužitím je zase trestný čin podle par 187 TZ. To znamená, že každé pohlavní zneužití je zneužitím sexuálním, naopak to ale neplatí.

Konkrétních trestných činů, které se vyznačují sexuálním násilím páchaným na dětech, je velké množství. Některé jsou příznačné více, jiné méně. Primárně se jedná o trestné činy spadající do hlavy III. TZ, která je nazvaná trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Zde jde o trestný čin **znásilnění** (§ 185 TZ), **sexuální nátlak** (§ 186 TZ), **pohlavní zneužití** (§ 187 TZ), **soulož mezi příbuznými** (§ 188 TZ), **kuplířství** (§ 189 TZ), **prostitute ohrožující mravní vývoj dětí** (§ 190 TZ), **šíření pornografie** (§ 191 TZ), **výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií** (§ 192) a **zneužití dítěte k výrobě pornografie** (§ 193 TZ). Z hlavy IV. TZ nazvané trestné činy proti rodině a dětem je nutné zmínit trestný čin **únos dítěte a osoby stížené duševní**

¹⁴DUNOVSKÝ, J.; DYTRICH, Z.; MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998, s. 72. ISBN 80-85121-99-9.

poruchou (§ 200 TZ), **ohrožování výchovy dítěte** (§ 201 TZ) a **svádění k pohlavnímu styku** (§ 202 TZ). Jako poslední trestný čin, který splňuje kvalifikaci sexuálního násilí na dětech, uvedu **obchodování s lidmi** (§ 168 TZ). Trestné činy z druhé poloviny výčtu, počínající pornografickými delikty, představují komerční sexuální zneužívání dětí.

Má práce je rozdělena do tří částí, z nichž každá nahlíží na fenomén sexuální kriminality páchané na dětech z odlišného úhlu pohledu. První část, nazvaná Kriminologické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech, vnímá danou problematiku jako sociální úkaz, který se ve společnosti vyskytuje od nepaměti. Pojednává o pachatelích a obětech, o typických způsobech páchání činu a svá tvrzení podpírá statistickými údaji. Druhá část seznamuje čtenáře s trestněprávním hlediskem problematiky. Vymezuje, o které trestné činy se konkrétně jedná a jaké procesní zvláštnosti obsahuje trestní řád v případě, že jsou poškozenými děti. Třetí část je nazvaná Kriminologické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech a osvětluje problematiku dokazování u tohoto druhu trestné činnosti a specifika práce s dětmi. K názornosti by měla přispět četná kazuistika, která se v práci objevuje.

Rigorózní práci jsem dopsala v právním stavu ke dni 6. 11. 2012.

1. Kriminologické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech

Kriminologie je věda zkoumající kriminalitu, pachatele, oběti a kontrolu zločinnosti¹⁵. Kriminologický pohled na sexuální kriminalitu páchanou na dětech, závěry o pachatelích a obětech, o výskytu tohoto jevu v České republice a o jeho prevenci, by měl sloužit především zákonodárným orgánům, justičním orgánům a dalším orgánům sociální kontroly (ať již státním nebo nestátním), aby si vytvořily obraz o tomto druhu trestné činnosti a dokázaly s ním účinně bojovat. Poznatky tohoto druhu by ale měly sloužit také k informování veřejnosti, jejíž osvěta v této oblasti života společnosti je jedním z nejvýraznějších pilířů prevence sexuální kriminality páchané na dětech.

Tolerance společnosti k sexuálním trestným činům páchaným na dětech se neustále snižuje. Poznatky z oborů jako jsou psychologie, psychiatrie, kriminologie, kriminalistika a přírodní vědy ovlivňují kvalitu vyšetřování tohoto druhu kriminality a posouvají vpřed také právo. Společnost je více otevřená, než tomu bylo např. před sto lety, sociální vrstvy jsou prostupné a lidé již nejsou tolik zatíženi předsudky a kastováním. Např. ještě do druhé třetiny dvacátého století byla v Evropě a v Severní Americe patrná silná nedůvěra v oznámení znásilnění dítětem. Tato nedůvěra se nepřímouměrně zvyšovala se společenskou třídou, do které znásilněné děti patřily. Policisté, prokurátoři a soudci ovládnuti strachem z „nebezpečného charakteru sexuality“¹⁶ nižších tříd přikládali větší váhu zabránění případnému nežádoucímu očernění údajného pachatele před nezávislým prověřením dítěte z nevzdělaného prostředí. Tento negativní trend byl nepřímo způsobován i existencí značných sexuálních tabu ve společnosti, jejichž překonávání v posledních desetiletích činí dětská obvinění důvěryhodnějšími.

Jak bude popsáno v kapitole Výskyt jevu v ČR, počet trestných činů se v rámci nekomerčního typu sexuální kriminality páchané na dětech v posledních letech relativně ustálil. To se bohužel nedá říct o komerčním typu této kriminality, jehož výskyt zažívá v současnosti celosvětový boom. Faktory, které napomohly tomu, aby se z komerčního

¹⁵ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *O kriminologii* [on-line]. [cit. 2012-10-31]. <http://www.ok.cz/iksp/kriminologie.html>

¹⁶ BOURKEOVÁ, Joanna. *Znásilnění: dějiny od roku 1860 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010, s. 38-46. ISBN 978-80-204-1984-2.

sexuálního zneužívání dětí stal celosvětový problém, jsou zejména dostupná internetová síť a další nejmodernější informační technologie, dále striktní rozdělení světa na ekonomicky prosperující a na rozvojové země a rozvoj ekonomické migrace.

Zatímco u sexuálního zneužívání dětí nekomerčního typu je patrná osamocenost pachatele, maximálně zneužívání úzkou skupinou lidí, kteří se navzájem znají, u komerčního sexuálního zneužívání dětí je příznačné zapojení většího množství známých i anonymních subjektů a napojení na organizovaný zločin s cílem rozšířit „obchody“ za hranice a vytvořit mezinárodní síť. **Organizovaný zločin** chápeme z hlediska kriminologie jako „soustavné páčání cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti, jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika“.¹⁷ Další výrazný rozdíl mezi sexuálním zneužíváním dětí a komerčním sexuálním zneužíváním dětí spatřuji v tom, že u komerčního typu tohoto druhu kriminality je základní motivací ekonomický profit (vyjma konečného uživatele), zatímco u sexuálního zneužívání dětí nekomerčního typu tato motivace absentuje a důvodem páčání je sexuální uspokojení pachatele.

Organizovaný zločin provází veškeré trestné činy, které spadají do komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jde o dětskou pornografii, dětskou prostituci a obchodování s dětmi pro sexuální využití, prodej dětí k adopci (který se zvrhne v obchodování s dětmi za účelem sexuálního využití) a prodej dětí za účelem dětského sňatku. Faktorů, které ovlivňují páčání komerční sexuální kriminality na dětech, je obrovské množství. Mezi nejdůležitější řadím vysokou poptávku po levném a dostupném sexu, tlak rodiny a sociálního okolí, genderovou diskriminaci a z ní pramenící nižší peněžní ohodnocení práce, touhu mladých dívek uniknout ze svého sociálního prostředí, také jejich naivitu, nedostatečnou informovanost společnosti a její nedostatečné právní povědomí a v neposlední řadě, posunutý žebříček hodnot v určitých komunitách. Je nutné si uvědomit, že komerční sexuální zneužívání dětí a jeho napojení na organizovaný zločin souvisí velice úzce i s dalšími druhy organizované kriminality. Především se jedná o napojení na kriminalitu drogovou.

¹⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 7. ISBN 978-807338-103-5.

1.1. *Pachatelé*

O pachatelích sexuálního násilí na dětech existuje řada mýtů. Veřejnost si jako typického pachatele tohoto druhu kriminality nejčastěji představí mladého muže trpícího sexuální parafilii, konkrétně pedofila, který žije v sociálním vyloučení, má nízkou inteligenci a trestnou činnost páchá sadistickým způsobem. Ačkoliv je tato představa chybná, společnost ji vděčně přijímá jako odpověď na otázku, kdo se může dopustit sexuálního útoku na dítě¹⁸.

Skupina pachatelů je natolik různorodá, že pojmenovat typického pachatele je zcela nemožné. Nezpochybnitelný fakt představuje skutečnost, že naprostou většinu pachatelů sexuálního násilí na dětech představují osoby delikventní, nikoliv deviantní, tedy osoby bez poruchy sexuální preference a ne osoby trpící sexuální odchylkou. Také věk pachatelů se nedá paušalizovat. Pachatelé sexuální kriminality na dětech jsou různě staří, jen v případě násilného způsobu spáchání sexuálního trestného činu na dítěti lze říct, že jej páchají převážně mladí muži s psychopatickou osobností.

Sexuální odchylka (neboli sexuální deviace) se projevuje v aktivitě nebo v objektu¹⁹. Sexuální deviace v aktivitě se nazývá **perverze** a postihuje způsob dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Mezi konkrétní perverze, které mají relevanci v oblasti sexuálního násilí, patří sadismus, patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus, exhibicionismus, tušérství, frotérství a voyerismus. **Sadismus** je odchylkou, která se projevuje v sexuální vzrušivosti devianta způsobené pácháním bolesti jiné osobě²⁰. Sadističtí a agresivní pachatelé jsou nejčastěji typem lovce, který doslova „loví“ neznámou osobu. Nestojí o komunikaci, přízeň ani sympatie osoby. **Frotéři** se uspokojují třením o oběť, tušéři zase jejím osaháváním, přičemž v obou případech preferují pachatelé neznámé oběti především na veřejných prostranstvích, např. v metru. **Exhibicionisté** jsou pachatelé, kteří se snaží získat výstřední přízeň expozicí svého genitálu, většinou se sexuálním podtextem. Tito pachatelé v drtivé většině případů nejsou agresivní a neútočí na děti. **Voyerismus** je druh sexuální

¹⁸ HOYANO, Laura; KEENAN, Caroline. *Child abuse: law and policy across boundaries*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2007, s. 123-126. ISBN 978-0-19-829946-2.

¹⁹ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1991, s. 13-30. ISBN 80-7066-429-0.

²⁰ WEISS, Petr. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 351. ISBN 80-7178-634-9.

deviace, kvůli které osoba dosahuje sexuálního vzrušení tajným pozorováním sexuálních aktivit nic netušícího člověka nebo páru.

Sexuální deviace v objektu se nazývají **parafilie** a mezi nejčastější patří pedofilie, transvestitismus, fetišismus, z méně častých potom nekrofilie, zoofilie a pyrofilie. Pro sexuální kriminalitu má největší význam pedofilie, ostatní parafilie mohou v konkrétním případě naplňovat skutkové podstaty různých trestných činů, jako např. poškození cizí věci, týrání zvířat, krádež apod.

Pachatelé sexuálních trestných činů na dětech mají různé vzdělání, pocházejí z úplných i rozvrácených rodin a žijí v rozličném sociálním prostředí. Z osobnostního založení je ale možné stanovit několik typů pachatelů, jejichž podobnost je neoddiskutovatelná. Je důležité odlišovat pachatelky ženy od pachatelů mužů a pachatele sexuálního zneužívání od pachatelů komerčního sexuálního zneužívání.

K objasnění typologie pachatelů sexuálního zneužívání použijí klasifikaci od Čírtkové, která mi připadá velmi příhodná. Čírtková rozděluje pachatele muže do dvou velkých skupin²¹. Jednu tvoří **preferenční** (též praví) **pedofilové**. To jsou muži, kteří jsou sexuálně orientováni pouze na děti, tedy fyziologicky na osoby před pubertou. Často se u nich doma najde dětská pornografie, kterou běžně sami fotí nebo natáčejí. Pedofilie se objevuje u 1-2 % populace²².

Pedofilové se dále člení na pedofily svádivé a pedofily sadistické. První druh není primárně orientován na pohlavní styk s dítětem. Snaží se získat jeho náklonnost a přátelství, je rád v jeho společnosti, s dospělými si nerozumí ani sociálně ani sexuálně. Takový člověk se většinou orientuje na práci s dětmi, může být učitelem, trenérem či dětským lékařem. Řada pedofilů tohoto typu, kteří dovedou svou deviaci potlačit či odfiltrovat, může být skvělými pedagogy, nikomu nikdy neublíží a nikdo o jejich tajemství neví. To je také důvod, proč již několik let existuje celosvětové hnutí za vyškrtnutí pedofilie ze seznamu Mezinárodní klasifikace nemocí. Pokud se svádivý pedofil dopustí sexuálního trestného činu na dítěti, půjde nejčastěji o nepenetrativní aktivity, o mazlení a líbání, příležitostně orální styk. S vlastním dítětem se pedofil dopouští sexuálních aktivit velice vzácně. Tento potvrzený fakt vysvětluje tzv. Westermarckův efekt, podle kterého nemá pedofil sexuální zájem o vlastní dítě, pokud

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 168-170. ISBN 978-80-7380-213-4.

²² HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 403. ISBN 978-80-7367-569-1.

s ním byl v intenzivním kontaktu od narození do přibližně třiceti měsíců věku a staral se o něj.²³

Se sadistickým pedofilem má svádívý společnou jen preferenci dětského objektu. Sadistický pedofil je agresivní, dítě pouze použije ke svému uspokojení a pak se jej zbaví. Jde o lovce, který si oběti vyhlíží na hřištích a v parcích, a vzrušuje ho, když mu působí bolest.

Kazuistika: V květnu 2008 v Havlíčkově Brodě nahlásila matka devítiletého chlapce na policii, že pohřešuje syna. Policie zahájila po dítěti pátrání a na začátku června zadržela muže slovenské národnosti, který se přiznal ke znásilnění a vraždě. Chlapce venku oslovil a pod záminkou hry na počítači ho odvedl do svého pokoje. Následně jej sexuálně zneužil, poté jej odvedl k lesu, kde ho uškrtil a tělo zahrabal. Pachatel je recidivista, ústavní léčba mu byla změněna na ambulantní. Poté, co přestal plnit podmínky ambulantní léčby, podal jeho lékař podnět soudu na změnu na léčbu ústavní. Soud ale po muži nevyhlásil pátrání²⁴.

Do druhé skupiny pachatelů sexuální kriminality páchané na dětech patří tzv. **situační pachatel**. Tento muž si nejčastěji vybírá dívčí oběť, jeho sexuální orientace ale není primárně dětská. Prošel normálním vývojem, může být ženatý, mít děti. V jeho životě ale došlo k některým změnám, které jej nasměrovaly k pedosexuálním aktivitám. Může se jednat o narození dítěte, rozvod, ztrátu zaměstnání apod. Muž se cítí méněcenný a sáhne po nejdostupnějším objektu na vybití frustrace, kterým je dítě. Není výjimkou, že tento pachatel zneužije vlastní dítě. Touží mít moc, ovládat a být obdivován. Většinou nepoužívá násilí. Může dojít ke stupňování aktivit a k touze po intenzivnějších a nových zážitcích, k čemuž je prostředkem např. sexuální turismus. Podtypem situačního pachatele je primitivní pachatel, který je mentálně i sociálně zaostalý, hrubý a nebezpečný. Nedokáže navázat vztah s dospělým, proto si za sexuální partnery volí děti.

Z typologie pachatelů sexuálního zneužívání dětí je důležité si uvědomit fakt, že lidé trpící pedofilií (sexuální devianti) nepřevažují nad sexuálními delikventy. Nejčastějšími pachateli jsou tedy osoby, které netrpí sexuální poruchou. Tyto osoby

²³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 175. ISBN 80-7178-739-6.

²⁴ Policie České republiky. *Vývoj trestné činnosti* [on-line]. [cit. 2012-10-09]. <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-vyvoj-trestne-cinnosti.aspx>

mají často nízké sebevědomí, komplex méněcennosti a může jim být také diagnostikována porucha osobnosti (dříve psychopatie). Jsou nevypočitatelní, nejde je předem vytipovat a následně separovat od dítěte. V tom tkví jejich nebezpečnost.

Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání tvoří různorodou skupinu lidí. O cílovém „uživateli“ dítěte platí to, co bylo zmíněno o pachateli sexuálního zneužívání dětí. Jde vlastně o klienta čili zákazníka sexuálních služeb. Další skupinu tvoří kuplíři, tedy osoby, které mají ze zneužití dítěte prospěch. Jedná se o pasáky, výrobce a dodavatele dětské pornografie, majitele nevěstinců apod. Třetí skupinu pachatelů potom tvoří osoby, které jsou zaangażovány do transakce a s dítětem nemusí ani přijít do styku. Jde o obchodníky s dětmi, překupníky apod. Zásadní motivací osob z druhé a třetí skupiny je zisk. Tito pachatelé ve většině případů nezneužívají děti, které nabízejí. Preferují dospělé sexuální objekty. Detailnější typologie pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí se dělí podle odvětví daného druhu kriminality.

Krone definuje devět druhů pachatelů v rámci dětské pornografie²⁵. **Prohlížeč webu** narazí při surfování po internetu náhodně na dětskou pornografii a uloží si ji do počítače. I toto jednání je kriminalizované (viz druhá kapitola). **Privátní snílek** je pachatel, který si vytváří např. texty nebo obrázky svých sexuálních fantazií s dítětem. Možnost odhalení takového pachatele je velmi nízká. Tzv. **trawler** aktivně vyhledává dětskou pornografii. **Non – secure sběratel** dětskou pornografii směřuje, prodává a nakupuje na nezabezpečených sítích. **Secure sběratel** dělá to samé v zabezpečeném prostředí. **Online groomer** je osoba, která na internetovém chatu zahájila aktivní konverzaci s dítětem za účelem kybersexu nebo bezprostředního zneužití. Pachatel fyzického sexuálního zneužití používá pornografii k doplnění svých pedosexuálních aktivit, fotí a natáčí si dětské porno pro vlastní potřebu. **Producent** toto své porno poskytuje dalším uživatelům a **distributor** porno zpřístupňuje a prodává.

V rámci dětské prostituce existuje opět velké množství pachatelů. Jsou organizovaní a motivovaní ziskem. **Tipař** vyhledává potenciální prostitutky a prostitutky, **náborář** je kontaktuje a najímá. **Dopravce** dítě převáží na místo provozování prostituce. **Pasák** a **kuplír** nutí dítě i za použití násilí k prostituci, inkasují platby, organizují obchody a poskytují dítěti „ochranu“ v jejich rajónu. Potenciální zákazníci

²⁵ KRONE, T. A typology of online child pornography offending. *Trends and issues in crime and criminal justice*. 2004, č. 274.

kontaktují **dohazovači, poskytovatelé klíčů** půjčují své byty k provozování prostituce a **hlídači aut** mají za úkol hlídat auto zákazníka po dobu poskytování sexuálních služeb²⁶.

U obchodování s dětmi v rámci pojednání o pachateli narazíme, stejně jako u kuplířství a ostatních druhů komerčního sexuálního zneužívání dětí, na organizovanou zločineckou skupinu. Postavení konkrétního pachatele se odvíjí od jeho postavení ve skupině, od hierarchie ve skupině a od způsobu dělby práce, který skupina uplatňuje. Podle hierarchie rozlišujeme čtyři úrovně pachatelů²⁷. Na nejvyšší úrovni jsou tzv. **uzloví pachatelé**. Jde o vůdce, kteří disponují exekutivní mocí, vydávají tedy ostatním příkazy a určují dynamiku skupiny. Na druhé úrovni stojí **koordinátoři**, kteří mají za úkol řídit a koordinovat akce. Pachatelé na nižší úrovni již vykonávají konkrétní trestné činy a na rozdíl od pachatelů vyšších úrovní, jsou snadno nahraditelní. Jedná se např. o osoby, které osobně zajišťují transport. Na nejnižším stupni pyramidy stojí ostatní pachatelé. Jde např. o padělatele, ostrahu akce apod.

Z tabulky 1 lze vyčíst, kdo se v roce 2011 nejčastěji dopouštěl vybraných sexuálních trestných činů, jejichž obětí bylo dítě. Pojem dětská prostituce zahrnuje trestný čin svádění k pohlavnímu styku, kuplířství a ohrožování výchovy dítěte. U dětské pornografie jde o trestné činy šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie. Pojem sexuální zneužívání autor statistiky, kterým je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, blíže nevysvětluje. Terminologicky by mohlo jít o případy zneužívání, ke kterému dochází v rámci pohlavního zneužití, sexuálního nátlaku a znásilnění. Tato domněnka ale neodpovídá součtu všech pachatelů sexuálního zneužívání v tabulce, který se rovná 745, jelikož podle policejních statistik došlo v roce 2011 ke spáchání 754 pohlavních zneužití, jak je uvedeno v tabulce 10. Odchylnka devíti případů, která existuje mezi statistikou policejní a statistikou vypracovanou Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR je tolerovatelná s ohledem na různou metodiku tvorby statistik. Lze proto říci, že termín sexuální zneužívání používaný ministerstvem koresponduje s pojmem pohlavní zneužití, který používá policie a který je správný. Ministerstvo by proto ve svých statistikách mělo

²⁶ CHMELÍK, Jan. Prostituce, její charakteristika a právní aspekty. *Kriminalistika* [on-line]. 2003, roč. 36, č. 3. [cit. 2012-10-09].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/prostit.html

²⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 35. ISBN 978-807338-103-5.

nahradit pojem sexuální zneužívání pojmem pohlavní zneužití, které jediné přesně vyjadřuje trestný čin v § 187 TZ.

Nejčastějším pachatelem pohlavního zneužití byla tzv. jiná osoba. V této skupině si lze představit kamarády zneužitých, známé a osoby cizí, tedy bez vztahu k dítěti. Druhým nejčastějším pachatelem byl otec a následoval partner matky. Nezanedbatelný podíl na tomto druhu kriminality mají také ostatní příbuzní, prarodiče a sourozenci. Budu-li partnera matky počítat do rodiny dítěte, pak se 272 případů pohlavního zneužití odehrálo v rámci rodiny dítěte, pachatelem byl tedy příbuzný oběti. Fakt, že se přibližně jedna třetina všech případů pohlavního zneužití děje v rodinách, je alarmující. Čísla přitom nejsou konečná. V rodinách, za zavřenými dveřmi, existuje velké množství pachatelů, kteří nikdy nebudou odhaleni.

V rámci dětské pornografie a prostituce se nejvíce pachatelů rekrutovalo z řad cizích osob. I zde se ale vyskytovali jako pachatelé rodinní příslušníci, šest matek a dva otcové. U komerčního sexuálního zneužívání dětí jde o častý jev, kdy rodiče, nejčastěji ze sociálně vyloučených komunit, posílají své dítě vydělávat peníze prostitutkám a kořistí na něm.

Tabulka 1 Pachatelé (2011)

Pachatel	Sexuální zneužívání	Dětská pornografie	Dětská prostituce
Matka	7	3	3
Otec	102	2	0
Oba rodiče	0	0	0
Partner matky	88	0	0
Partnerka otce	3	0	0
Sourozenec	15	0	0
Prarodič	16	0	0
Jiný příbuzný	32	0	0
Jiná osoba	463	26	7
Nevlastní sourozenec	9	0	0
Jiná zodpovědná osoba	10	0	0

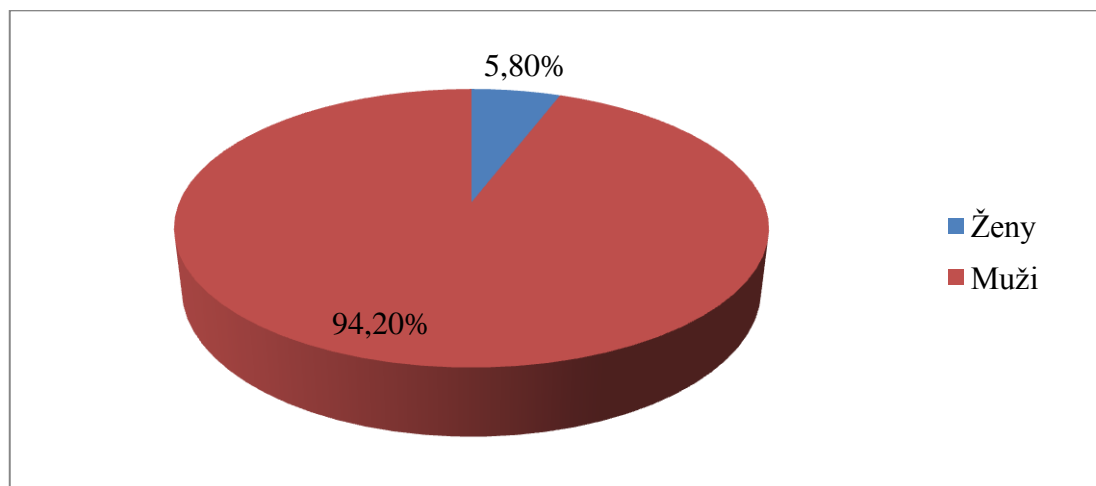
Nezjištěno	32	0	0
------------	----	---	---

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Pokračování oddílu - Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].
<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

U některých sexuálních trestných činů páchaných na dítěti, může dojít k jednočinnému souběhu s trestným činem soulož mezi příbuznými (§ 188 TZ). To se týká pouze trestných činů, které byly vykonány formou soulože. Jde tedy o intrafamiální pohlavní zneužití, znásilnění, sexuální nátlak a svádění k pohlavnímu styku. Zmíněný § 188 TZ chrání společnost před incestní souloží, nikoliv před jinými formami sexuálního kontaktu. Příčinou tedy není morální apel, ale zájem na zdravém potomstvu, tedy biologické důvody. Domnívám se, že to není správné a zákon by měl chránit i zdravé rodinné prostředí, které může ohrozit přítomnost sexuálního prvku mezi rodinnými příslušníky, kterým nemusí být pouze soulož.

Z policejních statistik vyplývá, že ženy se na sexuální kriminalitě podílely v roce 2011 z necelých šesti procent (viz obrázek 1). Většina z nich se přitom trestné činnosti dopouští ve své rodině²⁸. Ačkoliv se zdá podíl žen na sexuální kriminalitě zanedbatelný, rozhodně by neměl být bagatelizován.

Obrázek 1 Pachatelé sexuální kriminality (2011) - ženy a muži - celkový vzorek: 1224 osob

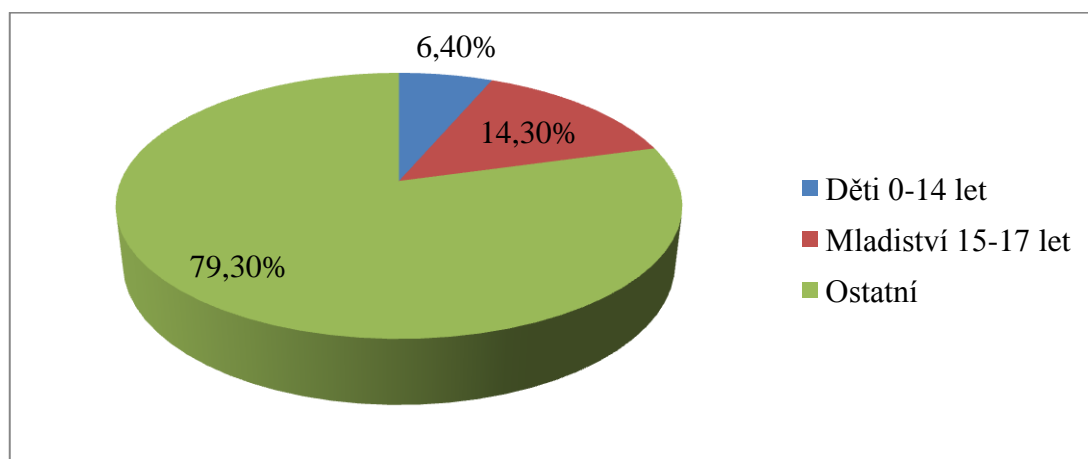

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

²⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka; NETÍK, Karel. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007, s. 38-39. ISBN 978-80-7338-063-2.

Typologie pachatelek sexuálního zneužívání od Atkinsonové²⁹ je založena na motivaci kriminálního jednání. Existují tři druhy pachatelek: milenky, spolupachatelky a pachatelky se zátěží. **Milenky** svádí prepubertální a pubertální děti, nejčastěji chlapce. Vztah s nimi vnímají jako plnohodnotný a k chlapci přistupují jako k dospělému milenci. Odhalená pachatelka popisuje zakázané jednání jako pravou lásku ve společnosti, kterou je nepochopena. Ve většině případů přesouvá pachatelka po odhalení viny na dítě. **Spolupachatelka** je vesměs týraná žena, která je svým partnerem – agresorem přinucena účastnit se s ním sexuálních aktivit na dítěti. Posledním typem pachatelky je **pachatelka se zátěží**, tedy žena, která byla v dětství sama zneužívána a nyní prostřednictvím vlastní trestné činnosti reinscenuje zážitky z dětství v tom smyslu, že nad nimi přebírá kontrolu. Její dominance jí uvolňuje a dodává pocit, že svou minulost překonala. Musím vyslovit pochybnosti u posledního typu pachatelky z typologie Atkinsonové, jelikož souvislost se sexuální traumatizací v dětství a pachatelstvím v dospělosti nebyla jednoznačně prokázána a její existence se považuje spíše za mýtus³⁰.

Obrázek 2 Věkové rozvrstvení pachatelů sexuální kriminality (2011) – celkový vzorek: 1224 osob

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

²⁹ ATKINSON, J. L. Female Sex Offenders: A Literature Review. *Forum*. 1996, roč. 8, č. 2.

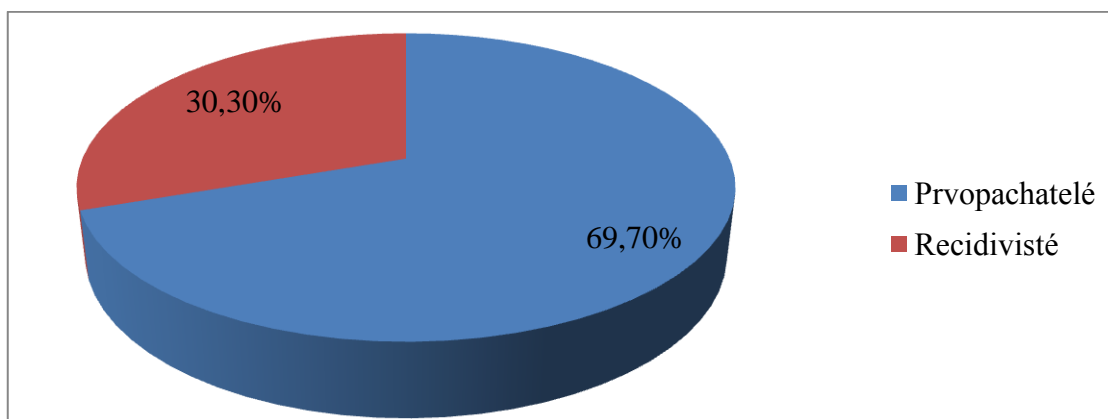
³⁰ Doc. PhDr. Ludmila ČÍRTKOVÁ, CSc. Přednáška – *Forenzní psychologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 19. 11. 2010.

Jak je vidět z obrázku 2, více než 20% sexuální kriminality v roce 2011 měli na svědomí pachatelé mladší osmnácti let. Takto se často stávají pachatelé mladiství muži, kteří mají pohlavní styk s přítelkyní mladší patnácti let. Výjimkou však nejsou ani děti s násilnickými sklony, které se dopustí znásilnění. Jejich agresivní chování je často posíleno přítomností skupiny – party, ve které díky anonymitě a předvádění před ostatními, klesají poslední zbytky zábran.

Kazuistika: V roce 2008 v Hradci Králové povalilo pět nezletilých chlapců svou spolužačku na zem a osahávali ji na prsou. Když nepřestávala křičet, tak se zalekli a utekli. Ve stejném roce v Pardubicích tři nezletilí chlapci stejným způsobem osahávali spolužačku proti její vůli na prsou a genitáliích³¹.

Vliv na takové jednání dětí má podle mého především nevhodná výchova v rodinách a nedostatek volnočasových aktivit, kde si potenciální pachatelé mohou vybíjet agresi, učit se jak se chovat ve skupině vrstevníků a smysluplně trávit volný čas. Potrestání těchto nebezpečných dětských pachatelů by s ohledem na jejich věk mělo probíhat v duchu nápravy, přesto by na ostatní mělo podle mého názoru zapůsobit preventivním účinkem.

Obrázek 3 Podíl recidivistů na sexuální kriminalitě (2011) – celkový vzorek: 1224 osob

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

³¹ Policie České republiky. *Vývoj trestné činnosti* [on-line]. [cit. 2012-10-09]. <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-vyvoj-trestne-cinnosti.aspx>

Podle obrázku 3 je každý třetí pachatel sexuální kriminality recidivista, tedy člověk, který trestnou činnost spáchal opětovně. Policejní statistiky bohužel nejsou natolik podrobné, aby se z nich dalo zjistit, zda jde o recidivisty speciální či nikoliv. Situace, ve které je třetina pachatelů sexuální kriminality recidivisty, se může zlepšit jediným způsobem, a to zvyšující se efektivitou trestání a nápravy pachatelů. Především ochranné léčení ambulantního typu má podle mého názoru obrovské rezervy a z léčených osob, které jej „absolvovali“ se rekrutuje velké množství opětovných pachatelů. O efektivitě ochranných opatření více ve druhé kapitole.

Častým průvodním jevem u sexuální kriminality je alkohol a další návykové látky. Alkohol je možné chápat jako prostředek k uvolnění sociálních zábran, zvyšuje sebevědomí a tlumí sebereflexi. Někteří lidé mají tendenci chovat se po požití alkoholu agresivněji, než za střízlivého stavu. Co je ale nejdůležitější, alkohol zvyšuje sexuální apetenci³². Vliv alkoholu na sexuální kriminalitu je nejvíce patrný u trestného činu znásilnění. Z celkových 499 případů znásilnění v roce 2011 v ČR, jich bylo pod vlivem alkoholu spácháno 77³³. To je přibližně 15,5 %, což rozhodně není zanedbatelné.

Tabulka 2 Postih pachatelů (2011)

Postih pachatele	Sexuální zneužívání	Dětská pornografie	Dětská prostituce
Přestupkové řízení	13	0	0
Podnět k zahájení trestního stíhání	293	11	8
Zahájeno trestní stíhání	352	9	4
Zastaveno trestní stíhání	51	3	0
Odloženo trestní stíhání	108	1	0
Odsouzení v trestním řízení	66	2	1

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Pokračování oddílu - Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].
<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

³² BRICHČÍN, Slavoj; SPILKOVÁ, Jana. Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě. *Kriminalistika* [on-line]. 2002, roč. 35, č. 2. [cit. 2011-10-04].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/brichcin.html

³³ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

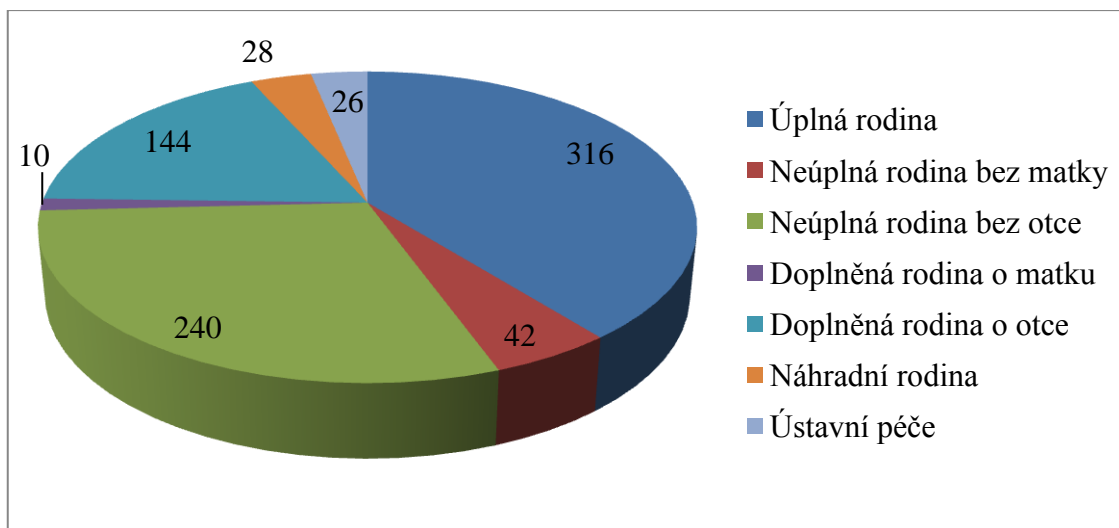
Podle tabulky 2 bylo v roce 2011 za pohlavní zneužití odsouzeno v trestním řízení 66 osob a proti 352 osobám bylo zahájeno trestní stíhání. Nelze si nevšimnout informace, že v 51 případech bylo trestní stíhání zastaveno. Konkrétní důvody zastavení trestního stíhání autor statistiky neuvádí, jedním z nich je ale zajisté důvod uvedený v § 172 odst. 1 písm. a) TŘ, tedy že se skutek nestal, nebo v § 172 odst. 1 písm. c) TŘ, tedy, že není prokázáno, že skutek spáchal obviněný. Případy falešných obvinění existují, ale nejsou příliš časté. Čírtková uvádí, že jde maximálně o deset procent oznámených případů³⁴. Motivací dětských **falešných obětí** je nejčastěji touha po pozornosti, pomsta anebo získání výhod. Děti jsou velmi sugestibilní, mají bujnou fantazii a sklony k přehánění, často sami nezvládnou rozlišit, co se doopravdy stalo od toho, co si vymyslely. Orgány činné v trestním řízení se mohou setkat s falešným obviněním z pohlavního zneužití, které učiní dítě proti svému rodiči na pozadí rozvodové pře. V těchto případech se může stát, že jeden rodič dítě navede ke křivému obvinění, aby zbavil druhého rodiče šance získat potomka do péče. Neprávem obviněný člověk je po celý svůj život stigmatizován, a to i přesto, že je pravomocně prokázána jeho nevina. Ztratí důvěru svého okolí a jeho kariéra může vzít za své, zvláště pokud je jeho povoláním práce s dětmi. Je proto nutné přistupovat k oznámením pohlavního zneužití zodpovědně a objektivně, aby předpojetím policisty nedošlo k nevratnému poškození pověsti nevinného člověka.

1.2. Oběti

Stejně jako nelze vytvořit jednotný typ pachatele, nelze vytvořit ani jednotný typ oběti. Ze statistik můžeme maximálně vyčíst, že nejčastější obětí sexuálního zneužívání, jsou dívky od šesti do patnácti let. Jako u pachatele, také u oběti existují mýty, které si veřejnost vytvořila kvůli snadnějšímu porozumění problematice sexuální kriminality páchané na dětech. Nejvýraznějším takovým mýtem je představa, že oběti nejčastěji pocházejí z rozvrácených a sociálně slabých rodin.

³⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 167. ISBN 978-80-7380-213-4.

Obrázek 4 Rodinné prostředí sexuálně zneužitých dětí 2011

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].

<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

Obrázek 4 uvádí, že více než třetina obětí pochází z úplné rodiny. 240 zneužitých dětí pak pocházelo z rodiny bez otce. Vysvětlení se nabízí. Děti bez otce mohou zvýšeně tíhnout k mužským autoritám. Nejnižší počet obětí se rekrutuje z dětí v ústavní péči a náhradní rodině a rodině doplněné o matku. Tyto údaje mohou souviset s faktem, že takových dětí je celkově nejmenší množství.

Tabulka 3 Oběti vybraných deliktů v roce 2011

Věk dětí	Počet dětských obětí					
	Sexuální zneužívání		Dětská pornografie		Dětská prostituce	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Do 1 roku	0	0	0	0	0	0
Od 1 do 3 let	5	9	0	0	0	1
Od 3 do 6 let	24	70	0	0	0	0
Od 6 do 15 let	113	475	9	20	2	5
Od 15 do 18 let	24	86	1	3	1	0
Celkem	166	640	10	23	3	6

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].

<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

V tabulce 3 se opět objevují komplikace v důsledku nevhodně zvolené terminologie. Sexuální zneužívání, které sejevilo jako pohlavní zneužití, zde nemůže obstát, a to z toho důvodu, že jsou v jeho rámci uváděny mladistvé oběti. Pohlavní zneužití ale na mladistvém spáchat nelze, a proto je možné znovu spekulovat o tom, jaké trestné činy do pojmu sexuální zneužívání opravdu patří. Je možné, že jde o znásilnění a sexuální nátlak.

Dívky se obecně stávají obětí sexuálních trestných činů mnohem častěji než chlapci. Je to především proto, že nejčastějším typem pachatele je muž preferující heterosexuální protějšek. Dívky se také jinak než chlapci se zneužíváním vyrovnávají. Zatímco u chlapců vede prožité trauma často k agresivitě a vybíjení vzteku na slabších jedincích (např. malých dětech), dívky se uzavírají do sebe, viní se a nenávidí a ne vzácně se uchylují k sebepoškozovacím až sebezníčováním aktivitám³⁵. Nejrizikovější skupinu tvoří dívky od šesti do patnácti let. Čtrnáct dětí bylo v roce 2011 zneužito mezi prvním a třetím rokem života. Takové oběti mívají vážná zdravotní poškození, někdy končící smrtí, jak tomu podle tabulky 4 mapující dopad na dítě bylo ve třech případech.

Oběti komerčního sexuálního zneužívání dětí lze rozdělit do tří skupin na oběti příležitostné, pravidelné a soustavné³⁶. **Příležitostné oběti** nejsou k sexuální aktivitě nikým nuceny, vše dělají zcela dobrovolně, k traumatizaci nedochází. Většinou pocházejí z dobré rodiny a tento druh přivýdělnku jim přináší vytouženou nezávislost. U **pravidelných obětí** stále ještě existuje jistá forma nezávislosti, peníze ale vydělávají zprostředkovaně přes kuplíře a ostatní osoby, často vlastní rodinné příslušníky. Tento druh obětí se vyskytuje v České republice především v romských komunitách. U těchto dětí se již může projevit trauma a stres. Poslední skupinu tvoří **oběti soustavné**. Nemají svobodu, jsou doslova zotročeny zprostředkovateli a kuplíři. Je s nimi hrubě zacházeno a ve většině případů dochází k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy.

³⁵ BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998, s. 51-56. ISBN 80-7169-629-3.

³⁶ Ministerstvo vnitra ČR. *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008* [on-line]. 2008-07-01. [cit. 2012-10-08]. <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/komercni06.pdf>

Tabulka 4 Dopad na dítě (2011)

Dopad na dítě	Sexuální zneužívání		Dětská pornografie		Dětská prostituce	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Hospitalizace	3	22	0	0	0	1
Tělesné poškození	2	6	0	0	0	0
Posttraumatická stresová porucha	9	70	1	2	0	0
Jiné nepříznivé následky	65	220	6	12	3	3
Úmrtí	0	3	0	0	0	0
Těhotenství	-	24	-	0	-	0

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].

<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

Celkem 424 dětských obětí mělo po zneužití některé z popsaných negativních následků. To je více než polovina všech obětí zneužití. Jak je vidět z tabulky, 24 dívek otěhotnělo a 25 dětí bylo hospitalizováno. Téměř v osmdesáti případech se rozvinula posttraumatická stresová porucha. U dětí je škála projevů této poruchy mnohem širší než u dospělých. Mezi hlavní příznaky se řadí intruse, konstrikce a hyperarousal. **Intruse** označuje spontánní pronikání vtíravých myšlenek do vědomí oběti. Oběť si sice nemůže na dotaz vzpomenout na traumatický zážitek, stačí ovšem, aby zaregistrovala zdánlivě bezvýznamný podnět (jako je třeba hluk či pach) a vzpomínky se začnou samy vybavovat v podobě obrazů, pocitů či vjemů. Situace může dospět až ke **konstrikci**, která vede k tomu, že se oběť vyhýbá všem podnětům, které spouští vzpomínky na traumatizující událost. Není divu, že se dítě ocitá ve stavu nepřetržitého citového nadráždění. Žije ve stresu, že se situace může kdykoliv opakovat. Toto vnitřní rozpoložení je označováno jako **hyperarousal**³⁷.

Dítě, které trpí posttraumatickou stresovou poruchou, se navenek projevuje nestandardně, což by jeho okolí v ideálním případě mělo chápat jako signál, že se něco děje. Dětské oběti často trpí poruchami spánku, zvýšenou lekavostí a podrážděností. Často se u dívek objevují poruchy příjmu potravy a sebemrzačení. Dalšími příznaky

³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 176-177. ISBN 978-80-7380-213-4.

alarmujícími pohlavní zneužívání jsou únik do fantazie, uzavření se do sebe, přílišná agrese a impulzivita. Ledacos může napovědět náhlý odpor k autoritám, záškoláctví, zhoršení prospěchu a značně snížené sebevědomí. Vzácnými nejsou ani psychosomatické potíže jako bolesti břicha a hlavy, bušení srdce^{38 39}.

Mezi jiné nepříznivé následky můžeme zařadit nespavost a noční děsy a také posunuté vnímání sexuality, které je u osob, které byly v dětství zneužívány, poměrně časté. Tito lidé začínají dříve masturbovat, jsou nevyhranění v preferenci sexuálních objektů a dalo by se říci, že mají sklon k promiskuitě⁴⁰. Zneužití dívky se často uchylují k prostituci, alkoholu a drogám. U mužů zneužívaných v dětství matkou lze nalézt společný prvek nenávisti vůči ženám a opakovaně neúspěšná manželství⁴¹.

Odborníci se shodují, že všímavost společnosti a ochota občanů oznamovat trestnou činnost páchanou na dětech, je velmi nízká. V roce 2011 byla nejčastějším oznamovatelem tří jevů obsažených v tabulce 5 Policie ČR. Následovala matka oběti, škola, zdravotnické zařízení atd. Překvapením je pro mě údaj o neziskových organizacích, které přišly na pouhých sedm případů. Dítě samo oznámilo sexuální zneužívání v 68 případech. U dětské pornografie a prostituce ani v jednom případě. To může vypovídat o nízkém stupni osvěty v rodinách a ve školách, kdy dítě, které je nahé foceno a nahráváno nemá vsugerovanou povinnost někomu se s tím svěřit. U oznamování sexuálního zneužívání obětmi hraje roli věk dítěte. Malé děti, které nejsou schopny udržet tajemství, mají spíš potřebu se někomu svěřit, na rozdíl od starších dětí. U nich není výjimkou tzv. opožděné oznámení, ke kterému často dochází po dlouhém rozmyšlení až v době zletilosti oběti⁴².

Pachatelé mají z důvodu dětské důvěřivosti širokou škálu možností, jak dítě od oznámení odstrašit. U menších dětí postačí věta: „Je to naše tajemství, které když vyzradíš, tak maminka zčerná“, nebo „když se to maminka dozví, tak od nás odejde“. U

³⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila; VITOUŠKOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 54-55. ISBN 978-80-247-2014-2.

³⁹ KRIGLOVÁ, Jana. *Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů se speciálním zaměřením na pohlavní zneužití dítěte*. Praha, 2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

⁴⁰ MACFARLANE, Kee; WATERMAN, Jill; CONERLY, Shawn; DAMON, Linda; DURFEE, Michael; LONG, Suzanne. *Sexual abuse of young children*. 1. vyd. New York: The Guilford Press, 1986, s. 108. ISBN 0-89862-675-7.

⁴¹ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 15-16. ISBN 80-7169-795-8.

⁴² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 210. ISBN 80-85858-70-3.

znásilnění a sexuálního nátlaku je velmi účinné vyhrožování násilím členům rodiny nebo kamarádům.

Existuje rozdíl mezi oznamováním sexuálního zneužívání a komerčního sexuálního zneužívání a mezi oznamováním intra a extrafamiliárního zneužívání. U znásilnění, pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku mimo rodinu je pravděpodobné, že dojde ve většině případů k oznámení. Obzvlášť děti, které pocházejí ze zdravého rodinného prostředí, jsou ochotné se se zkušeností svěřit a pokud je reakce blízkého okolí citlivá, nehodnotí a nekritizuje, i se s traumatem rychle vyrovnat a nepopřít dřívější výpověď. Pokud je ale dítě zneužito nebo zneužíváno v rodině, šance na oznámení je daleko nižší. Dítě si totiž zcela uvědomuje svoji roli v rodině, a kdyby udalo jejího člena, mohlo by způsobit její rozpad. Může pak dojít k absurdní situaci, že zneužívané děti drží rodinu pohromadě. Někdy se nejstarší dcera sama nabídne otci, aby ochránila mladší sourozence, jindy supluje roli absentující matky⁴³. Není výjimkou, že se děti cítí být pachatelovými spoluviníky. K tomu dochází v případech, kdy je vlastní tělo zradí, když přirozeně reaguje na sexuální stimul. Děti se pak viní z toho, že jsou zkažené a špatné a svoji úlohu rezignovaně přijímají.

U komerčního sexuálního zneužívání je v určitých případech ochota k oznámení samotnými dětmi nulová. Jedná se o situace, kdy si děti prodáváním své sexuality dobrovolně vydělávají, v jejich sociální realitě jde o běžnou záležitost a s tímto stavem jsou spokojené. Oznámit pachatele jsou ochotné např. z důvodu pomsty.

Tabulka 5 Oznamovatelé v roce 2011

Oznamovatel	Sexuální zneužívání		Dětská pornografie		Dětská prostituce	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Matka	32	118	0	1	0	0
Otec	12	22	0	1	0	0
Dítě samo	9	59	0	0	0	0
Sourozenec	1	6	0	0	0	0
Jiný příbuzný	5	48	1	2	1	0
Cizí osoba	21	53	0	0	0	0

⁴³ MACFARLANE, Kee; WATERMAN, Jill; CONERLY, Shawn; DAMON, Linda; DURFEE, Michael; LONG, Suzanne. *Sexual abuse of young children*. 1. vyd. New York: The Guilford Press, 1986, s. 213-219. ISBN 0-89862-675-7.

Zdravotnické zařízení	2	58	0	0	0	0
Škola	20	49	0	1	1	1
Policie	48	172	6	18	1	2
Nezisková organizace	0	7	0	0	0	0
Anonym	4	13	0	0	0	1
Jiný	12	35	3	0	0	2

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti* [on-line]. [cit. 2012-09-05].

<http://www.mpsv.cz/cs/7260>

1.3. Způsoby páchaní sexuální kriminality na dětech

Sexuální kriminalita páchaná na dětech se vyskytuje ve dvou podobách, a to jako sexuální trestné činy páchané mezi dospívající mládeží a sexuální trestné činy páchané na mládeži⁴⁴. Pachatelem prvního případu je zpravidla osoba ve věku šestnáct let, obětí je potom osoba mladší patnácti let. Mezi typické způsoby páchaní zde patří situace, kdy se do sebe dva lidé tohoto věku zamilují, a dojde k pohlavnímu styku. Společenská nebezpečnost tohoto trestného činu je velice nízká. Podobnou typickou situaci představuje uspořádání párty, které se zúčastní lidé přibližně ve věku od třinácti do šestnácti let a která vyústí ve skupinový sex.

Skupina sexuálních trestných činů páchaných na mládeži, tedy druhá podoba sexuální kriminality páchané na dětech, už je vysokou společenskou škodlivostí příznačná. Dospělí pachatelé se, ve snaze dostat co potřebují, v tomto případě chovají podle svého osobnostního založení různým způsobem. Používají násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy, lákají děti na sladkosti a hraní her, zneužívají své autority, nabuzují starší děti ukazováním pornografických děl, platí a poskytují výhody dětským prostitutům a prostitutkám. V závislosti na praxi se v kriminalistické vědě vytvořily typické způsoby páchaní, které se v rámci sexuální kriminality páchané na dětech nejčastěji vyskytují.

V první řadě se jedná o situaci, kde mezi pachatelem a obětí existuje vztah. Jde např. o rodiče a dítě, učitele a žáka, strýce a neteř apod. V této skupině činů se neobjevuje násilí. Pachateli stačí k překonání pochybností či odporu dítěte jeho postavení jako autority, v určitém případě hrozba trestem či vyhrožování např.

⁴⁴MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 460-462. ISBN 80-7179-878-9.

rozpadem rodiny. Typicky zde půjde o trestný čin pohlavní zneužití, sexuální nátlak, ohrožení výchovy dítěte a soulož mezi příbuznými.

Kazuistika: Kriminalisté v Písku odkryli několik let trvající sexuální zneužívání nezletilé dívky. Pachatelem byl její otec, který ji osahával na intimních partiích, prováděl na ní různé sexuální praktiky a sám se při nich uspokojovat. Nyní osmnáctiletá dívka trpí silným traumatem. Obviněný muž je stíhán pro pohlavní zneužití, sexuální nátlak a ohrožování výchovy dítěte⁴⁵.

Dalším typickým způsobem páchaní sexuální kriminality na dětech je použití dítěte pachatelem pro jeho uspokojení za přítomnosti násilí. Pachatel s obětí nenavazuje kontakt a nesnaží se o získání jeho důvěry, ve většině případů se pachatel s obětí nezná. Nejčastěji se jedná o znásilnění a sexuální nátlak.

Kazuistika: V dubnu 2012 se v Pardubickém kraji podařilo kolemjdoucím občanům zadržet pachatele, který se pokusil znásilnit nezletilou dívku. Pachatel k oběti přistoupil zezadu, chytil ji za krk a odtáhl ji do křoví, kde ji s použitím násilí osahával na intimních partiích⁴⁶.

Odlišný způsob páchaní preferují pachatelé, kteří nezletilce lákají domů, navazují s nimi vztah a nabízejí jim pamlsky či peníze. Není výjimkou, že v tomto případě dojde ke zneužití skupinky dětí. Obětem imponuje, že s nimi dospělý jedná jako se sobě rovnými a dobrovolně se podvolují sexuálním praktikám, často nabuzení pornografií. Nejčastěji půjde o trestný čin pohlavní zneužití, sexuální nátlak, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie a svádění k pohlavnímu styku.

Kazuistika: Pachatelé ve středních letech udržovali intenzivní kontakt s třináctiletým synem družky jednoho z pachatelů a s jeho dvanáctiletým kamarádem. Chlapci docházeli do bytu jednoho z mužů, kde dostávali zapláceno za provádění sexuálních praktik, při kterých byli natáčeni na kameru. Celé to trvalo asi tři měsíce, než dědeček jednoho chlapce oznámil na policii, že v rodině vnuka není něco v pořádku⁴⁷.

⁴⁵ Policie ČR. *Pohlavní zneužívání* [on-line]. 2012-02-27. [cit. 2012-10-29].

<http://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-pohlavni-zneuzivani.aspx>

⁴⁶ Policie ČR. *Nezletilá unikla znásilnění* [on-line]. 2012-04-27. [cit. 2012-10-29].

<http://www.policie.cz/clanek/nezletila-unikla-znasilneni.aspx>

⁴⁷ Policie ČR. *Děti terčem dospělých* [on-line]. [cit. 2012-10-29].

<http://www.policie.cz/clanek/deti-tercem-dospelych.aspx>

Úplata se objevuje jako charakteristický znak i u dalšího způsobu páčání, ve kterém jsou děti za úplatu lákány k pohlavnímu styku s pachatelem či k natočení pornografického díla. Do této skupiny trestných činů patří zejména výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku, pohlavní zneužití, sexuální nátlak a obchodování s lidmi.

Kazuistika: Jedenatřicetiletý muž oslovil v Jihomoravském kraji dvě dívky mladší patnácti let a nabídl jim peníze za orální sex. K němu došlo v opuštěné budově nádraží, kam se trojice záhy odebrala. Z popsané aktivity je vyrušila policejní hlídka, která muže zadržela⁴⁸.

Bohužel se ve výše zmíněném způsobu páčání sexuální kriminality na dětech často vyskytuje fakt, že rodiče dětí o těchto praktikách vědí či z nich dokonce profitují, nebo jsou sami pachateli.

Kazuistika: Sedmatřicetiletá žena ze Zlínska posílala muži do Anglie erotické fotky své sedmileté dcery, které sama pořizovala. Na některých fotkách se objevuje matka s dcerou, obě nahé a ve vyzývavých pozicích. Žena obviněná z výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, ze zneužití dítěte k výrobě pornografie a z ohrožování výchovy dítěte tvrdí, že dceři intimní partie na fotografiích zakreslovala různými obrázky a že si není vědoma toho, že by spáchala něco špatného⁴⁹.

Mezi další typické způsoby páčání patří získání důvěry malého dítěte a jeho odvedení na příhodné místo prostřednictvím příslibu pamlsků a her. Dítě je následně pachatelem zneužito právě formou hry, zcela bez násilí. V tomto případě minimálně dochází k souloži. Pachatel se s dětmi spíše mazlí či provádí orální styk.

V jiném případě pachatel vyláká dítě pod záminkou, že potřebuje pomoci, na odlehlé místo, kde jej i za přítomnosti násilí zneužije.

Moderní technologie a komunikační prostředky otevírají novou typickou skupinu páčání sexuální kriminality na dětech. Jedná se zejména o situace, kdy pachatelé využívají k nalákání dětí k sexuálním praktikám tzv. **grooming**⁵⁰. Grooming znamená nalákání dítěte pomocí internetu k sexuálnímu chování. Děti se

⁴⁸ Policie ČR. *Rozvášněnou trojici nachytali policisté* [on-line]. [cit. 2012-10-29]. <http://www.policie.cz/clanek/rozvasnenou-trojici-nachytali-policiste.aspx>

⁴⁹ Policie ČR. *Z lásky přes internet trestný čin* [on-line]. 2010-12-29. [2012-10-29]. <http://www.policie.cz/clanek/z-lasky-pres-internet-trestny-cin.aspx>

⁵⁰ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 47-48. ISBN 978-80-7338-091-5.

prostřednictvím internetu s groomerem baví o sexu a získávají k němu důvěru, která pak může v nejhrošším případě vyústit v osobní schůzku, při které dojde ke zneužití dítěte. Informačními prostředky, díky nimž ke groomingu dochází, jsou především ICQ, skype, sociální sítě a nejrůznější chaty.

Groomer si nejprve získá náklonnost dítěte, jelikož se staví do pozice osoby, která mu rozumí a chápe ho. Vzájemná důvěra je ze strany groomera posilována dárky a pozornostmi, např. zasláním peněz na účet dítěte apod. Je důležité si uvědomit, že groomeři jsou většinou výborní manipulátoři a děti si proto ani nemusí uvědomit, že jsou jimi ovládáni a směřováni k jedinému cíli. Emoční závislost na pachateli může přerůst v osobní setkání v parku, na hřišti, či dokonce v bytě pachatele, kde může dojít k sexuálnímu obtěžování a zneužití dítěte. Při groomingu často dochází k využívání dětské pornografie a dále k tzv. **sextingu**, jímž je nový fenomén, který spočívá v posílání textových a obrazových zpráv přes mobilní telefon, které mají sexuální podtext. Groomer tak má v rukou materiál od dítěte, díky kterému může oběť účinně vydírat.

Kazuistika: Čtyřadvacetiletý muž se na sociálních sítích seznamoval s nezletilými dívkami, pěti z nich nebylo ještě patnáct let. Pachatel s dívkami hovořil o sexuálních tématech a vybízel je k posílání svých erotických fotografií. Tyto potom posílal dalším osobám⁵¹.

U komerčního sexuálního zneužívání dětí rozlišujeme čtyři druhy nábory obětí⁵². Tzv. **skryté verbování** představuje najímání dívek a dětí prostřednictvím nabídek zaměstnání či vzdělání. Konkrétně jde zejména o modeling, au pair, hostesky apod. Oběti jsou „agenturami“ lákány k životu v bohatší zemi.

Kazuistika: V roce 2002 zasáhli čeští policisté proti mezinárodní skupině pachatelů, kteří na Náchodsku produkovali dětskou pornografii. Děti, které natáčeli a jejichž nahrávky následně distribuovali, byly rekrutovány modelingovou agenturou patřící jednomu z pachatelů⁵³.

⁵¹ Policie ČR. *S dívkami se seznámil na sociální síti* [on-line]. 2012-10-04. [cit. 2012-10-29]. <http://www.policie.cz/clanek/s-divkami-se-seznamil-na-socialni-siti.aspx>

⁵² BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 21-23. ISBN 978-807338-103-5.

⁵³ Policie ČR. *20 let Policie České republiky* [on-line]. [cit. 2012-10-31]. <http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D>

Neutajené verbování oproti tomu znamená, že je práce v zahraničí nabízená stávajícím dětským prostitutům a prostitutkám, kterým je slíbeno, že si vydělají „velké peníze“. Verbované osoby tedy vědí, jakou práci budou provozovat, netuší ale v jakých podmínkách. Méně častou strategií je **únos** nebo odvléčení dětí. Únosci mají k dispozici padělané pasy, anebo podplatí státní úředníky kvůli přechodu státních hranic. Tento druh rekrutování je signifikantní zejména pro východní Evropu, v České republice se jedná o vzácnost. Posledním způsobem je „**koupení**“ dítěte přímo z rodiny. Tento způsob není také nijak častý, v našem prostředí se vyskytuje především v romské komunitě.

Nábor dětí pro komerční sexuální účely probíhá často také zcela neformálně přes přátele, známé, v určitých případech i rodinu. Oběti netuší, jakým útrapám budou na „pracovišti“ vystaveny ani to, že s nimi bude zacházeno jako se zbožím a že se ve velkém množství případů již nevrátí domů.

Kazuistika: V roce 1997 rozbila Policie ČR bulharský kuplířský gang, který na Chomutovsku a na Teplicku provozoval síť nočních klubů. Provozovatelé těchto klubů zde nutili dívky k prostituci i s pomocí brutálního násilí⁵⁴.

Je nutné si uvědomit, že v některých případech je organizovaná kriminalita kryta nebo podporována zkorumpovanými státními úředníky, policisty, státními zástupci apod. Komerční sexuální zneužívání dětí netvoří v rámci tohoto pravidla bohužel žádnou výjimku.

1.4. Výskyt jevu v ČR

Sexuální kriminalita tvoří jen zlomek z celkové kriminality v České republice, přesto je pro svou specifickou povahu řazena mezi nejzávažnější kriminalitu vůbec. Mezi nejčastější sexuální trestné činy patří pohlavní zneužití a znásilnění.

Tabulky 6, 7, 8 mapují vývoj sexuální kriminality v České republice mezi lety 2000 – 2011. Statistiky Policie ČR bohužel nerozlišují sexuální kriminalitu páchanou na dětech a sexuální kriminalitu páchanou na dospělých. Obě tyto skupiny, jsou proto předmětem statistiky, která tak ztrácí přesnou výpovědní hodnotu o počtech spáchaných sexuálních činů na dětech. To se netýká pouze pohlavního zneužívání a komerčního pohlavního zneužívání. Tento výrazný nedostatek statistik Policie ČR hodnotím velmi

⁵⁴ Policie ČR. *20 let Policie České republiky* [on-line]. [cit. 2012-10-31]. <http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D>

negativně s ohledem na názor, že nelze slučovat kriminalitu páchanou na dětech s kriminalitou páchanou na dospělých do jednoho statistického údaje. S vysvětlením, že pracuji na této rigorózní práci, odeslala jsem na Policii ČR požadavek o upřesnění počtu dětských obětí v policejních statistikách. V odpovědi byla má žádost zamítnuta s odkazem na skutečnost, že se jedná o interní údaje. Díky zprostředkovaným informacím z jiných zdrojů mohu uvést, že počet znásilnění dítěte se ročně pohybuje mezi 150 – 200 zjištěnými případy, u kuplířství, když je prostituující osobou dítě, jde o počet do dvaceti zjištěných případů ročně a u obchodování s dětmi jde o výskyt do pěti případů ročně⁵⁵.

Tabulka 6 Vývoj sexuální kriminality v ČR 2000 - 2003

Skutek	2000 ⁵⁶	2001 ⁵⁷	2002 ⁵⁸	2003 ⁵⁹
Znásilnění	500	562	653	646
Pohlavní zneužití	940	913	1011	889
Komerční pohlavní zneužití	-	2	8	5
Ostatní pohlavní úchyly	218	232	169	205
Kuplířství	130	150	116	101
Ostatní mravnostní trestné činy	6	9	7	2
Obchodování s lidmi	-	-	-	10

⁵⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008* [on-line]. 2008-07-01. [cit. 2012-10-08].

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/komercni06.pdf>

⁵⁶ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2000 do 31.12.2000* [on-line]. 2001-01-15. [cit. 2012-08-20].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2000/index.html

⁵⁷ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2001 do 31.12.2001* [on-line]. 2002-01-09. [cit. 2012-08-20].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2001/index.html

⁵⁸ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2002 do 31.12.2002* [on-line]. 2003-01-12. [cit. 2012-08-21].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2002/index.html

⁵⁹ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2003 do 31.12.2003* [on-line]. 2004-01-19. [cit. 2012-08-22].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2003/index.html

Tabulka 7 Vývoj sexuální kriminality v ČR 2004 - 2007

Skutek	2004 ⁶⁰	2005 ⁶¹	2006 ⁶²	2007 ⁶³
Znásilnění	687	596	530	637
Pohlavní zneužití	800	875	730	762
Komerční pohlavní zneužití	15	9	9	3
Ostatní pohlavní úchyly	249	179	165	155
Kuplířství	83	123	85	46
Ostatní mravnostní trestné činy	13	16	6	6
Obchodování s lidmi	4	2	16	11

Tabulka 8 Vývoj sexuální kriminality v ČR 2008 - 2011

Skutek	2008 ⁶⁴	2009 ⁶⁵	2010 ⁶⁶	2011 ⁶⁷
Znásilnění	529	480	586	675
Sexuální nátlak	-	-	22	27
Pohlavní zneužití	792	826	729	754
Komerční pohlavní zneužití	10	3	5	3
Ostatní pohlavní úchyly	159	152	146	211

⁶⁰ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2004 do 31.12.2004* [on-line]. 2005-01-13. [cit. 2012-08-20].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2004/index.html

⁶¹ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2005 do 31.12.2005* [on-line]. 2006-01-10. [cit. 2012-08-20].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2005/index.html

⁶² Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2006 do 31.12.2006* [on-line]. 2007-01-11. [cit. 2012-08-21].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2006/index.html

⁶³ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2007 do 31.12.2007* [on-line]. 2008-01-11. [cit. 2012-08-22].

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2007/index.html

⁶⁴ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2008 do 31.12.2008* [on-line]. 2009-01-13. [cit. 2012-08-20].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

⁶⁵ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2009 do 31.12.2009* [on-line]. 2010-01-13. [cit. 2012-08-20].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

⁶⁶ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2010 do 31.12.2010* [on-line]. 2011-01-17. [cit. 2012-08-21].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

⁶⁷ Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

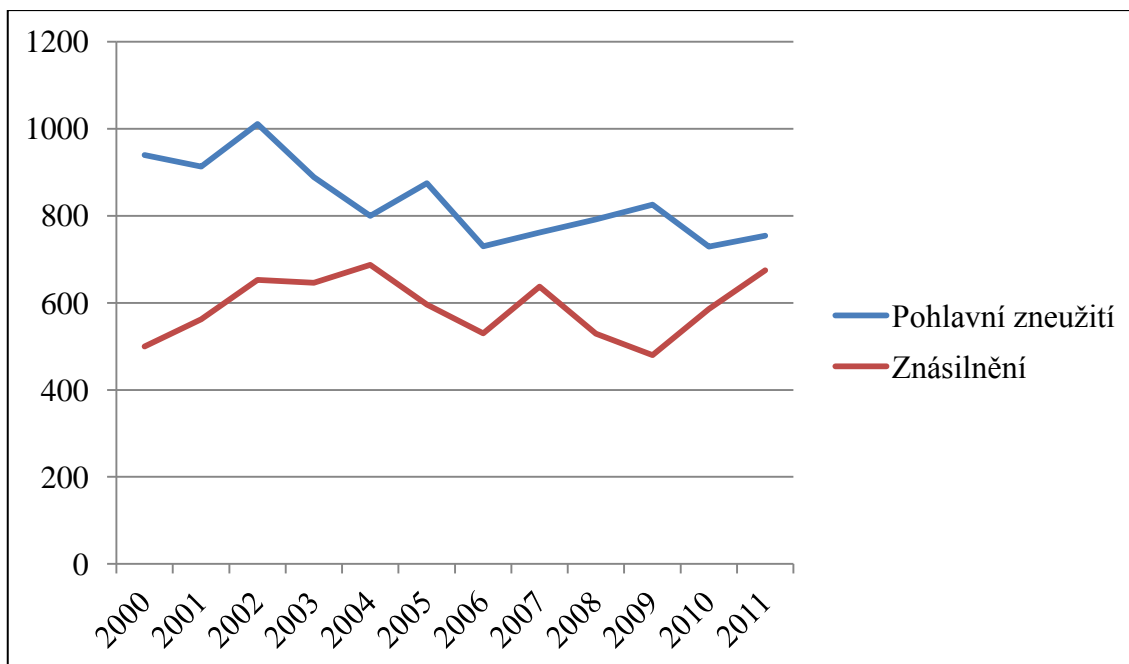
Kuplířství	52	37	33	44
Obchodování s lidmi	29	10	24	19
Ostatní mravnostní trestné činy	24	59	164	260
Šíření pornografie	-	-	88	77

Statistické výkazy Policie České republiky jsou nejen velmi nepodrobné, ale především používají nepřesnou terminologii, kterou nevysvětlují. Proto se mohu pouze domýšlet, co v jazyce policejních statistik zahrnuje kolonka ostatní pohlavní úchytky a ostatní mravnostní trestné činy. U ostatních mravnostních trestných činů půjde zřejmě o ty delikty, které v tabulce nejsou uvedené, např. pornografické trestné činy. Ostatní pohlavní úchytky, kterých je nezanedbatelné množství (přibližně 200 ročně), jsou také nedefinované. Je zvláštní, že se ve statistice mapující výskyt trestných činů, objevuje pojem ostatní pohlavní úchytky, který trestným činem není. Z definice termínu pohlavní úchytky usuzují, že jde o jednání, jehož příčinou byla pohlavní úchytky pachatele, který naplnil skutkovou podstatu trestného činu, který nemusí být primárně mravnostní. Může jít např. o zoofila, který se dopustil týrání zvířat, nebo exhibicionistu, který spáchal trestný čin výtržnictví. Nepřesnost a nepřehlednost policejních statistik je podle mého názoru matoucí jak pro laickou, tak odbornou veřejnost.

Počty spáchaných sexuálních trestných činů z let 2000 až 2011 se až na výjimky nijak dramaticky neliší. U trestného činu kuplířství došlo v roce 2007 v jeho výskytu k markantnímu poklesu téměř o polovinu oproti vzdálenějším rokům a tento pozitivní trend se udržel i v následujících letech. U pohlavního zneužití došlo také k poklesu jeho výskytu. V letech 2000 až 2004 se výskyt tohoto deliktu pohyboval kolem hodnoty 900 skutků ročně, v roce 2002 bylo spácháno dokonce 1011 pohlavních zneužití. Od roku 2005 se však výskyt pohlavního zneužití dítěte ustálil na plus mínus osmi stech případech za rok. U znásilnění se křivka mapující jeho výskyt pohybuje mezi 500 – 650 případy ročně. Je důležité si uvědomit, že značná část tohoto druhu kriminality zůstává nenahlášená a neodhalená, jde o tzv. **latentní kriminalitu**. Počty ve statistikách tedy zdaleka nejsou konečné. Např. u pohlavního zneužití Čírtková uvádí, že jen každý šestý až desátý případ je oznámen na policii⁶⁸.

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 167. ISBN 978-80-7380-213-4.

Graf 1 Výskyt pohlavního zneužití a znásilnění v letech 2000-2011

Nepřesnost a nepodrobnost policejních statistik se týká také oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Ačkoliv nejde v České republice o jev početně výrazný, je nemožné ho opomíjet. V současné době dochází k jeho celosvětovému rozmachu. Jeho výskyt není už omezen jen na hraniční oblasti, stává se fenoménem v komunitách, kde existuje velká koncentrace mladých lidí na ulici a kde žijí lidé v sociálním vyloučení. Zvláště nebezpečné je propojení komerčního sexuálního zneužívání dětí s organizovaným zločinem mezinárodního formátu. Následující tabulka, která mapuje zmíněný druh kriminality, není sice z důvodu omezenosti zdrojů nejaktuálnější, přesto je schopna splnit potřebu zmapovat oblast komerčního sexuálního zneužívání dětí pro tuto práci. Skutkové podstaty trestných činů odpovídají terminologii „starého“ trestního zákona – zákona č. 140/1961 Sb.

Tabulka 9 Komerční sexuální zneužívání dětí v roce 2009

Komerční sexuální zneužívání dětí	Trestný čin	Spácháno skutků
Dětská pornografie	Šíření pornografie zobrazující dítě	9
	Přechovávání dětské pornografie	11
	Zneužití dítěte k výrobě pornografie	2
Obchod s dětmi	Obchodování s dětmi	1

	Únos dítěte	0
Dětská prostituce	Kuplířství (osoba mladší 18-ti let)	24
	Svádění k pohlavnímu styku	24
	Ohrožování výchovy mládeže (podle § 217 odst. 3 písm. d) trestního zákona)	0

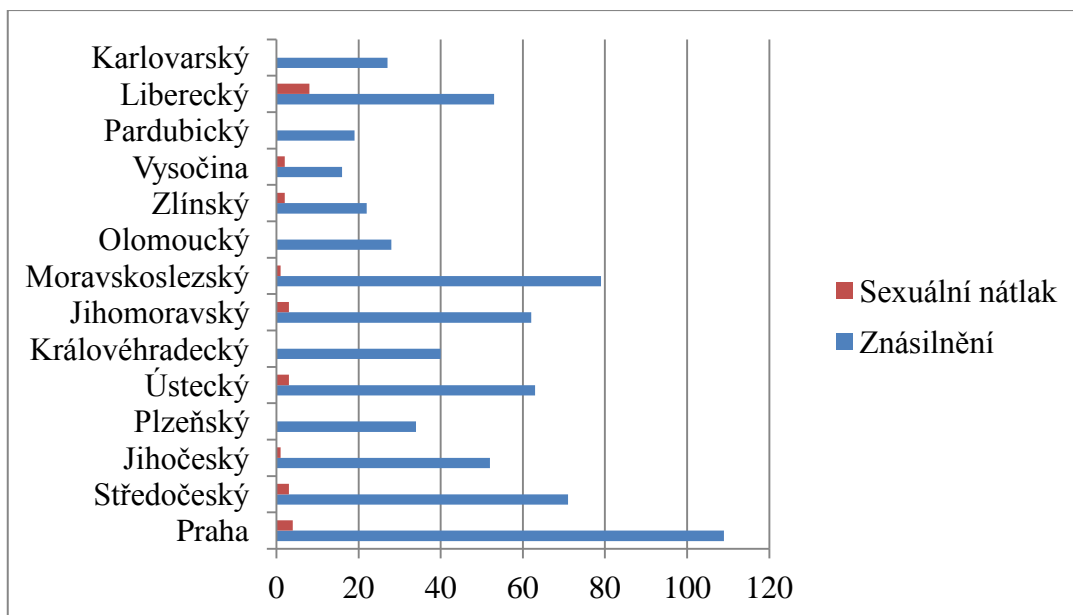
Zdroj: BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 57-78. ISBN 978-80-7338-091-5.

Jak je z tabulky vidět, dětská prostituce zaujímala v roce 2009 s počtem 48 skutků v rámci komerčního sexuálního zneužívání dětí pozici nejčastěji páchaného jevu. Následovala dětská pornografie s 22 případy spáchání. K obchodování s dětmi došlo v jediném případě.

Na následujících třech grafech je ilustrováno pět sexuálních trestných činů tak, jak byly spáchány v krajích České republiky v roce 2011. Je důležité si uvědomit, že u grafu 2 a 4 opět není specifikováno, zda jde o znásilnění, sexuální nátlak, kuplířství a obchodování s lidmi spáchané na dítěti nebo na dospělé osobě.

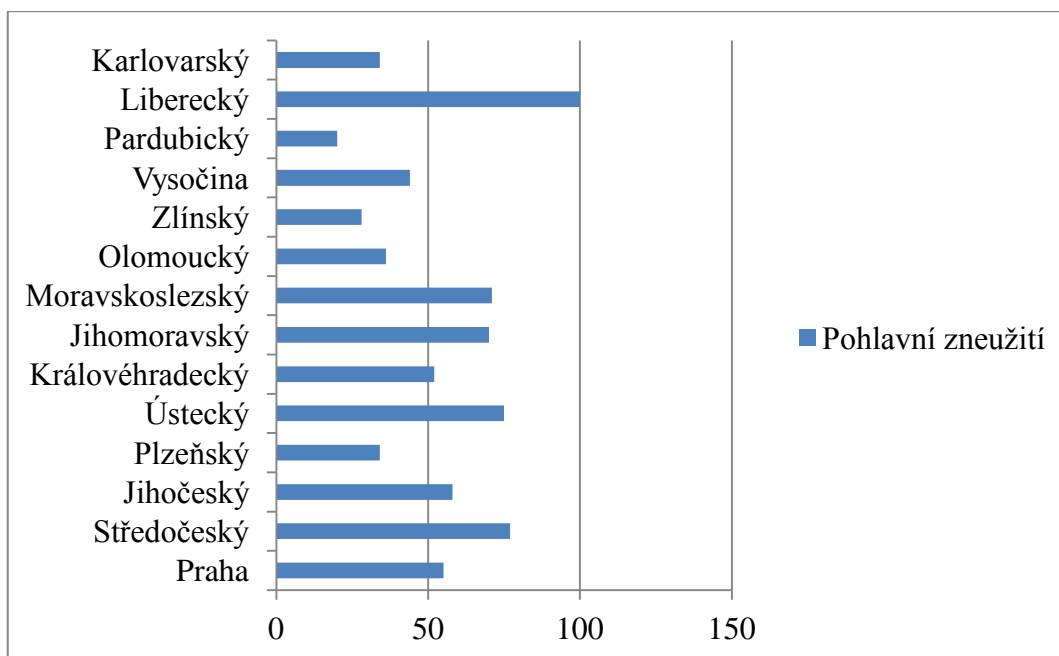
Trestný čin znásilnění byl nejčastěji spáchán v Praze, což je podle mého názoru způsobeno skutečností, že se v Praze koncentruje velké množství recidivistů a násilníků, a to z důvodu anonymity, kterou Praha, jako největší město ČR, poskytuje. Velké množství znásilnění bylo spácháno také v Moravskoslezském kraji. Z grafu 2 je názorně vidět, že sexuální nátlak je oproti znásilnění i přes veškeré podobnosti skutkových podstat obou činů, nesrovnatelně méně častým. V některých krajích nebyl sexuální nátlak v roce 2011 spáchán vůbec.

Graf 2 Znásilnění a sexuální nátlak v krajích ČR v roce 2011

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

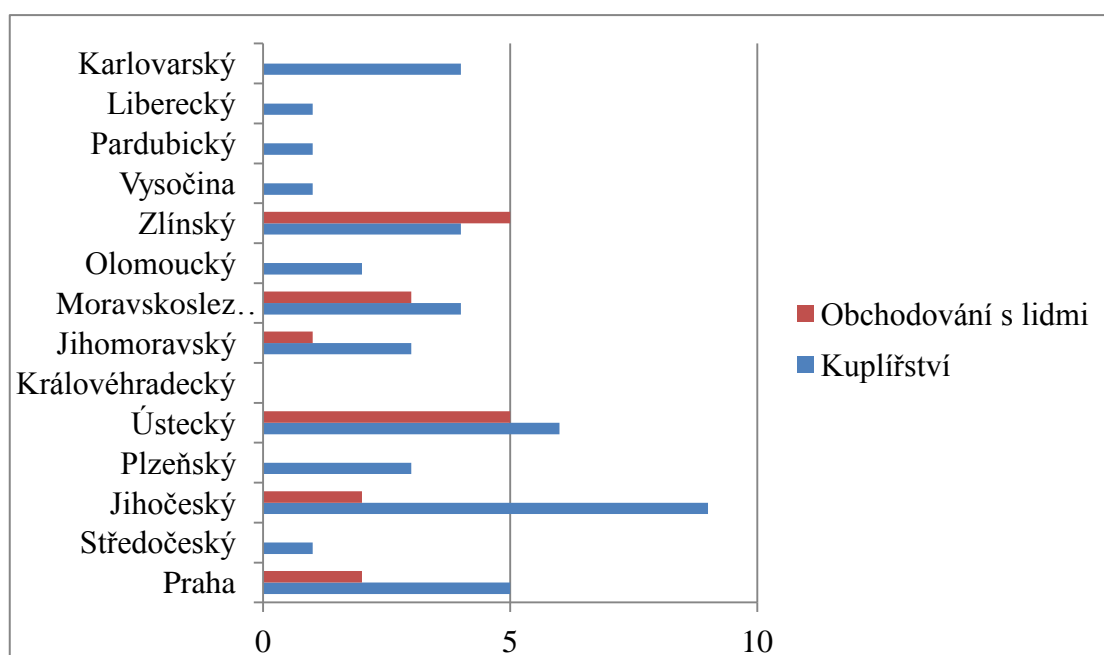
Graf 3 Pohlavní zneužití v krajích ČR v roce 2011

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

Jak je z Grafu 3 jasně vidět, nejvíce případů pohlavního zneužití bylo zaznamenáno v Libereckém kraji, nejméně zase v kraji Pardubickém. Rozdíl čtyřnásobku mezi těmito dvěma kraji nutí k zamyšlení nad otázkou, co je důvodem takto markantního rozdílu. Vzala jsem v úvahu demografické a jiné determinanty, ale nic nevysvětluje shora uvedený výskyt pohlavního zneužití v krajích. Zbývá spokojit se s vysvětlením, že jde o náhodu bez vysvětlitelných příčin.

Graf 4 Kuplířství a obchodování s lidmi v krajích ČR v roce 2011

Zdroj: Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011* [on-line]. 2012-01-12. [cit. 2012-08-22].

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>

Z Grafu 4 je patrné, že ani trestný čin kuplířství ani obchodování s lidmi nedosáhly v roce 2011 v žádném kraji ČR výskytu deset případů. Nízký počet tohoto druhu trestných činů však nesmí relativizovat vysokou společenskou nebezpečnost delikvence, která komercializuje člověka a v určitých případech dokonce dítě. Obchodování s dětmi se v roce 2011 vyskytlo v kraji Zlínském, Ústeckém, Moravskoslezském, Jihočeském, Jihomoravském a v Praze. Všechny uvedené kraje s výjimkou Prahy jsou pohraničními kraji. Uvádí se, že oběti obchodování s lidmi se rekrutují z oblastí s vysokou nezaměstnaností, s rozvinutým cestovním ruchem a

z oblastí, kde existuje značná poptávka a nabídka sexuálních služeb⁶⁹. Mezi takové lokality patří právě pohraničí a Praha. Prostituce a její doprovodný jev v podobě kuplířství je v České republice nejčastější na hranici s Německem, Rakouskem a na hlavních silničních tazích do Polska a v Praze, což Graf 4 dokazuje. Nejvíce, konkrétně 9 případů kuplířství, bylo v roce 2011 zjištěno v Jihočeském kraji. Není náhodou, že se právě zde vyskytuje v tomto ohledu nejznámější česká silnice E55.

Co se týká obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, za zdrojové země jsou označovány především Ukrajina, Bulharsko a Slovensko. Pro oběti z těchto zemí je cílovou destinací Česká republika. Oběti z České republiky jako z destinace zdrojové se zase nejčastěji dostanou do cílové země jako je Rakousko, Spolková republika Německo a Švýcarsko. Transport obětí je prováděn vlakem, autobusem či osobním automobilem. Trestný čin obchodování s lidmi tedy zahrnuje dovoz osob ze zahraničí do ČR, vývoz osob z ČR do zahraničí a organizaci prostituce na našem území.

Co se týká výlučně dětské prostituce, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu varuje, že jde o striktně latentní druh kriminality. Prostituuující děti jsou nejčastěji ukrajinské, vietnamské nebo gruzínské národnosti. Na přeshraniční adopce, které jsou často zneužívané k obchodování s dětmi, dohlíží Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

1.5. *Prevence*

K potlačení sexuálního násilí páchaného na dětech na minimum nemůže postačovat represe. V této oblasti více než kdekoliv jinde, je důležitá prevence. I obyčejná všímavost okolí, která se zdá být samozřejmostí, ale v reálu bohužel samozřejmá není, může sehrávat důležitou roli v oblasti prevence. Dalším významným prevenčním mechanismem, který může mít vliv na omezení počtu zneužití dětí je kvalitní sexuální výchova ve školách a školkách a zvyšování životní úrovně a úrovně vzdělanosti v komunitách, v nichž se děti a mladiství často stávají poškozenými v rámci komerčního sexuálního zneužití dětí. Sexuální výchova je nepostradatelná v tom smyslu, že odstraňuje tabu a jasně dětem vštěpuje, kde se jich dospělí smejí dotýkat a

⁶⁹ Národní informační centrum pro mládež. *Obchodování s lidmi – charakteristika* [on-line]. 2008-08-22. [cit. 2012-10-08]. <http://www.nicm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>

kde ne, jak se mají zachovat v rizikových situacích a jak mají reagovat při setkání s rizikovými lidmi. Stát by měl bezpodmínečně zajistit kvalitní a časté semináře a programy pro školy a školky a neměl by dovolit církvím a dalším podobným společnostem ovlivňovat tuto oblast výchovy a prevence.

Policie ČR se v současné době v rámci prevence kriminality přiklonila k metodě **community policing**⁷⁰. Jde o takový druh policejní práce, kdy je policie blíž k občanům, slouží veřejnosti, pravidelně je informuje o bezpečnostní situaci a zapojuje veřejnost do odpovědnosti za bezpečnost komunity. Snaží se povzbudit občanskou společnost k tomu, aby nebyla lhostejná ke svému okolí, což je důležité zejména u kriminality páchané na dětech. V okrsku hlídkuje stejný policista, ke kterému si tak občané vybudují vztah a důvěru a policisté s nejrůznějšími programy prevence kriminality docházejí do zařízení pro děti. Pokud se policii tyto smělé body programu community policing podaří plnit a prohlubovat, pak si myslím, že vykročila správným směrem.

Ochranou dětí před sexuálním zneužíváním a opatřeními, která by k této ochraně mohla přispět, se zabývá evropská organizace, která sdružuje 23 neziskových organizací v Evropě, s názvem Evropská federace pro pohřešované a komerčně zneužívané děti (**Missing Child Europe**). Za Českou republiku je dlouhodobě členem nadace Naše dítě⁷¹. Cílem organizace je vytvoření národních center pro pohřešované a zneužívané děti, která by disponovala horkou linkou číslo 116 000. Tato linka již funguje v osmi evropských zemích. Centra by dále měla k dispozici výstražné systémy, které by byly zapojeny ve chvíli, kdy se pohřešuje dítě a je nutné co nejrychleji požádat veřejnost o spolupráci v hledání. Výstražné systémy by mohly fungovat např. tak, že všechny televizní a rádiové stanice by na pár okamžiků ve stejnou chvíli přerušily vysílání a odvysílaly by popis pohřešovaného dítěte. Uvažuje se i o umístění tohoto popisu na elektronické dopravní tabule. Další možností, jak rychle informovat veřejnost o pohřešovaném dítěti, je smlouva s telefonními operátory o tom, že lidem v místě únosu nebo pohřešování dítěte přijde textová zpráva s jeho popisem. Poslední oblastí činnosti Missing Child Europe je vytvoření spolupráce s bankovním sektorem a poskytovateli

⁷⁰ Policie České republiky. *Community policing* [on-line]. [cit. 2012-09-26].
<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-community-policing.aspx>

⁷¹ Nadace Naše dítě. *Missing children Europe* [on-line]. 2010-11-04. [cit. 2012-10-10].
http://www.nasedite.cz/cs/mezinarodni_spoluprace/missing_children_europe?emph=poh%C5%99e%C5%A1ovan%C3%A9+d%C4%9Bti

internetových služeb, aby bylo možné co nejrychleji dohledat on-line platby poskytované za dětskou pornografii na internetu.

Snaha nadace Naše dítě a Missing Child Europe je obdivuhodná, originální a velmi pozitivní. Podle mého názoru by ale podobné projekty neměly být zcela v kompetenci nestátních subjektů. Stát jako nejvyšší garant ochrany obyvatelstva by se měl stát prosazovatelem takovýchto programů. Vytvoření národního centra, jeho podpora a mantinely, by tak měly být v gesci státu. Stejně tak by měl stát usilovat o navýšení možností volnočasových aktivit pro děti, o zkvalitňování sexuální výchovy ve školách, o přiblížení rizik sexuálního zneužívání dětí veřejnosti a o vznik kontrolní, monitorovací, podpůrné a výzkumné instituce, kterou se může stát právě národní centrum pro pohřešované a zneužitě děti.

Závažnost sexuální kriminality páchané na dětech vyžaduje po státu, aby přijímal efektivní řešení situace v České republice, která by dokázala předcházet případům sexuálního zneužití dítěte, ať komerčního či fyzického. Podle mého názoru by měl v ČR vzniknout **registr pachatelů** sexuální kriminality páchané na dětech, a to podle vzoru Kanady a Velké Británie. Nejsem příznivcem návrhu pravicových aktivistů, kteří před dvěma lety požadovali vytvoření veřejně přístupného registru sexuálních agresorů⁷². Veřejně přístupný rejstřík by nebyl ničemu prospěšný. Rozhodně by ale byl prospěšný registr pravomocně odsouzených osob za sexuální trestný čin spáchaný na dítěti, který by měli k dispozici kriminalisté, soudy a pracovníci probační a mediační služby. Právě probační a mediační služba by mohla mít na starosti monitoring osob, které by vyhodnotila jako rizikové. Již zmíněný fakt, že každý třetí pachatel sexuální kriminality je recidivista, vytvoření registru podporuje.

U prevence sexuálních trestných činů, které hrozí dětem v rámci internetových a podobných aktivit (grooming, sexting atd.) je důležitá opět především osvěta. Ta může mít formu např. preventivních přednášek ve školách. Tyto by měly děti upozornit zejména na to, aby cizím lidem neposkytovaly své osobní údaje, aby přes internet nikomu a nikam neposílaly své choulostivé či vyzývavé fotografie a aby si především na sociálních sítích chránili své soukromí před neznámými uživateli.

⁷² Český rozhlas. *Připravovaný registr pachatelů sexuálního násilí budí diskusi* [on-line]. 2010-10-29. [cit. 2012-10-09]. http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/804078

Dalším důležitým faktorem prevence tohoto druhu kriminality je všímavost a ostražitost rodičů, kteří by měli mít přehled o aktivitách, které jejich dítě na internetu provozuje. Nevhodné programy by měli mít rodiče zaheslované. Další možností je nastavit na počítači zákaz vymazání historie či zabezpečit počítač programem „rodičovské kontroly“, jehož prostřednictvím vytvoří rodiče pro děti seznam povolených internetových stránek.

2. Trestněprávní aspekty sexuální kriminality páchané na dětech

Ochrana dětí před sexuálním násilím prostřednictvím trestního práva se vyvíjí až od období novověku. Středověké trestní právo v českém království mělo převážně soukromý charakter, který se projevoval v podobě soukromé msty. Znásilnění dítěte znamenalo pro jeho otce újmu na rodinné cti a záleželo především na něm, jak bude postupovat v potrestání pachatele. Změna přichází až se vznikem městských hrdelních soudů v 15. století, kdy je v zákonících poprvé zmíněna povinnost státních úředníků stíhat zločince⁷³. V následujících staletích se objevují významné trestní kodexy, které jsou specifické výraznou tvrdostí až krutostí trestů pro pachatele sexuálních deliktů (Constitutio Criminalis Carolina-1532, Constitutio Criminalis Josephina-1707, Constitutio Criminalis Theresiana-1768⁷⁴). K posunu dochází vydáním Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech v roce 1787 Josefem II., který je silně ovlivněn myšlenkami filozofa Beccarii. Klade důraz na úměrnost mezi zločinem a sankcí a poprvé v rakouské a české historii je uplatněna zásada nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege. I na poli sexuálních deliktů dochází ke zmírnění. Cizoložství je pro příště souzeno civilním soudem na základě soukromoprávní žaloby⁷⁵.

V roce 1852 byl vydán trestní zákon ze dne 27. 5. 1852 č. 117 ř. z., který jako sexuální trestné činy uvádí násilné smilstvo (dnes znásilnění) a zprznění (dnes pohlavní zneužití). Tento trestní zákon platil až do roku 1949 než byl nahrazen zákonem číslo 86/1950 Sb.⁷⁶, který byl součástí československého práva pouhých jedenáct let⁷⁷. Trestní zákon z roku 1961⁷⁸ oproti němu platil padesát let a vystřídal jej až nynější trestní zákoník. Mezi „starým“ a „novým“ zákonem existují v oblasti sexuálních trestných činů mnohé odlišnosti. Již seřazením hlav dal zákonodárce jasně najevo, že trestní zákoník, na rozdíl od trestního zákona, staví do popředí ochranu individuálních

⁷³ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 12-13. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁷⁴ HATTENHAUER, Hans. *Evropské dějiny práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1998, s. 413. ISBN 80-7179-056-7.

⁷⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vyd. Praha: Linde, 1997, s. 196-199. ISBN 80-7201-433-1.

⁷⁶ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁷⁷ Epravo.cz. *Nová era trestního práva hmotného: starý zákon vs. nový zákon* [on-line]. 2009-12-31. [cit. 2012-09-10].

<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>

⁷⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

práv před státními zájmy. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou nyní zařazeny již v hlavě III. oproti dřívější hlavě VIII., VI. a V⁷⁹.

U trestného činu kuplířství jsou oproti dřívější právní úpravě vypuštěny kvalifikované skutkové podstaty chránící děti. Trestní sazby jsou odstupňované podle újmy na zdraví. Tuto změnu nevnímám nijak pozitivně, jelikož si myslím, že každý trestný čin spáchaný na dítěti by měl být explicitně vyjádřen v kvalifikované skutkové podstatě.

Trestní zákoník oproti trestnímu zákonu obsahuje dva zcela nové trestné činy z oblasti sexuální kriminality, a to prostituci ohrožující mravní vývoj dětí a sexuální nátlak. Pachatelem prvního z nich je prostituující osoba, která provozuje svou činnost v blízkosti míst vyhrazených dětem, nebo kdokoliv, kdo na takových místech prostituci organizuje, střeží či jinak zajišťuje. Existence tohoto trestného činu má podle mého názoru své opodstatnění. Provozování prostituce v bezprostřední blízkosti dětí by totiž mohlo mít negativní vliv na formování jejich představ o lidské sexualitě.

Sexuální nátlak zase kriminalizuje jednání, které se vyznačuje donucením osoby k pohlavnímu sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému jednání. Pachatel bude přísněji potrestán, spáchá-li tento čin na dítěti, nebo na dítěti mladším patnácti let. Tento trestný čin zahrnuje širokou škálu jednání (např. když pachatel donutí oběť k mluveným projevům, které vedou k jeho vzrušení) a vyvstává otázka, zda by některé formy spáchání tohoto deliktu neměly být řešeny „jen“ v rámci mimotrestní odpovědnosti. Diskuse na toto téma je podle mého názoru na místě, ustupuje ale do pozadí v případě, kdy dojde ke zmíněnému jednání proti dítěti.

U trestných činů šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie není patrná výrazná změna oproti dřívější úpravě. Tresty za tento druh kriminality se zmírnily.

Trestný čin ohrožování výchovy mládeže z trestního zákona a ohrožování výchovy dítěte z trestního zákoníku nemají výrazných odlišností, podobně je tomu tak i u trestného činu svádění k pohlavnímu styku, kde bych zmínila pouze jeden významný rozdíl, a to nynější přísnější trest pro pachatele, který se činu dopustí na dítěti mladším patnácti let.

⁷⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku* [online]. [cit. 2012-09-14]. <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515>

Chápání trestného činu znásilnění prodělalo v posledních letech značný vývoj. Především se významně rozšířilo kriminalizované jednání, které lze pod pojem znásilnění subsumovat. Až v roce 2001 byla přijata novela předchozího trestního zákona, která způsobila, že nově se mohl obětí znásilnění stát i muž. Do té doby mohlo být znásilnění spácháno pouze na ženě a na muži se stejný skutek posuzoval jako trestný čin vydírání⁸⁰. V dnešní úpravě znásilnění je skutková podstata definována velmi široce. Kvalifikované skutkové podstaty chrání děti a děti mladší patnácti let. Dále viz část znásilnění.

Trestný čin pohlavní zneužití v trestním zákoníku i v trestním zákoně chrání shodně před pohlavním zneužitím děti mladší patnácti let. Z trestního zákona se § 243, který kriminalizoval pohlavní zneužití osoby mladší osmnácti let prostřednictvím zneužití závislosti či osobou, které byl svěřen dohled nad takovou osobou, přesunul v novém trestním zákoníku do § 186 odst. 2, 3 písm. a) TZ pod název sexuální nátlak.

Sexuální kriminalita páchaná na dětech v trestním zákoníku je koncipována, jak je vidět výše, šířeji než v minulých desetiletích. Nové skutkové podstaty, přísnější tresty v případech, že obětí je dítě a rozmanitost kriminalizovaného jednání, která ale není přehnaná ani motivovaná rigidním mravokárstvím, dobře vystihuje trend zákonodárství dnešní doby, které se legislativní cestou pokouší bojovat proti sexuálnímu násilí na dětech. Je možné namítat, že trestní zákoník přichází na scénu až po spáchání deliktu a na prevenci činu nemá výrazný vliv. Podle mého názoru sehrává ale trestní zákoník nezaměnitelnou úlohu v tom ohledu, že jasně definuje pravidla, která se postupem času mohou dostat do kolektivního povědomí českých občanů.

2.1. Hmotněprávní problematika

Ochrana dětí před sexuální kriminalitou v českém trestním zákoníku dosahuje, jak již bylo řečeno, vysoké úrovně. Skutkové podstaty jsou koncipovány na co nejširším základě tak, aby dokázaly absorbovat rozsáhlou škálu škodlivého jednání. U drtivé většiny trestných činů, které slouží na ochranu dítěte před sexuálním násilím, se v základní skutkové podstatě vyžaduje úmyslné zavinění. Podle § 14 TZ se u tohoto druhu trestných činů setkáváme jak s přečiny (např. § 186 odst. 3 písm. a) TZ) a zločiny

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 545-546. ISBN 978-80-87212-24-0.

(např. § 185 odst. 2 písm. b) TZ), tak se zvláště závažnými zločiny (např. § 187 odst. 4 TZ).

Pachatelem sexuálního trestného činu na dítěti může být muž i žena, stejně tak obětí tohoto deliktu může být chlapec i dívka. V určitém případě je možné, aby došlo k jednočinnému souběhu sexuálního trestného činu proti dítěti s jiným trestným činem⁸¹. Příkladem budiž pohlavní zneužití vlastního dítěte, tedy jednočinný souběh pohlavního zneužití se souloží mezi příbuznými. Jak bude později vysvětleno, k jednočinnému souběhu pohlavního zneužití a znásilnění, nemůže dojít. Možný je samozřejmě i vícečinný souběh. U trestného činu znásilnění nazývá Čírtková tento případ jako tzv. opportunistic rape, kdy pachatel znásilňuje v průběhu jiného trestného činu, např. loupeže⁸².

Subjektem, tedy pachatelem trestného činu je podle trestního zákoníku ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná (§ 22 odst. 1 TZ). Pachatelem je ale také tzv. nepřímý pachatel, který použije tzv. živý nástroj podle § 22 odst. 2 TZ.

Kazuistika: V roce 2008 donutil otčím svého nevlastního čtrnáctiletého syna pod pohrůzkou násilí, aby znásilnil vlastní matku. Agresivní muž se sklony k alkoholismu seděl na své nahé ženě tak, aby se nemohla hýbat a současně držel za ruku chlapce, který proto nemohl uniknout. Chlapec byl donucen vykonat na matce soulož. Tento čin byl vyvrcholením několikaletého týrání matky a čtyř synů. Chlapec podal na otčima trestní oznámení, když dosáhl zletilosti. Krajský soud v Brně v září 2012 odsoudil pachatele za znásilnění, týrání svěřené osoby a osoby žijící ve společném obydlí a za nebezpečné vyhrožování na deset let odnětí svobody do věznice se zvýšenou ostrahou⁸³.

V uvedeném případě sice nedošlo primárně ke znásilnění dítěte, neodpustím si ale názor, že chlapec byl s nadsázkou znásilněn stejně jako matka. Po činu pomýšlel na sebevraždu.

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 541. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁸² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 195. ISBN 978-80-7380-213-4.

⁸³ BOŘIL, Martin. *iDNES.cz/Brno a Jižní Morava. Tyran, který donutil nevlastního syna souložit s matkou, dostal deset let* [on-line]. 2012-09-13. [cit. 2012-09-20]. http://brno.idnes.cz/tyran-ktery-donutil-nevlastniho-syna-soulozit-s-matkou-dostal-10-let-1i8-/brno-zpravy.aspx?c=A120913_153120_brno-zpravy_bor#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=zpravodaj&utm_content=main

Uvažujeme-li jako pachatele fyzickou osobu, musí jít o osobu přičetnou. Dále o osobu, která dovršila patnáctý rok věku. Dále musí být rozumově a mravně vyspělá, jde-li o mladistvého pachatele, který spáchal provinění podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže⁸⁴. V poslední řadě musí jít o osobu charakterizovanou zvláštními znaky u tzv. vlastnoručních deliktů (např. soulož mezi příbuznými).

Příčetností se rozumí schopnost být pachatelem trestného činu, pokud závisí na duševních schopnostech pachatele⁸⁵. Podle § 26 TZ kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Duševní porucha je potom podle výkladových ustanovení, konkrétně podle § 123 TZ, porucha vyplývající z duševní nemoci, hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Právě sexuální odchylky vystupují u sexuální kriminality páchané na dětech do popředí, ačkoliv, jak již bylo řečeno, nejsou nejčastější příčinou výskytu tohoto druhu kriminality. Existence duševní poruchy není automaticky chápána jako nepřičetnost. Ona duševní porucha, musí pachatele k tomu, aby byl uznán nepřičetným, zbavit zcela alespoň jedné z výše zmíněných schopností – rozpoznávací či ovládací. U sexuálních deviantů proto nepočítáme automaticky s nedostatkem trestní odpovědnosti. Pokud dojde vlivem duševní poruchy pouze k podstatnému snížení některé z těchto schopností, je pachatel zpravidla uznán zmenšeně přičetným, což ho nezabavuje trestní odpovědnosti ani nejde o polehčující okolnost. Zmenšená přičetnost má vliv na rozhodování o sankcích a na zvláštní postup vůči pachateli⁸⁶.

Zabývá-li se pachatelem, je nutné zmínit další formu pachatelství (vedle pachatele a nepřímého pachatele), kterou je spolupachatelství. Podle § 23 TZ je trestný čin spáchán spolupachatelstvím, je-li spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob. Každá z těchto osob potom odpovídá tak, jako by trestný čin spáchala sama. Spolupachatelství je běžné převážně u komerčního sexuálního zneužití dětí, kdy se na trestném činu podílí celá skupina pachatelů, která je signifikantní svou organizovaností. Kromě spolupachatelství se zde objevuje v hojné míře i účastenství v užším smyslu.

⁸⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 185. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁸⁶ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 28. ISBN 978-80-7345-161-5.

Kazuistika: Skupina kuplířů nutila na jihu Čech k prostituci ženy od šestnácti do padesáti let⁸⁷. U obětí mladších osmnácti let došlo tedy i ke spolupachatelství trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ a k ostatním trestným činům, kterými se nyní zabývá Krajský soud v Českých Budějovicích.

1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (zákon č. 418/2011 Sb.). Tento zákon v § 7 vyjmenovává trestné činy, kterých se nyní může dopustit právnická osoba. Mezi tyto trestné činy patří i řada sexuálních trestných činů proti dítěti. Jedná se konkrétně o obchodování s lidmi, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, kuplířství, výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, ohrožování výchovy dítěte a svádění k pohlavnímu styku. Podle výběru trestných činů v tomto zákoně je zjevné, že bojuje především proti komerčním formám pohlavního zneužití dítěte, které se stává byznysem v celosvětovém měřítku a proti pochybným společnostem, které takové zneužití dítěte umožňují nebo dokonce organizují a zprostředkovávají.

Při studiu sexuální kriminality páchané na dětech je nutné si uvědomit jednu stěžejní informaci. Bez ohledu na chování či jednání dítěte, bez ohledu na jeho vzhled či zkušenosti, pachatel neměl právo se dopustit sexuálního trestného činu na dítěti. Fakt, že je dítě vyzývavé, zkušené, dostupné, svolné či iniciuje kontakt s pachatelem, se nikdy nesmí stát ani omluvou ani výmluvou pachatele. Dítě, ať se v rámci tohoto druhu trestných činů, které slouží k jeho ochraně, chová jakkoliv, je vždy beztrestné.

2.1.1. Jednotlivé vybrané skutkové podstaty

Jak jsem se již zmínila v úvodu, trestné činy, kterými se tato práce zabývá, spadají především pod hlavu III. TZ, jedná se tedy o trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Objektem těchto trestných činů je podle Jelínka lidská důstojnost, svoboda rozhodování v pohlavních vztazích, zdravý vývoj dětí a některé mravní zásady⁸⁸.

Z hlavy IV. TZ, která obsahuje trestné činy proti rodině a dětem, půjde zejména o trestné činy, které souvisejí s komerčním pohlavním zneužitím, tedy konkrétně

⁸⁷ GÁLIS, Radek. Deník.cz. *Policie zadržela mezinárodní gang kuplířů. Působil i na jihu Čech* [on-line]. 2012-04-10. [cit. 2012-09-20].

<http://taborsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/policie-zadrzela-mezinarodni-gang-kupliru-pusobil-i-na-jihu-cech-20120410.html>

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 541. ISBN 978-80-87212-24-0.

ohrožování výchovy dítěte (§ 201 odst. 1,3 TZ) a svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ). Objektem těchto trestných činů je zájem na řádném vývoji dítěte. Nutno podotknout, že trestný čin ohrožování výchovy dítěte může být spáchán i nedbalostním zaviněním. Obchodování s lidmi (§ 168 TZ) je další trestný čin, který úzce souvisí s komerčním pohlavním zneužitím. Nachází se v hlavě II. TZ v díle 1. nazvaném trestné činy proti svobodě.

V následujících kapitolách detailněji pojednám o vybraných trestných činech, které jsou z kategorie sexuálních trestných činů proti dětem těmi nejčastějšími. Jsou jimi trestné činy znásilnění, pohlavní zneužití, sexuální nátlak a z komerčního sexuálního zneužití potom obchodování s lidmi, šíření pornografie (§ 191 odst. 2, 3, 4 TZ), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ), svádění k pohlavnímu styku a ohrožování výchovy dítěte. Je nutné si ale uvědomit fakt, že kromě těchto deliktů existují i související trestné činy, které primárně chrání jiný objekt než svobodu rozhodování v sexuálních vztazích, přesto mohou být relevantní. Jde např. o trestný čin výtržnictví⁸⁹ podle § 358 TZ, útisk podle § 177 TZ a vydírání podle § 175 TZ.

2.1.1.1. Znásilnění dítěte

Řekne-li se sexuálně motivovaný trestný čin spáchaný na dítěti, většině lidí se vybaví znásilnění a pohlavní zneužití. Je to zcela pochopitelné s ohledem na fakt, že jde o delikty, které jsou v rámci sexuální kriminality těmi nejbrutálnějšími a nejvíce traumatizujícími. Tyto trestné činy řada laiků nerozlišuje, pro právní obec jsou ale od sebe snadno rozpoznatelné. Jejich jednočinný souběh je vyloučen. Definice pojmů, které tvoří skutkovou podstatu těchto trestných činů, tomu nasvědčuje.

Znásilnění je obsaženo v § 185 TZ jako první trestný čin hlavy III. a pro jeho dokonalé porozumění je nutné definovat základní pojmy. Tento trestný čin je charakterizován dvojitým jednáním, a to násilným jednáním a pohlavním stykem. Objektivní stránka spočívá buď v tom, že pachatel násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí jiného k pohlavnímu styku, nebo že k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného. Objektem trestného činu znásilnění je právo člověka

⁸⁹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 460. ISBN 80-7179-878-9.

rozhodovat o svém pohlavním životě. Předmětem je poté jakýkoliv člověk - žena, muž, dítě.

Násilí je podle Jelínka fyzický útok směřující k překonání nebo oslabení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli⁹⁰. Odpor osoby přitom musí být náležitě prokázán. Překonání odporu je zásadním předpokladem k tomu, abychom odlišili znásilnění od pohlavního zneužití. U druhého trestného činu k překonání odporu nedochází, dítě se podvoluje z důvodu autority apod. (k tomu viz následující kapitola). V trestní teorii se rozlišuje násilí ve formě **vis absoluta**, kdy u oběti absentuje volní složka (např. oběť je svázaná, připoutaná apod.) a ve formě **vis compulsiva**, kdy se volní složka u oběti vyskytuje, ale je ovlivněna prováděným násilím natolik, že je její volba silně omezená (např. pachatel oběť surově bije s tím, že pokud se nepodvolí, bude pokračovat). Násilí nemusí být páčáno přímo oběti, pachatel jej může použít na jinou osobu s cílem působit na vůli budoucí znásilněné osoby. Násilí může být rovněž páčáno na věci (pachatel demoluje byt, aby dosáhl svého cíle)⁹¹. Překonat násilím odpor dítěte není obecně tak složité jako překonat odpor dospělého, přesto se násilí vyskytuje, někdy ve velmi brutální podobě.

Kazuistika: Pedofilní sadista, 28 let, nastoupil do výtahu za jedenáctiletou dívkou. Postavil se za dítě, chytil ho pod krkem a poté, co zajel s výtahem do sklepa, jej brutálním způsobem znásilnil. Dítě bylo nalezeno s očními bulvami propíchanými tužkou⁹².

Podle § 119 TZ je trestný čin spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem. K tomu nejčastěji dochází podáním alkoholu nebo omamně či psychotropní látky.

Kazuistika: Vyhazovač na diskotéce opil čtrnáctiletou dívku a jejího stavu využil k osahávání jejích intimních míst. Soud ho odsoudil ke třem letům a šesti měsícům trestu odnětí svobody za zločin znásilnění a přečin podání alkoholu dítěti⁹³.

⁹⁰ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 542-543. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁹¹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 31. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁹² MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 463. ISBN 80-7179-878-9.

⁹³ MĚCHUROVÁ, Barbora. iDNES.cz/Hradecký kraj. *Vyhazovač dostal tři a půl roku za znásilnění a podání alkoholu dítěti* [on-line]. 2011-11-01. [cit. 2012-09-19]. http://hradec.idnes.cz/vyhazovac-dostal-tri-a-pul-roku-vezeni-za-opiti-a-znasilneni-nezletile-1mr-/hradec-zpravy.aspx?c=A111101_111940_hradec-zpravy_meb

Dalším způsobem překonání vážně míněného odporu je **pohrůžka** násilí. Z této pohrůžky musí být patrné, že pokud se dítě nepodvolí, bude násilí vykonáno buď okamžitě, nebo v budoucnu. Takto lze vyhrožovat i nepřítomné osobě (např. v dopise).

Kazuistika: Jedenačtyřicetiletý muž, partner matky oběti, dvakrát svlékl donaha šestiletou dívku a přes její odpor ji osahával na genitáliích. Přitom ji vyhrožoval, že jí zabije a stáhne z kůže. Následně si jí nahou nafotil do mobilního telefonu, což se stalo klíčovým důkazem proti pachateli, který svou vinu rezolutně popíral⁹⁴.

Jako další trestný způsob překonání odporu osoby uvádí TZ pohrůžku jiné těžké újmy, která u dospělého může spočívat např. ve ztrátě zaměstnání, v majetkové újmě apod. Vzhledem k bohatství dětské fantazie a neukončenosti jejich intelektuálního vývoje, je velmi jednoduché donutit odporující dítě, aby se podvolilo pohrůžce tohoto druhu. Dítě snadno uvěří všemu, co si dospělý vymyslí. Pachatel v tomto případě může vyhrožovat např. tímto způsobem: „Když to neuděláš, tak zařídím, aby šla maminka/tatínek do vězení.“ nebo „Udělej to a já potom odpojím bombu, kterou jsem schoval u tebe doma.“

Posledním kriminalizovaným jednáním k donucení osoby k pohlavnímu styku je zneužití její **bezbrannosti**. Zneužití tohoto stavu nelze zaměňovat s uvedením do stavu bezbrannosti, které se, jak již bylo řečeno, posuzuje jako násilí. Není podstatné, zda se oběť uvedla do stavu bezbrannosti sama, či to udělal někdo jiný, anebo zda jde o objektivní okolnosti. Oběť v tomto stavu není schopná projevit svou vůli. Může jít o vysokou horečku, silnou opilost, bezvědomí aj. Za bezbranné jsou rovněž považovány osoby, které kvůli svému vážnému tělesnému handicapu nemohou klást odpor, osoby trpící duševní poruchou, v důsledku čehož nejsou s to pochopit význam pachatelova jednání a také osoby, které jsou pro nízký dětský věk nezpůsobilé posoudit význam odporu proti vynucované souloži. U takto malých dětí, které se z uvedených důvodů nebrání, nikdy nepůjde o pohlavní zneužití, nýbrž o znásilnění.

Kazuistika: Dvašedesátiletého muže z Karvinska obvinila policie v roce 2006 ze znásilnění roční holčičky. Muž dítě v bytě svlékl a následně měl orální kontakt s jeho

⁹⁴ Policie České republiky-KŘP Zlínského kraje. *Muž znásilnil malou dívku* [on-line]. 2012-07-22. [cit. 2012-09-21]. <http://www.policie.cz/clanek/muz-znasilnil-malou-divku.aspx>

genitáliemi. Poté praktikoval tření svého údu o genitál holčičky, čímž dosáhl vyvrcholení⁹⁵.

Trestný čin znásilnění prodělal v minulosti velké změny a nyní kriminalizuje značnou škálu aktivit. Základním pojmem je **pohlavní styk**, který se vyskytuje v prvním odstavci § 185 TZ. Jelínek ho charakterizuje jako „jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, stejného nebo různého pohlaví.“⁹⁶ Zahnuje soulož, pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží a další praktiky, jako např. osahávání genitálií a prsou přes oblečení, líbání a osahávání nahého těla, tření pohlavního údu o nahé tělo apod.

Ve druhém odstavci písm. a) § 185 TZ se nachází kvalifikovaná skutková podstata, které se dopustí pachatel, jenž spáchá čin uvedený v odstavci 1 **souloží** nebo jiným **pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží**. Soulož znamená spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Za dokonanou soulož se podle praxe považuje i částečné vsunutí penisu do pochvy. Dotyk těchto orgánů je potom kvalifikován jako pokus. Pohlavní uspokojení ze styku je právně irelevantní.

Kazuistika: Krajský soud v Ústí nad Labem řešil v roce 2010 případ znásilnění čtyř a osmileté holčičky v Mostě. Sedmatřicetiletý pachatel sledoval s dětmi porno a následně pohrůžkou násilí donutil starší z dívek, aby se svlékla a lehla si na podlahu. Vykonal na ní soulož. Další sexuální praktiky, které musely děti provádět, byl orální sex, penetrace prsty a erotickou pomůckou, hlazení a tření. Pachatel děti také nutil, aby sledovaly jeho sex s dospělou ženou a jejich sexuální praktiky s použitím vlastních výkalů⁹⁷.

Jak bylo popsáno, žena s ženou a muž s mužem nemohou vykonat soulož. Pro tyto a další případy zná TZ pojem jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Podle teorie jde o případy análního a orálního sexu, dále o digitální penetraci⁹⁸ a anální nebo vaginální penetraci jinými předměty.

⁹⁵ KIJONKA, Radim. Novinky.cz. *Policie obvinila otce ze znásilnění roční dcery* [on-line]. 2006-07-18. [cit. 2012-09-19].

<http://www.novinky.cz/krimi/90809-policie-obvinila-otce-ze-znasilneni-rocni-dcery.html>

⁹⁶ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 544-545. ISBN 978-80-87212-24-0.

⁹⁷ PROCHÁZKOVÁ, Monika. *Fond ohrožených dětí. Kriminalisté řešili znásilnění, zneužití dětí i pornografii* [on-line]. 2011-02-19. [cit. 2012-09-19].

http://www.fod.cz/stranky/informace/11_02/denik110220.htm

⁹⁸ Zasouvání prstů do pochvy.

Kazuistika: K devítiletému trestu odnětí svobody odsoudil Krajský soud v Brně podomního obchodníka s vysavači za znásilnění tříleté holčičky. Muž byl v domě na předváděcí akci. Rodiče dítěte jej na čtvrt hodiny nechali s dítětem samotného. Pachatel použil ke znásilnění deseticentimetrovou baterku, kterou nosil jako přívěšek na klíčkách. Dítě si rodičům následně stěžovalo na bolest v podbřišku a krvácelo z oblasti genitálu.

Další kvalifikované skutkové podstaty ve druhém odstavci § 185 TZ se týkají situace, kdy pachatel spáchá trestný čin na dítěti a situace, kdy jej spáchá se zbraní.

Kazuistika: Krajský soud v Ostravě odsoudil pachatele k deseti letům trestu odnětí svobody za znásilnění dvou dětí - dívky a chlapce, ve věku deset a osm let. Děti sáňkovaly na odlehlém místě, kde je odsouzený donutil lehnout na zem a vyhrožoval jim a jejich rodinám násilím, což ještě umocnil loveckým nožem, který držel v ruce. Pachatel děti osahával a přinutil k orálnímu styku. Oběti dodnes trpí posttraumatickou stresovou poruchou⁹⁹.

Z uvedeného případu je patrné, že pachatel spáchal trestný čin se zbraní. Jde tudíž o kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 185 odst. 2 písm. c) TZ. V § 118 TZ je pak definováno spáchání trestného činu se zbraní, ke kterému dojde, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe. Pokud ale některý ze spolupachatelů má u sebe zbraň bez vědomí ostatních a tu použije, jedná se o exces, za který odpovídá sám. Podle trestního zákoníku je zbraní cokoliv, čím je možné učinit útok proti tělu důraznějším (§ 118 TZ).

Dítě od patnácti do osmnácti let je chráněno ve druhém odstavci (§ 185 odst. 2 písm. b) TZ), dítě mladší patnácti let potom v odstavci třetím (§ 185 odst. 3 písm. a) TZ). U velmi malých dětí, na kterých byla vykonána soulož nebo jednání se souloží srovnatelné, existuje velké riziko tělesného poškození, v některých případech vedoucí ke smrti¹⁰⁰. Na tyto situace reaguje TZ v § 185 odst. 3 písm. c), kde trestní sazbou pět až dvanáct let trestá pachatele, který svým činem způsobí těžkou újmu na zdraví. Způsobí-li smrt, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let (§ 185 odst. 4 TZ). Zmíněné způsobení těžké újmy na zdraví a smrti může být způsobeno pouze

⁹⁹ ČTK. aktuálně.cz. *Za znásilnění dvou dětí potvrdil soud muži 10letý trest* [on-line]. 2012-08-13. [cit. 2012-09-19].

<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/moravskoslezsky/clanek.phtml?id=754644>

¹⁰⁰ Doc. PhDr. Ludmila ČÍRTKOVÁ, CSc. Přednáška – *Forenzní psychologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 19. 11. 2010.

z nedbalosti. Pokud by tak totiž pachatel činil úmyslně, šlo by o jednočinný souběh těžkého ublížení na zdraví a znásilnění nebo vraždy a znásilnění. Sexuálně motivované vraždy dětí nejsou naštěstí časté. Osobami odsouzenými za tento zločin bývají převážně sadističtí pedofilové¹⁰¹.

Ve druhém, třetím a čtvrtém odstavci představuje znásilnění zvláště závažný zločin, k němuž je trestná příprava.

Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin znásilnění a jeho spáchání nebo dokončení nepřekazí, spáchá trestný čin nepřekažení trestného činu podle § 367 TZ. Tento důsledek je zcela pochopitelný a správný. Nepochopitelným se ale jeví fakt, že člověk, který se dozví o spáchání znásilnění a neoznámí jej, je beztrestný – tedy není trestně odpovědný za trestný čin neoznámení trestného činu podle § 368 TZ. Myslím, že pokud se obětí znásilnění stane dítě, měla by zde tato povinnost, jejíž nedodržení by bylo sankcionováno podle TZ, existovat. Tento nedostatek považuji v české trestní úpravě za velmi vážný a domnívám se, že by v případech dětských obětí mělo dojít k jeho změně.

Kromě absence znásilnění dítěte v taxativním výčtu § 368 odst. 1 TZ, nemohu souhlasit ani s dikcí § 368 odst. 3 TZ. Tento odstavec totiž říká, že oznamovací povinnost podle odst. 1 nemá duchovní registrované církve a náboženské společnosti, pokud se o trestném činu dozví v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství. Nejedná se pouze o trestný čin znásilnění, ale o každý sexuální trestný čin spáchaný na dítěti a o veškeré trestné činy vůbec. Nemyslím si, že demokratický a právní stát, jehož zákony by měly být prosté jakékoliv ideologie, kterou náboženství bezesporu je, by mohl jakkoliv ospravedlnit fakt, že se zmíněná pochybná norma vyskytuje v českém trestním zákoníku. Ústupky církvím a náboženským společnostem, které znamenají nerovnost v právech a povinnostech občanů nepatří podle mého názoru do práva 21. století a nepatří do České republiky. V žádné společnosti na světě by nemělo být možné stavět církevní pravidla nad zájem společnosti dopadnout pachatele sexuálního trestného činu spáchaného na dítěti.

¹⁰¹ MUDr. Jan Zbytovský. Přednáška – *Soudní psychiatrie a sexuologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 9. 5. 2011.

2.1.1.2. *Pohlavní zneužití*

Zdravotní komise Rady Evropy definovala v roce 1992 pohlavní zneužívání jako „nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování, jako je jakékoliv dotýkání, styk nebo vykořisťování, a to kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá.“¹⁰² Je velmi náročné určit hranice této více méně vágní definice. Stejně jako u znásilnění není ani zde právně relevantní, zda dojde u pachatele k orgasmu, stejně není právně relevantní, zda dítě pachatele svedlo, bylo svolné a zkušené, či zda si pohlavní zneužití uvědomuje. Malé, či mentálně zaostalé děti, či děti žijící v sociální realitě uvolněných sexuálních vztahů, kde je sex součástí života od brzkého věku, si např. vůbec nemusí uvědomovat, že jde o nelegální chování. I takové děti jsou zákonem chráněny. Hranici chování, která určuje, co je a co není pohlavní zneužití, bychom neměli hledat u obětí, nýbrž u pachatelů. Judikatura totiž přijímá za tuto hranici sexuální vzrušení pachatele. O pohlavní zneužití tedy půjde tehdy, když pachatel vystaví dítě nepřiměřenému sexuálnímu kontaktu pro své vlastní uspokojení a vzrušení¹⁰³.

Rozdíl mezi znásilněním a pohlavním zneužitím, který spočívá v absenci odporu u oběti u pohlavního zneužití, byl již nastíněn v kapitole znásilnění. Z uvedeného vyplývá, že u trestného činu pohlavního zneužití, může dojít k ochraně oběti trestním právem doslova proti její vůli. Jedná se především o případy dvou velmi mladých osob, z nichž jedna je stářím těsně pod hranicí patnácti let. Mezi osobami existuje citové pouto, které vyústí v pohlavní styk. V těchto případech by nekompromisnost § 187 TZ teoreticky mohla zmírnit hmotněprávní zásada subsidiarity trestněprávní represe¹⁰⁴ a procesní zásada oportunité¹⁰⁵.

¹⁰² WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání: pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 21. ISBN 80-7169-795-8.

¹⁰³ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 35. ISBN 80-247-0929-5.

¹⁰⁴ § 12 odst. 2 TZ: Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

¹⁰⁵ § 172 odst. 2 písm. c) Trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb.): Státní zástupce může zastavit trestní stíhání, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Kazuistika: Na konci roku 2011 měl mladistvý muž z Králicka pohlavní styk s dívkou mladší patnácti let. Pachatel byl obviněn. Sami vyšetřovatelé hovoří o případu jako o kamarádství, které přerostlo v zakázanou lásku¹⁰⁶.

Kazuistika: Při své praxi na Obvodním státním zastupitelství pro Prahu 7 jsem se seznámila s případem dívky, která navštěvovala sedmou třídu základní školy. Pachatel s ní pohlavně žil již od jejích třinácti let. V rodině dívky panovala jiná pravidla, než která lze očekávat u výchovy třináctiletých dětí. Rozvedená matka plně tolerovala dceřina o deset let staršího přítele-pachatele, který u nich doma pravidelně přespával. Tvrdila sice stále, že nevěděla, že spolu dcera s přítelem souloží, to ale ztratilo na významu po potratu dívky v jejích čtrnácti letech. Matka údajně nechávala dceři svobodu, tolerovala ji jako dospělou bytost. Dívka byla podle výsledků vyšetřování v sexuálních činnostech aktivnější než pachatel, který dokonce nebyl jejím prvním milencem. Soudní řízení bylo započato až v dívčiných patnácti letech, kdy otec dívky, který s ní byl v kontaktu jen sporadicky, tuto odvezl na Policii, jelikož byla pachatelem po delší dobu sledována a napadána, protože neunesl rozchod. Soud pachatele, který si byl vědom věku oběti, odsoudil za zločin pohlavní zneužití podle § 187 odst. 1 TZ a za přečin nebezpečné pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), b), c), d), odst. 2 písm. a) TZ. Jeho trest byl vzhledem k okolnostem případu relativně mírný. Zajímavější a pozitivní je ovšem fakt, že po odsouzení pachatele bylo zahájeno trestní stíhání matky oběti, a to pro přečin nepřekážení trestného činu podle § 367 odst. 1 TZ a přečin ohrožování výchovy mládeže podle § 201 odst. 1 písm. b), d), odst. 3 písm. c) TZ.

Objektem trestného činu pohlavního zneužití je mravní a tělesný vývoj dětí mladších patnácti let¹⁰⁷. Předmětem útoku jsou tudíž chlapci a dívky mladší patnácti let. Podle § 139 TZ se osobou mladší patnácti let rozumí osoba do dne, který předchází jejím patnáctým narozeninám. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v tom, že pachatel s takto starou osobou vykoná soulož, nebo ji jiným způsobem pohlavně zneužije. Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl. Ten musí zahrnovat i fakt, že je čin veden proti osobě mladší patnácti let. Pokud se totiž pachatel bude domnívat, že jím

¹⁰⁶ Policie České republiky. *Kamarádství přerostlo v zakázanou lásku* [on-line]. 2012-06-23. [cit. 2012-09-21].

<http://www.policie.cz/clanek/kamaradstvi-prerostlo-v-zakazanou-lasku.aspx>

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 549. ISBN 978-80-87212-24-0.

zneužívaná osoba je více než patnáctiletá (její vzhled tomu např. odpovídá), pak je beztrestný podle ustanovení TZ o **negativním skutkovém omylu**.

Kazuistika: V květnu roku 2010 oznámilo gynekologické oddělení jedné pražské nemocnice na policii těhotenství dívky mladší patnácti let. Z vyšetřování vyšlo najevo, že se dívka přes internet seznámila s dvacetiletým mužem, kterému tvrdila, že je jí sedmáct let. Nejdříve si dopisovali, následně se scházeli ve volném čase a po nějaké době došlo k dobrovolnému pohlavnímu styku. Mladík se skutečný věk dívky dozvěděl až u lékaře, kterého společně s přítelkyní po zjištění, že je těhotná, navštívil. Policisté věc odložili z důvodu absence úmyslu u muže¹⁰⁸.

Naopak, pokud se pachatel domnívá, že jím zneužívaná osoba je mladší patnácti let a ve skutečnosti tomu tak není, bude pachatel trestný za pokus. Půjde o **skutkový omyl pozitivní**.

Soulož, jak již bylo vysvětleno, je spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Jiným způsobem pohlavního zneužití se potom rozumí líbání genitálu, osahávání prsou a přirození, anální a orální styk apod. Judikatura sem řadí i ohmatávání těla přes šaty. Jednání, které do skutkové podstaty pohlavního zneužití naopak nepatří, je pohlavní sebeukájení, obnažování a jiné srovnatelné jednání, které spadá pod trestný čin sexuální nátlak.

Russel rozdělil pohlavní zneužití dítěte do tří forem podle závažnosti. První, nejzávažnější forma, obsahuje vaginální, anální a orální styk. Druhá forma zahrnuje digitální penetraci, líbání prsou a dotyk pohlavních orgánů v podobě tření. Nejméně závažná forma obsahuje líbání s pronikáním jazyka do úst, hlazení přirození apod.¹⁰⁹ Russelovo třídění forem pohlavního zneužívání podle závažnosti může být podle mého názoru zavádějící. Závažnost je totiž velmi relativní pojem a měla by být určována také dopadem na dítě, nikoliv pouze způsobem zneužití. Dítě zneužité nejměkčí formou totiž může mít daleko rozsáhlejší a závažnější následky, než dítě zneužité např. vaginální penetrací. Způsob provedení činu je potom relevantní především při stanovení druhu trestu a jeho výměry. Důraz je kladen na povahu a závažnost spáchaného trestného činu, kterou určuje právě způsob provedení činu a jeho následky (§ 39 odst. 1, 2 TZ).

¹⁰⁸ Policie České republiky. *Nezletilá dívka mlžila o svém těhotenství* [on-line]. 2010-09-09. [cit. 2012-10-26].

<http://www.policie.cz/clanek/nezletila-divka-mlzila-o-svem-tehotenstvi-708862.aspx>

¹⁰⁹ VANÍČKOVÁ, Eva; PROVAZNÍK, Kamil.; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana; SPILKOVÁ, Jana. *Sexuální násilí na dětech*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999, s. 40. ISBN 80-7178-286-6.

Kazuistika: Šestapadesátiletý muž z Brna poskytl útočiště čtrnáctiletému chlapci, který utekl z diagnostického ústavu. Za azyl po chlapci požadoval orální a anální styk. Po dalším útěku z ústavu se chlapec opět vrátil k pachateli¹¹⁰.

Trestný čin pohlavního zneužití v prvním odstavci je zločinem. Ve druhém odstavci se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu, která se podle § 14 odst. 3 TZ hodnotí jako zvlášť závažný zločin. V tomto odstavci se jedná o situaci, kdy pachatel spáchá čin na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje přitom jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Tento případ se vyskytuje relativně často. Jde o pohlavní zneužití dítěte pedagogem, trenérem, táborovým vedoucím, rodičem apod.

Kazuistika: Kriminálníisté v Písku vyšetřují muže, který se několik let dopouštěl na své dceři různých sexuálních praktik, osahával ji a sám se přitom pohlavně uspokojoval. Policie v roce 2012 muže obvinila z pohlavního zneužití, sexuálního nátlaku a ohrožování výchovy dítěte¹¹¹.

Kazuistika: V srpnu 2009 obvinila Policie ČR trenéra sportovního oddílu z pohlavního zneužití osoby mladší patnácti let. Tuto měl pachatel osahávat a líbat na intimních partiích¹¹².

Ve třetím a čtvrtém odstavci se opět jedná o zvlášť závažný zločin. Stejně jako u znásilnění může i zde dojít k těžkému ublížení na zdraví či ke smrti jen z nedbalosti (jinak by šlo o jednočinný souběh pohlavního zneužití s těžkým ublížením na zdraví nebo s vraždou) a stejně jako u znásilnění je zde příprava trestná.

Kazuistika: V roce 1997 se našla v rybníku v Ostravském kraji v tašce zabalená mrtvola šestileté holčičky svázaná tzv. do kozelce. Soudní lékař zjistil značná poškození pochvy a konečníku, která byla způsobena rukou, cizím předmětem a pohlavním údem pachatele – dívčina otce. Tento muž, u nějž znalci zjistili sexuální deviace v podobě heterosexuální pedofilie, svou dceru při styku z nedbalosti udusil. Zneužívání bylo podle kriminalistů dlouhodobého charakteru. Pachatel byl Krajským soudem v Ostravě

¹¹⁰ Policie České republiky. *Děti terčem dospělých* [on-line]. [cit. 2012-09-21].
<http://www.policie.cz/clanek/deti-tercem-dospelych.aspx>

¹¹¹ Policie České republiky. *Pohlavní zneužívání* [on-line]. 2012-02-27. [cit. 2012-09-21].
<http://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-pohlavni-zneuživani.aspx>

¹¹² Policie České republiky. *Zneužíval nezletilého* [on-line]. 2009-08-12. [cit. 2012-09-21].
<http://www.policie.cz/clanek/zneužíval-nezletileho.aspx>

*odsouzen za pohlavní zneužití s následkem smrti na 14 a půl roku nepodmíněného trestu odnětí svobody*¹¹³.

Častou situací v praxi je jednočinný souběh pohlavního zneužití se souloží mezi příbuznými. Nepřekážení trestného činu pohlavního zneužití je trestné, jeho neoznámení nikoliv. I zde musím kritizovat platnou právní úpravu, která v otázce ochrany dítěte v tomto ohledu nepostačuje.

2.1.1.3. Sexuální nátlak

Sexuální nátlak se jako nový trestný čin objevuje v našem právním řádu spolu s trestním zákoníkem účinným od 1. 1. 2010. Sexuální nátlak je obsažen v § 186 TZ a kriminalizuje chování obecně nazývaná jako sexuální obtěžování, sexuální harašení apod. Některé jeho části jsou značně podobné s trestným činem znásilnění. Výrazný rozdíl mezi sexuálním nátlakem a znásilněním představuje ale fakt, že sexuální nátlak kriminalizuje především bezkontaktní jednání. Ve vztahu ke znásilnění je sexuální nátlak činem subsidiárním, znásilnění je tedy oproti sexuálnímu nátlaku konkrétní.

Objektem sexuálního nátlaku je ochrana lidské důstojnosti před ponížováním a právo člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě. Předmětem může být žena i muž. Ke spáchání tohoto trestného činu je opět nutný úmysl. Ve třetím a pátém paragrafu jsou obsaženy kvalifikované skutkové podstaty, které chrání dítě a dítě mladší patnácti let. Trestný čin sexuálního nátlaku se skládá ze dvou základních skutkových podstat. Objektivní stránka první z nich spočívá v použití násilí, pohrůžky násilí či pohrůžky jiné těžké újmy či zneužití bezbrannosti a v donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažení nebo jinému srovnatelnému chování. Objektivní stránka druhé základní skutkové podstaty potom spočívá v tom, že pachatel přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Důležité je nepřehlédnout, že první skutková podstata na rozdíl od druhé nezahrnuje pohlavní styk.

Po pečlivém prostudování dvou sexuálních trestných činů – znásilnění a sexuálního nátlaku, usuzuji, že by bylo přehlednější, kdyby trestný čin znásilnění absorboval sexuální nátlak. V tomto názoru mě podporuje i fakt, že trestní sazby činů se

¹¹³ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 259-263. ISBN 978-80-7345-161-5.

zásadně neliší. Kvůli, dle mého názoru, nešťastnému rozdělení do dvou samostatných trestných činů, může docházet ke kolizím. Jelínek k tomuto uvádí příklad, kdy nadřízený pracovník ve snaze dosáhnout pohlavního styku hrozí těžkou újmou – např. ztrátou zaměstnání svému podřízenému. Zde by se jednalo o znásilnění. Oproti tomu, kdyby tento nadřízený pouze využil svého postavení, jednalo by se o sexuální nátlak¹¹⁴.

Vedle pojmů, které jsem již vysvětlila v kapitole týkající se znásilnění nebo pohlavního zneužití, se zde vyskytují i pojmy dosud nedefinované. Jedná se o pohlavní sebeukájení, obnažování a jiné srovnatelné chování. Pojem **pohlavní sebeukájení** zahrnuje masturbaci, tedy autoerotiku prováděnou buď dotyky, nebo s použitím pomůcky. Oběť je donucena k masturbaci na pohlavních orgánech nebo na jiných erotogenních zónách – např. prsou, hýždích atd. **Obnažování** je odkrývání různých partií těla za účelem sexuálního vzrušení pachatele. Jiné srovnatelné chování konečně představuje různé projevy oběti, např. hlasové nebo pohybové, které mají pachatele vzrušit.

Kazuistika: Policie obvinila ze sexuálního nátlaku, omezování osobní svobody a pokusu znásilnění v roce 2012 na Náchodsku muže, který objížděl školy a školky a nabízel dívkám peníze za to, že si k němu přisednou do auta a on je bude fotografovat. Jednu takovou mladou dívku odvezl k lesu a nutil ji se svléknout. Dívka utekla. Svou následující oběť - mladou ženu, se pokusil znásilnit¹¹⁵.

Příklad výše ilustruje častou situaci, kdy pachateli „nepostačuje“ spáchat sexuální nátlak, a proto se pokusí oběť znásilnit či zneužít. Vývoj pachatele tedy často vede od páchání sexuálního nátlaku (často spojeného s výrobou a jiným nakládáním s dětskou pornografií) k pohlavnímu zneužití či znásilnění¹¹⁶.

Sexuální nátlak souvisí v určitých případech velice úzce s kyberkriminalitou. Pachatelé využívají nejmodernější technologie a komunikační prostředky k tomu, aby oběti sexuálně obtěžovali a následně jim vyhrožovali či je vydírali. Nejruznější internetové chaty, skype, chytré mobilní telefony apod. otevírají širokou škálu možností. Snadnou obětí tohoto druhu kriminality jsou tak často děti, které tráví

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 548. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹¹⁵ Policie České republiky. *Oslovoval mladé holky a chtěl si je fotit* [on-line]. 2012-04-12. [cit. 2012-09-24].

<http://www.policie.cz/clanek/oslovoval-mlade-holky-a-chtel-si-je-fotit.aspx>

¹¹⁶ MUDr. Jan Zbytovský. *Přednáška – Soudní psychiatrie a sexuologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 9. 5. 2011.

s komunikačními prostředky mnoho času bez dohledu rodičů či jiných dospělých a anonymně nebo neanonymně kontaktují nebo jsou kontaktováni cizími lidmi.

Kazuistika: V únoru 2011 zahájila Policie ČR trestní stíhání proti cizinci pro pokračující trestné činy sexuální nátlak, vydírání a nebezpečné vyhrožování. Sedmadvacetiletý muž v letech 2008-2011 prostřednictvím veškerých dostupných internetových komunikačních prostředků a telefonních hovorů nutil převážně nezletilé dívky, aby se před webovou kamerou svlékaly, uspokojovaly a komunikovaly s pachatelem o zvrhlých sexuálních tématech. K těmto činnostem je pachatel přiměl pod pohrůžkou grafické úpravy jejich fotek, únosu, znásilnění a zabití jejich blízkých. Kriminalisté evidují asi 80 osob poškozených tímto pachatelem¹¹⁷.

Trestný čin sexuálního nátlaku je v prvním a druhém odstavci, tedy v základních skutkových podstatách, přečinem. Pokud ale pachatel spáchá sexuální nátlak na dítěti nebo nejméně se dvěma osobami, jde již o zločin (§ 186 odst. 3 písm. a), b) TZ). Podle čtvrtého odstavce je trestný čin rovněž zločinem. V pátém odstavci, spáchá-li pachatel čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let či způsobí-li sexuálním nátlakem těžkou újmu na zdraví, jedná se o zvlášť závažný zločin. Stejně tak i v případě, je-li způsobena smrt. V pátém a šestém odstavci § 186 TZ je trestná příprava.

Nepřekážení ani neoznámení trestného činu sexuálního nátlaku není trestné. Opět musím vyslovit názor, že v případě, že poškozenou osobou je dítě, neměl by sexuální nátlak v seznamech § 367 a 368 TZ chybět.

2.1.1.4. Komerční pohlavní zneužití

Komerční pohlavní zneužití bylo na celosvětovém kongresu ve Stockholmu v roce 1996 vymezeno jako „použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“¹¹⁸. Podle definice jde konkrétně o dětskou prostituci, dětskou pornografii a o obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužití. Všechny tyto fenomény jsou spolu velmi úzce provázané.

V nynější době, kdy se prohlubuje rozdíl mezi ekonomicky prosperujícími zeměmi a zeměmi rozvojovými, kdy roste poptávka po mezinárodních adopcích, a

¹¹⁷ Policie České republiky. *Obviněný cizinec* [on-line]. 2011-03-11. [cit. 2012-09-24]. <http://www.policie.cz/clanek/obvineny-cizinec.aspx>

¹¹⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 10. ISBN 978-80-7338-091-5.

informační technologie usnadňují celosvětovou komunikaci, dochází k expanzi komerčního sexuálního zneužití dítěte. Tento problém se hojně řeší na mezinárodní a nadnárodní úrovni a státy kriminalizují související jednání ve svých trestních zákonech. Úprava komerčního sexuálního zneužití dítěte v českém trestním zákoníku je komplexní, ačkoliv neobsahuje pojem komerční sexuální zneužití dítěte. Úprava se opírá o množství samostatných skutkových podstat¹¹⁹.

Dětská pornografie byla na zmíněném Stockholmském kongresu definována jako „jakékoliv zpodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané sexuální aktivity, ať už je toto zpodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv zpodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům. Je definována jako pornografický materiál, který zobrazuje skutečné dítě, které se aktivně nebo pasivně účastní jednoznačně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte, nebo skutečnou osobu se vzhledem dítěte, která se aktivně nebo pasivně účastní sexuálního jednání nebo realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se účastní aktivně nebo pasivně výše popsaného jednání.“¹²⁰

Pornografický materiál je buď obrazový, nebo zvukový. Obrazový zobrazuje dítě při skutečné nebo simulované sexuální činnosti, nebo vystavuje dětské pohlavní orgány pro sexuální vzrušení pachatele. Zvuková pornografie je zase používání zvukových prostředků užívající skutečný či simulovaný dětský hlas za účelem sexuálního zrušení pachatele¹²¹. Český trestní zákoník operuje s pojmem pornografické dílo zobrazující dítě. Tento ale blíže nedefinuje. Z judikatury vyplývá, že jím jsou např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného nebo předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobné sexuálně dráždivé snímky dětí¹²². Přičemž dítětem je myšlena osoba mladší osmnácti let.

Dětská pornografie v sobě v českém trestním právu zahrnuje tři trestné činy. Jedná se o šíření pornografie, výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití

¹¹⁹ DUNOVSKÝ, J; MITLÖHNER, M; HEJČ, K; HANUŠOVÁ-TLAČILOVÁ, J. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 31. ISBN 80-247-1201-6.

¹²⁰ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 43. ISBN 978-80-7338-091-5.

¹²¹ VANÍČKOVÁ, E; PROVAZNÍK, K; HAJD-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 93. ISBN 80-7178-286-6.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-1.

dítěte k výrobě pornografie. Objektem těchto trestných činů je mravní výchova a rozvoj dětí a morální hodnoty odsuzující dětskou pornografii¹²³. Základní skutkové podstaty a kvalifikované podstaty těchto trestných činů nedosahují klasifikace zvláště závažného zločinu, jedná se o přečiny a zločiny a příprava zde není trestná. Trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie je jediným činem z této skupiny, jehož nepřekažení a neoznámení je trestné. U všech tří trestných činů je patrná snaha zákonodárce v kvalifikovaných skutkových podstatách kriminalizovat organizované skupiny a ty pachatele, jejichž motivací jsou peníze či prospěch. Všechny „pornografické“ trestné činy jsou úmyslné.

Pro účely této rigorózní práce není u trestného činu šíření pornografie první odstavce § 191 TZ, tedy první základní skutková podstata, která se týká tzv. deviantní pornografie, příliš podstatný. Důležité ale je si uvědomit možnost jednočinného souběhu této skutkové podstaty s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ¹²⁴. Druhá základní skutková podstata ve druhém odstavci § 191 TZ, je již pro účely této práce zajímavější. Kriminalizuje totiž toho, kdo nabízel, přenechal, zpřístupnil dítěti nebo na místě, které je dítěti přístupné, vystavil nebo jinak zpřístupnil pornografické dílo. V tomto případě nemusí jít ani o pornografii deviantní ani dětskou, jedná se o pornografii prostou, která je pro dospělého nezávadná a legální.

Nabízením se rozumí např. prodej, dar nebo výpůjčka. Typickým příkladem je situace, kdy prodavač v novinovém stánku prodá pornografický časopis osobě mladší osmnácti let. Přenechání je předání díla do dispozice dítěte. Příkladem budiž otec, který svému nezletilému synovi pustí videokazetu s pornografickým dílem. Zpřístupnění předpokládá, že se s dílem seznámí širší okruh dětí. Jde např. o trenéra, který svému oddílu na soustředění promítá porno. Vystavením nebo jiným zpřístupněním na místě, které je dítěti přístupné, je např. jeho uspořádání v parku nebo na jevišti¹²⁵.

Kazuistika: Policie v roce 2010 obvinila pětapadesátiletého muže ze spáchání zločinů pohlavní zneužití a znásilnění a přečinů omezování osobní svobody, vydírání, šíření pornografie, ohrožování výchovy dítěte a nedovolené výroby a jiné nakládání

¹²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 555-561. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 557. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 262-264. ISBN 978-80-87576-29-8.

s omamnými látkami a jedy. Muž si zval do bytu chlapce ve věku 13-15 let, získával jejich důvěru, nechával je u sebe přespat, dával jim alkohol a cigarety a pouštěl jim pornografické filmy. Postupem času po nich vyžadoval sexuální aktivity¹²⁶.

V § 191 odst. 3 písm. b) TZ je obsažená kvalifikovaná skutková podstata pro případ, že někdo šíří pornografii tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. Odst. 4 v § 191 TZ kriminalizuje šíření pornografie v mezinárodním rozsahu tím, že postihuje pachatele, který trestný čin spáchal jako člen organizované skupiny působící ve více státech (§ 191 odst. 4 písm. a) TZ). Stejný odstavec kriminalizuje také pachatele, který šířil pornografii v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu (§ 191 odst. 4 písm. b) TZ).

Na rozdíl od pornografie prosté, která je omezena pouze ve vztahu k dítěti, dispozice s dětskou pornografií je omezena plošně, a to trestným činem výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ). Není trestné sledovat pornografické dílo zobrazující dítě, trestné je nakládání s ním, tedy jeho přechovávání, výroba, dovoz, vývoz, jeho provezení, nabídnutí, zpřístupnění veřejnosti, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodání, opatření jinému či kořistění z něho. Pokud osoba takové dílo např. sleduje na internetu, není trestná. To se ale změní v okamžiku, kdy si video stáhne a uloží do počítače. Přechováváním se rozumí jakýkoliv způsob držení a kořistěním je získání majetkového prospěchu z pornografického díla, ve kterém je zobrazováno či jinak zneužíváno dítě.

Trestní zákoník vyjmenovává v demonstrativním výčtu druhy zakázaných pornografických děl. Jedná se o dílo fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem. Jiným pornografickým dílem, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, můžeme rozumět např. dílo písemné.

Trestní zákoník chrání morální hodnoty společnosti i skutečností, že postihuje tzv. **virtuální dětskou pornografii**¹²⁷. Jde např. o počítačově vytvořenou dětskou postavu v pornografickém díle, která ale musí působit dostatečně realisticky. Zda je

¹²⁶ Policie ČR. *Pohlavně zneužíval malé chlapce* [on-line]. [cit. 2012-09-25].

<http://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-archiv-zpravodajstvi-2010-pohlavne-zneuzyval-mlade-chlapce.aspx>

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 559. ISBN 978-80-87212-24-0.

dětská postava vykreslena dostatečně realisticky je předmětem trestních řízení ad hoc. Faktem zůstává, že na dostupných českých a zahraničních internetových erotických stránkách v sekcích animovaného porna¹²⁸ a 3D porna lze velmi jednoduše nalézt pornografické dílo s postavou, která působí nepochybně dětským dojmem. Jak již bylo řečeno, samo sledování takového díla není trestné. Pedofilní pachatel, který se sexuálně uspokojuje u výše popsaného díla, není nebezpečný, nebezpečný je fakt, že zajišťuje poptávku po dětské pornografii.

Stejně jako u trestného činu šíření pornografie je i zde v kvalifikovaných skutkových podstatách obsažena situace, kdy pachatel spáchá trestný čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem a situace, kdy pachatel spáchá trestný čin jako člen organizované skupiny působící ve více státech, či v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu (§ 192 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. a), b) TZ). Organizovaná skupina působící ve více státech a získání prospěchu velkého rozsahu figuruje i u trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie, konkrétně v § 193 odst. 3 písm. a), b) TZ.

Kazuistika: V roce 2009 obvinili kriminalisté ředitele dvou základních škol v centru Prahy z ohrožování mravnosti a přechovávání dětské pornografie. Pachatel ze svých počítačů ve škole distribuoval materiály s dětskou pornografií. Při domovní prohlídce policie zabavila pachateli pornografická díla zobrazující dítě¹²⁹.

Trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ chrání mravní rozvoj a mravní výchovu dětí. Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel dítě k výrobě pornografického díla přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije, či kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.

Kazuistika: Pachatel z Uherského Hradiště si na osobních profilech internetových portálů vyhlížel nezletilé dívky, které kontaktoval s atraktivní nabídkou focení. Dívka, která se mu přihlásila, byla pachatelem v jeho voze odvezena do ateliéru nebo do přírody a následně focena. Nejdříve v oblečení, poté ji pachatel začal

¹²⁸ Jde především o kresby japonského typu hentai s názvem lolicon, které zobrazují sexuálně nezralé dívky v erotických a pornografických aktivitách.

¹²⁹ Policie České republiky. *Ředitel školy obviněn z přechovávání dětské pornografie* [on-line]. [cit. 2012-09-25].

<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21237427&doctype=ART&>

přemlouvav, aby se svlékla. I dívky, které focení aktů nejdříve odmítaly, se k překvapení kriminalistů na dalších schůzkách při focení svlékly a byly ochotné fotit erotické akty¹³⁰.

Stejně jako u ostatních trestných činů patřících do sexuální kriminality páchané na dětech, nezáleží ani zde na tom, zda bylo dítě svolné, spolupracovalo dobrovolně či se dokonce nabízelo k výrobě či sledování pornografie. Výše zmíněné trestné činy určené k ochraně dítěte nemohou kriminalizovat toho, k jehož ochraně existují. Odpovědnost nese vždy dospělý pachatel.

Nabízí se otázka, zda by se dětská pornografie neměla týkat pouze dětí mladších patnácti let. Děti v patnácti letech ukončují základní vzdělání, jsou způsobilé uzavřít pracovní smlouvu a mohou mít pohlavní styk s druhou osobou, aniž by tato porušila zákon. Dikce zákona o dětské pornografii se tudíž může zdát zbytečně přísná a přehnaně ochranná. Na druhou stranu jsou to právě osoby ve věku 15 – 18 let, které jsou velmi náchylné k situacím, ve kterých mohou být podvedeny, zneužity, uneseny apod. a je nutné je tedy tímto způsobem chránit.

Obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužití představuje transakci, na jejímž základě je dítě předáno osobě nebo skupině osob za úplaty nebo jiné plnění. S uvedeným velice úzce souvisí pojem dětská sexuální turistika, tedy komerční sexuální vykořisťování dětí osobami, které cestují ze své země do jiné s úmyslem dopustit se zneužití dítěte¹³¹. Pod pojem obchodování s dětmi lze zahrnout trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 TZ a trestný čin únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou podle § 200 TZ.

Pro účely zkoumání sexuální kriminality páchané na dětech je důležitý především trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a) TZ, který spočívá v tom, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání anebo k výrobě pornografického díla. Objektem trestného činu obchodování s lidmi je svoboda pohybu a svoboda rozhodování, což napoví již systematické zařazení tohoto paragrafu do hlavy II. TZ nazvané trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti. Jedná se o trestný

¹³⁰ Policie České republiky. *Fotil si dívky* [on-line]. 2011-02-07. [cit. 2012-09-25]. <http://www.policie.cz/clanek/fotil-si-divky.aspx>

¹³¹ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 63. ISBN 978-80-7338-091-5.

čin vyžadující úmyslné zavinění a čin, který je již v základních skutkových podstatách zvlášť závažným zločinem, jehož příprava je trestná, stejně jako jeho neoznámení a nepřekažení.

Jako u ostatních deliktů ze skupiny komerčního sexuálního zneužití dítěte, existují i v tomto případě přísnější postihy v rámci organizovaného zločinu a přeshraničního organizovaného zločinu a v rámci finanční motivace.

Zjednáním se rozumí uzavření smlouvy, která umožňuje jednání podle § 168 TZ. Najmutí je potom uzavření specifické smlouvy, která se blíží nájemní smlouvě a podle platného práva by byla samozřejmě neplatná. Dopravením se rozumí přemístění osoby na kýžené místo, vydáním je předání osoby a zadržováním je omezování její osobní svobody¹³².

Kazuistika: Sedmatřicetiletý muž a jeho šestnáctiletá přítelkyně lákali děti mladší patnácti let do saun, bazénů a hotelů, kde s nimi natáčeli pornofilmy. Prostřednictvím dvou cizinců prodávali materiály dalšímu muži do Ameriky, který je zveřejňoval na internetu a získali tak majetkový prospěch. Muže i dívku vyšetřovatel obvinil ze spáchání zvlášť závažného zločinu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a) a odst. 4 písm. c) TZ, spáchaného formou spolupachatelství. Zločinu se dopustili tím, že zjednali, zlákali, dopravili a vydali dítě, aby ho bylo užito k výrobě pornografického díla a z takového jednání kořistili a takovýto čin spáchali ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Při odsouzení hrozí pachatelům trest odnětí svobody ve výši až 15 let¹³³.

Trestný čin únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou podle § 200 TZ je zařazený do hlavy IV. TZ nazvané trestné činy proti rodině a dětem. Objektem tohoto činu je nerušený výkon péče příslušející dítěti nebo osobě stížené duševní poruchou. Objektívni stránkou tohoto trestného činu je odnětí dítěte nebo osoby stížené duševní poruchou z opatrování toho, kdo o ně má pečovat podle zákona nebo úředního rozhodnutí. Odnětím rozumíme zásah, který oprávněné osobě znemožňuje výkon péče. Zda se osoba únosci podrobila dobrovolně či zda mu dokonce poskytla pomoc, není právně relevantní. Stejně tak není právně relevantní, na jakou dobu byla osoba unesena

¹³² JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 229-230. ISBN 978-80-87576-29-8.

¹³³ Policie České republiky. *V saunách a bazénech točili s dětmi porno* [on-line]. 2011-12-22. [cit. 2012-09-25].

<http://www.policie.cz/clanek/v-saunach-a-bazenech-tocili-s-detmi-porno.aspx>

nebo na jak dlouhou dobu pachatel únos zamýšlel. Pokud rodiče nebo jiné oprávněné osoby s odnětím souhlasí, nejde o únos. V prvním odstavci § 200 TZ se jedná o přečin, ve druhém a třetím o zločin a ve čtvrtém o zvlášť závažný zločin, kdy příprava je trestná.

Dětská prostituce je využití dítěte za úplatu nebo za poskytnutí jiného plnění při sexuálních aktivitách. V trestním zákoníku s ní souvisejí tři trestné činy, a to svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ), kuplířství (§ 189 TZ) a ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ). Všechny činy se vyznačují široce definovanou základní skutkovou podstatou, aby pokryly co největší množství škodlivého jednání. Svádění k pohlavnímu styku a kuplířství jsou úmyslné trestné činy, ke spáchání ohrožování výchovy dítěte postačí nedbalost. Ani jeden z uvedených činů není uveden v seznamu trestných činů, jejichž neoznámení nebo nepřekažení se trestá.

Trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 chrání tělesný, rozumový, mravní a citový vývoj dítěte. Z objektivní stránky jde o situaci, kdy pachatel nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti, nebo jinému, za pohlavní styk s dítětem nebo za pohlavní sebeukájení dítěte, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Poskytnutá výhoda je tedy majetkového i nemajetkového charakteru, návrh může být učiněn výslovně i konkludentně.

Podle § 203 je dítě jako předmět trestného činu vždy beztrestné. Zákonné ustanovení slouží totiž výhradně k jeho ochraně. Takové dítě, které žádá nebo přijme za pohlavní styk s ním, své pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, není pro takový čin trestné ani podle ustanovení o návodci nebo pomocníkovi.

Kazuistika: „Dne 30. 10. 2005 v přesně nezjištěnou dobu po 01:30 hod. v H., v dosud blíže neustanoveném hotelu, pohlavně zneužil nezletilého M. K., kdy spolu nejprve konzumovali alkoholické nápoje, poté ho obviněný začal rukou osahávat na přirození, poškozený ho odstrkoval, načež mu obviněný nabídl částku 1.000 Kč za to, že ho bude osahávat na přirození, poškozený si peníze vzal a následně mu obviněný rozepnul zip u kalhot a vykonal na něm orální pohlavní styk, a uvedeného jednání se dopustil i přesto, že věděl, že poškozený je mladší patnácti let.“¹³⁴

¹³⁴ Z Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 8 Tdo 1207/2006.

Jak je vidět z dikce zákona, trestní zákoník nekriminalizuje jen pohlavní styk s dítětem, ale i jeho masturbaci, obnažování a další srovnatelné chování za poskytnutou úplatu, výhodu nebo prospěch. Dětská prostituce je natolik negativním jevem, že je nutné, na rozdíl od prostituce dospělých, ji zcela zakázat a pachatele podrobit spravedlivé represii.

Trestný čin kuplířství podle § 189 TZ patří do hlavy III. TZ a spočívá v tom, že pachatel jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k prostituci, či z prostituce jiného kořistí.

Kazuistika: Třiačtyřicetiletá žena nutila mladistvou dívku v roce 2009 po čtyři měsíce k prostituci. Loajalitu poškozené si vynucovala fyzickým napadáním a vyhrožováním. Poškozená byla nucena mít denně 5-7 zákazníků, veškeré peníze odevzdávala obviněné. Obviněná žena věděla, že poškozená nedosáhla ještě věku osmnácti let¹³⁵.

Jednočinný souběh kuplířství a obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. d) TZ je z důvodu speciality vyloučen. Jednočinný souběh se sexuálním nátlakem či znásilněním je ale možný. Trestný čin kuplířství se vyznačuje relativně přísnými tresty. V prvním odstavci jde o přečin, ve druhém o zločin a ve třetím a čtvrtém už o zvlášť závažný zločin. Trestnost přípravy zde ale možná chyběně absentuje.

Ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ patří do hlavy IV. TZ nazvané trestné činy proti rodině a dětem a jeho objektem je zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí a na jejich výchově. Tento trestný čin lze spáchat i nedbalostí a v rámci sexuální kriminality páchané na dětech je důležitý především § 201 odst. 1 TZ. Zde obsažená objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že jej svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, nebo mu jej umožní vést, nebo že dítěti umožní opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, či konečně závažným způsobem poruší svou povinnost o dítě pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti.

Ohrožování výchovy dítěte se může dopustit např. rodič, který toleruje u svého dítěte obživu formou prostituce. Dětskou prostituci je možné si představit zejména pod

¹³⁵ Policie České republiky. *Provozovala kuplířství na mladistvé* [on-line]. [cit. 2012-09-25]. <http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21282274&docType=ART>

pojmy nemravný život a opatřování prostředků zavrženíhodným způsobem. Pachatelem tohoto trestného činu ale nemusí být pouze osoba, která má zvláštní povinnost o dítě pečovat, nýbrž i jakákoliv jiná osoba. Ohrožování výchovy dítěte je speciální vůči svádění k pohlavnímu styku, a proto zde k jednočinnému souběhu nemůže dojít.

2.1.2. Potrestání odsouzeného podle trestního zákoníku

Sexuální kriminalita páchaná na dětech je natolik nežádoucím druhem kriminality, že by se její závažnost měla odrážet v trestech obsažených v jednotlivých skutkových podstatách. Podle mého názoru je výše trestu odnětí svobody u tohoto druhu delikvence v českém trestním zákoníku přiměřeně přísná. V praxi není vzácností, že se pachatelům sexuální kriminality na dětech ukládá trest zákazu činnosti podle § 73 TZ. Pachateli jsou totiž často lidé, kteří si dokáží snadno vytipovat prostředí v blízkosti dětí – trenéři, učitelé, duchovní apod. V těchto případech považuji za žádoucí, aby soud ukládal tento druh trestu a zakázal pachateli na dobu až deseti let výkon zaměstnání, povolání nebo funkce, jejichž náplní je práce s dětmi.

Osoby, které byly v době spáchání trestného činu zmenšeně přičetné, jsou sice trestně odpovědné, ale soud k této okolnosti obligatorně přihlédne při stanovení druhu trestu a jeho výměry (§ 40 odst. 1 TZ). Snížená přičetnost může dále vyvolat řadu fakultativních důsledků, kterými jsou uložení ochranného léčení (§ 99 odst. 2 písm. a) TZ), snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení ochranného léčení (§ 40 odst. 2 TZ), upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení (§ 47 odst. 1 TZ) a konečně upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence (§ 47 odst. 2 TZ). Ochranné léčení a zabezpečovací detence jsou ochranná opatření, která jsou ukládána osobám nebezpečným, zmenšeně přičetným a nepřičetným (v době spáchání činu). Ochranná opatření nejsou represivní opatření, nýbrž preventivní. Jejich účelem je eliminovat hrozbu dalšího sexuálního útoku na dítě u pacientů.

Ochranné léčení je ambulantní nebo ústavní. Ústavní je vykonáváno ve státních zdravotnických zařízeních a na rozdíl od ambulantního je klient pod celodenním dohledem odborníků. Velmi pozitivně hodnotím možnost, kterou nabízí věznice Kuřim. Jedná se o absolvování ochranného léčení v zařízení pro výkon trestu odnětí svobody

v průběhu jeho vykonávání¹³⁶. Vězeňská služba uvádí, že recidiva pachatelů, kteří tímto oddělením prošli, je pouhých 5 procent¹³⁷. Ochranné léčení ústavního typu se vykonává ve státních zdravotnických zařízeních a pacienti zde podstupují nejrůznější léčebné programy, s jejichž pomocí existuje možnost navrácení pacienta do společnosti.

Léčba, která tlumí sexuální puzení pacienta, může být založena např. na podávání psychofarmak. Mezi nejúčinnější léky tohoto typu patří především neuroleptika a neurothymika. Úskalím tohoto druhu léčení je především nutná součinnost klienta, která vstupuje do popředí zejména v rámci ambulantního typu ochranného léčení. Dalším druhem biologické léčby je hormonální terapie pacienta pomocí antiandrogenů. Je nutné zmínit, že popsaná léčba je zpravidla kombinována s nejrůznějšími druhy psychoterapie, kognitivně-behaviorálních technik a edukativních programů. Někteří odborníci varují před přílišným optimismem z výsledků těchto terapií a hovoří o nich jako o nespolehlivých¹³⁸. I přesto jsou některé druhy zmíněných technik lékaři a terapeuty využívány (jako např. averzivní terapie¹³⁹).

Léčebným postupem, kvůli kterému čelila Česká republika kritice ze strany Rady Evropy, a který je velmi diskutovaný jako kontroverzní prostředek léčby sexuálních deviantů, je kastrace. Její chemická i chirurgická podoba spočívá ve snížení hladiny testosteronu u deviantního pachatele. V Česku se kastrace provádějí např. v již zmíněné věznici v Kuřimi a jsou upraveny zákonem číslo 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Ačkoliv kastrace pachatelů sexuálních trestných činů přináší prokazatelné pozitivní výsledky ve statistikách recidivujících pachatelů, organizace na ochranu práv člověka nepřestávají tuto metodu napadat a je možné, že dříve či později dojde k ukončení jejího využívání podobně, jako se přestala využívat vysoce kontroverzní léčba neurochirurgickými zákroky. Kastrace zbavuje muže definitivně možnosti oplodnit ženu, což je další důvod, proč je žádoucí o tomto nevratném zákroku diskutovat. Postoupení kastrace je spojeno s dodržením řady formálních pravidel, mezi

¹³⁶ ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kol. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 159. ISBN 978-80-7380-138-0.

¹³⁷ Vězeňská služba České republiky. *Charakteristika věznic Kuřim* [on-line]. 2006-05-12. [cit. 2012-09-13]. <http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/o-nas-1587/zakladni-informace-173/charakteristika-veznice-kurim-2190>.

¹³⁸ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 171-181. ISBN 80-7169-795-8.

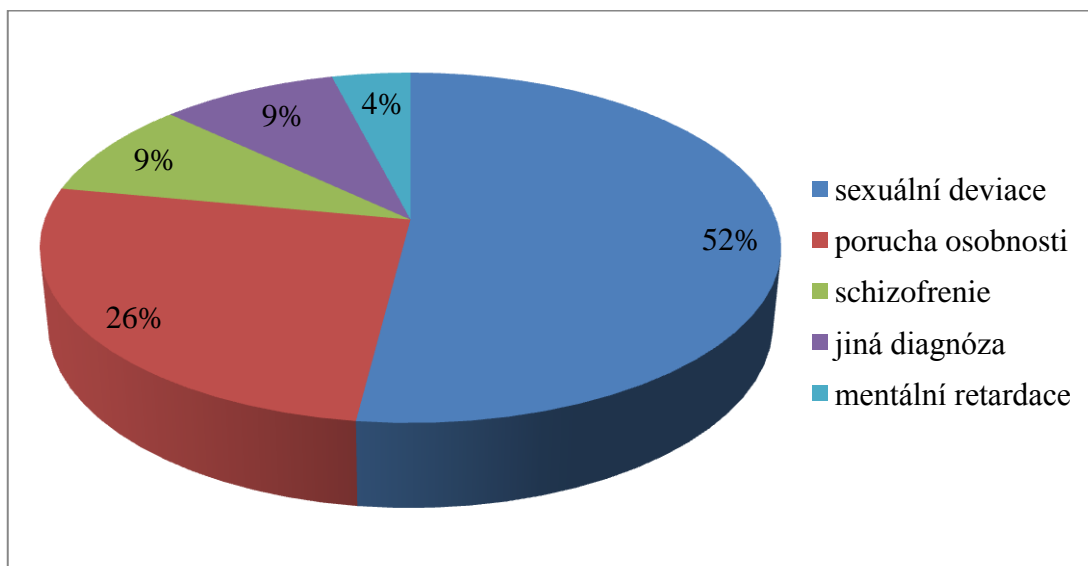
¹³⁹ Averzivní terapie funguje na principu znechucení pachatele, kterému je těsně před orgasmem předsunut silně nepříjemný podnět.

kteřá patří dobrovolná žádost zájemce o kastraci a její povolení rozhodnutím zvláštní komise odborníků. Žadatel o kastraci musí být starší 25-ti let a pokud je v ochranném léčení či ve výkonu zabezpečovací detence, je k provedení kastrace kromě již zmíněných formalit nutný i souhlas soudu. Podle mého názoru zajišťují tato pravidla dostatečnou ochranu před zneužitím. Ve spojení s formální procedurou povolování a s vlastní žádostí pacienta o zákrok si dovoluji tvrdit, že kastraci vnímám jako účinnou metodu léčení sexuálních deviantů, která je pozitivní jak pro společnost, tak pro pachatele.

Ambulantní léčebny provozují kromě státu i nestátní organizace a léčba je založena na ochotě klienta spolupracovat. Tento fakt je velkou brzdou tohoto druhu ochranného opatření. Podle mého názoru by se pravidla ambulantního léčení měla zpřísnit a osoby takto léčené by měly podléhat dohledu úředníků, kteří by disponovali dostatečnými prostředky, kterými by pacienta motivovali k úspěšnému absolvování léčby. Na nedostatečnou účinnost ochranného léčení reagovali v roce 2009 zákonodárci vznikem zabezpečovací detence. Oproti ochrannému léčení je **zabezpečovací detence** nesrovnatelně důraznější, je vykonávána v ústavu zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou, kterou poskytuje Vězeňská služba ČR¹⁴⁰, a jsou zde od společnosti izolováni nejnebezpečnější pachatelé. Z následujícího grafu vyplývá, že více než polovinu pacientů tvořili za půl druhého roku fungování zabezpečovací detence sexuální devianti. V souvislosti se sexuální kriminalitou páchanou na dětech jde tedy o institut velmi významný.

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 431. ISBN 978-80-87212-49-3.

Obrázek 5 Diagnóza pacientů ve výkonu zabezpečovací detence od 1.1.2009 do 1.9.2010 – celkový vzorek: 23 osob

Zdroj: BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 98. ISBN 978-80-7338-106-6.

Především časová neomezenost a přísné podmínky téměř vězeňského typu jsou důvodem, kvůli kterému je zabezpečovací detence hojně diskutována a rozděluje společnost na její příznivce a odpůrce. Problematiku zabezpečovací detence upravuje trestní zákoník (§ 100 TZ), trestní řád (§ 354-357 TR) a zákon o výkonu zabezpečovací detence (z. č. 129/2008 Sb). Ochranné opatření zabezpečovací detence se ukládá v případech, že ochranné léčení nepostačuje k dostatečné ochraně společnosti. Lze ji uložit i vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, pokud se tak stane, vykonává se zabezpečovací detence po odpykání trestu odnětí svobody.

Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence (v Brně a Opavě) a trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Její trvání je tedy, jak již bylo zmíněno, neomezené, soud má ale povinnost jednou za dvanáct měsíců (u mladistvých jednou za šest měsíců) přezkoumat, zda trvají důvody pro její pokračování. Soud může pacienta ponechat v ústavu, nebo změnit zabezpečovací detenci na ústavní ochranné léčení, nebo pacienta z ústavu propustit.

Jak již bylo zmíněno, u komerčního sexuálního zneužívání dětí se objevuje fenomén organizované zločinecké skupiny, který je pro tento druh kriminality více než příznačný. Trestní zákoník z roku 2009 zavádí do českého trestního práva pojem „**organizovaná zločinecká skupina**“. Jde o společenství více osob, které má vlastní

organizační strukturu s rozdělením funkcí a dělbou moci a které se zaměřuje na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti (§ 129 TZ). Pojem organizovaná zločinecká skupina nahradil pojem zločinné spolčení, které obsahoval dřívější trestní zákon.

2.2. *Procesněprávní problematika*

Oběti trestných činů se podílejí na trestním řízení především jako svědci. I dítě je schopné podat svědeckou výpověď, ačkoliv o tom společnost pochybovala ještě v první polovině dvacátého století a dodnes zejména u předškolních dětí existují určité výjimky z běžných taktických postupů v rámci výslechu (více viz výslech dítěte). Procesním ztělesněním dětské oběti je poškozený. Poškozené dítě, je zastupováno svým zákonným zástupcem (§ 45 odst. 1 TŘ).

V § 163 trestního řádu jsou vypsány trestné činy, za které lze pachatele stíhat pouze se souhlasem poškozené osoby. Ze sexuálních trestných činů se to týká sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 a 2 TZ a znásilnění podle § 185 odst. 1 a 2 TZ proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem. Takového souhlasu s trestním stíháním ale není třeba, je-li poškozeným osoba mladší patnácti let (§ 163a odst. 1 písm. c) TŘ). Toto vyloučení dítěte mladšího patnácti let z udílení zmiňovaného souhlasu je pochopitelné a přirozené s ohledem na ochranu dětí. Zabývám se ale otázkou, zda by podobně neměly být chráněné i dětské oběti mezi patnáctým a osmnáctým rokem věku. Tito mladí lidé by podle mého názoru měli být trestním řádem chráněni stejně plošně jako osoby mladší patnácti let. Mladiství jsou snadno zmanipulovatelní, a proto si myslím, že by neměli mít právo disponovat existencí trestního stíhání ani oni, ani jejich rodiče jako zákonní zástupci. Příkládám velkou váhu tvrzení, že společnost by měla přijmout fakt, že osoba mladší osmnácti let je dítětem a je třeba ji chránit i proti její vůli (např. v případě, že je oběť znásilněná svým druhem a pod tlakem okolností mu odpustí).

Specifika dětské osobnosti vyžadují, aby trestní řád obsahoval pravidla trestního řízení, která jsou určena dětem. Tato pravidla existují proto, aby zabraňovala vzniku sekundární viktimizace u dítěte v rámci trestního procesu (dále viz níže). Stejně to funguje i na druhou stranu, tedy u dětských pachatelů sexuální a jiné kriminality páchané na dětech. Takových pachatelů není zanedbatelné množství. Přístup k dětskému pachateli nemůže být totožný jako k pachateli dospělému. Proto existuje samostatný předpis pro tyto účely, a to zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní

činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů¹⁴¹, který zároveň chrání i vychovává mládež páchající trestnou činností.

2.2.1. Prostředky trestního řádu k zabránění sekundární viktimizace u dětských obětí

Viktimizací se rozumí proces, kdy se z osoby stává oběť trestného činu. Viktimizace primární je přímým důsledkem trestného činu a je způsobena pachatelem, zatímco viktimizace sekundární je nepřímá a vzniká zejména v důsledku reakcí okolí oběti. Čírtková uvádí za konkrétní sekundární rány (tedy podstatu sekundární viktimizace) tři druhy pocitů. Jsou to pocit nespravedlnosti, nedůstojnosti a pocit izolace¹⁴².

Dětská oběť je vznikem sekundární viktimizace ohrožena stejně jako oběť dospělá a trestní řád disponuje prostředky její ochrany. Sekundární viktimizace nevzniká automaticky, její existence je ale konkrétně u sexuální kriminality páchané na dětech bohužel častá. Příčinou je především neprofesionální chování orgánů činných v trestním řízení, necitlivost rodiny a blízkého okolí, opakování výslechu, zpochybňování výpovědi, setkání se s pachatelem a opakované lékařské prohlídky¹⁴³. V tomto ohledu je více než nutné apelovat na profesionalitu soudního a policejního personálu, na státní zástupce a vyšetřující lékaře a znalce. Ti všichni by měli být speciálně vyškoleni pro práci s dětskou obětí, u které se v případě nesprávně vedeného vyšetřování a procesu, může rozvinout posttraumatická stresová porucha.

Neustálé rozvzpomínání na traumatický zážitek ovlivňuje duševní rovnováhu a vývoj dítěte. Tomu se TŘ snaží zabránit v § 102 odst. 1:

„Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenost s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být

¹⁴¹ Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 103-105. ISBN 978-80-7380-213-4.

¹⁴³ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: GRADA PUBLISHING, 2000, s. 37. ISBN 80-7169-795-8.

přibrání i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.“ Opět se musím vyjádřit v tom ohledu, že by, podle mého názoru, měl být tento odstavec, natolik shovívavý k dětem mladším patnácti let, rozšířen i na mladistvé.

Zmiňovaná účast rodičů je diskutabilní. Někdy může být jejich přítomnost ku prospěchu (dítě se cítí bezpečně a plynule vypovídá) a někdy naopak (dítě má trému, stydí se před rodiči za to, co se stalo a viní samo sebe z podílu na deliktu). Orgán, který výslech provádí, má podle § 102 odst. 1 TŘ široké pole působnosti. Rozhoduje o přerušení nebo ukončení výslechu, o přibrání rodičů a vůbec o tom, zda výslech dítěte bude spadat pod režim § 102 odst. 1 TŘ¹⁴⁴. Tento fakt mě nutí znovu apelovat na vysokou úroveň jednotlivců, které obecně nazýváme orgány činné v trestním řízení.

Jak bylo zmíněno, k výslechu dítěte mladšího patnácti let se přibírá pedagog nebo jiná osoba mající zkušenost s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslychané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Takovou osobou by v optimálním případě měl být znalec, který bude dítě následně znalecky zkoumat. Výhody tohoto počínu, který může nařídít státní zástupce či o něm rozhodnout policejní orgán, jsou neoddiskutovatelné. Dítě osobu znalce již zná a znalec zná zase příběh oběti, která ho proto nemusí do všech podrobností znovu opakovat, čímž je zabráněno hrozbě sekundární viktimizace.

Paragraf 102 odst. 1 TŘ hovoří o pravidlech výslechu dítěte mladšího patnácti let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by mohlo mít nepříznivý vliv na jeho vývoj. Paragraf 102 odst. 2 TŘ potom určuje pravidla pro další výslechy:

„V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne

¹⁴⁴ STRÍŽ, Igor; POLÁK, Přemysl; FENYK, Jaroslav; HÁJEK, Roman. *Trestní zákoník a Trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl Trestní řád*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, s. 345. ISBN 978-80-7201-808-6.

k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslychaná osoba vypovídala.“ Aby ale mohl být protokol přečten či přehrán obrazový a zvukový záznam, je nutné, aby byly striktně dodrženy podmínky § 102 odst. 1 TŘ, jinak by se jednalo o procesní vadu, pro kterou by zmíněné prostředky nemohly být použity jako důkaz.

Významný krok v boji proti sekundární viktimizaci u zranitelných obětí učinili zákonodárci s účinností k 1. 1. 2012. Jde o § 111a TŘ, který umožňuje provádět výslech prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Vyslychaná osoba tudíž nemusí být v přímém kontaktu s pachatelem¹⁴⁵, což je zvláště významné u zabránění sekundární viktimizace u vyšetřování sexuální kriminality páchané na dětech.

Trestní řád zná několik zvláštních způsobů dokazování, na které se také vztahuje ustanovení § 102 TŘ. Jedná se o konfrontaci, rekognici a vyšetřovací pokus, u nichž zákon uvádí, že se v případě jejich provedení užije přiměřeně § 102 TŘ. Konfrontace, tedy postavení obviněného tváří v tvář svědkovi nebo obviněnému, patří mezi způsoby dokazování, které by mohly dítě zbytečně traumatizovat. V § 104a odst. 5 TŘ je proto stanoveno, že osobu mladší patnácti let lze postavit v tváří tvář jen zcela výjimečně, jestliže to je pro objasnění věci nezbytně nutné. U dalších způsobů dokazování – rekonstrukce a prověrky na místě, jejichž vliv na oběť sexuálního násilí na dítěti je rovněž diskutabilní, zákon odkazuje na ustanovení o vyšetřovacím pokusu, která se mají přiměřeně užít (§ 104d odst. 2 TŘ a § 104e odst. 2 TŘ).

¹⁴⁵ ODSTRČIL, Pavel. Ministerstvo vnitra České republiky. *Videokonference: Moderní evropský trend v komunikaci s justičními orgány* [on-line]. [cit. 2012-09-27]. <http://www.mvcr.cz/clanek/videokonference-moderni-evropsky-trend-v-komunikaci-s-justicnimi-organy.aspx>

3. Kriminalistické aspekty sexuální kriminality páchané na dětech

„Kriminalistika je samostatný vědní obor sloužící ochraně občanů a státu před trestnými činy tím, že objasňuje zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop a zákonitosti vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop a tím, že vypracovává podle potřeb trestního zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.“¹⁴⁶ Díky kriminalistickým poznatkům je možné v rámci trestního stíhání dokazovat skutečnosti, které zákon k dokazování ukládá v § 89 odst. 1 TR. Zmíněný paragraf platí pro trestné činy obecně. U sexuální kriminality páchané na dětech je nutné dokazovat ještě další skutečnosti, a to především, zda pachatel věděl, že je oběť mladší patnácti, u určitých trestných činů osmnácti, let. Tato skutečnost je důležitá především proto, že u všech trestných činů, kterými se ve své práci zabývám (s výjimkou ohrožování výchovy dítěte), je nutné dokázat úmysl pachatele, který zahrnuje i výše zmíněnou uvědomělost o věku oběti. Dále je nutné objasnit, o jakou sexuální pohnutku jednání šlo, jaká je sexuální orientace pachatele a jeho personálie a základní osobnostní charakteristiku. Dalšími objasňovanými skutečnostmi jsou způsob spáchání činu, zda bylo použito násilí, nebo šlo např. o zlákáání prostřednictvím slíbených výhod, dále osobnostní charakteristika oběti a následky na zdravém vývoji dítěte, které byly trestným činem způsobeny.

Policie České republiky se o sexuálních trestných činech dozvídá nejčastěji prostřednictvím oznámení občanů a různých institucí. Podněty k vyšetřování, které vyjdou na povrch z operativně pátrací činnosti samotné policie, nejsou u tohoto druhu kriminality nijak časté. Důvodem je především frekventované páchání sexuálních trestných činů na dětech v rodinách, tedy za zavřenými dveřmi. Operativně pátrací činnost Policie ČR ale nabývá na významu v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Na tyto případy sexuální kriminality páchané na dětech upozorňuje policie i v souvislosti s vyšetřováním např. organizovaného zločinu či drogové kriminality.

V rámci sexuální kriminality páchané na dítěti se vyskytují tři typické vyšetřovací situace, podle kterých volí policie následný kroky ve vyšetřování.

¹⁴⁶ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 6. ISBN 80-7179-878-9.

Nejpříznivější situace je taková, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl sexuální trestný čin na dítěti spáchán a lze učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele. V tomto případě mohou tedy policisté okamžitě sdělit osobě obvinění, státní zástupce může podat návrh na vzetí do vazby a vyšetřování se z počáteční etapy přesouvá do další. Vztah obviněného ke skutečnostem kladeným mu za vinu se zjišťuje při výslechu obviněného. Buď vinu doznává (odborníci odhadují, že se tak děje v deseti procentech případů sexuální kriminality páchané na dětech), nebo popírá, nebo odmítá vypovídat¹⁴⁷.

Jako nepříznivá vyšetřovací situace se jeví situace, ve které zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, totožnost pachatele je ale neznámá. Zjištění totožnosti pachatele je proto primárním cílem kriminalistů, kteří se snaží získat popis pachatele od oběti a svědků, využívají kriminalistickou techniku a výsledky, kterých dosáhnou, zúročují v porovnávání údajů v policejních evidencích.

Poslední vyšetřovací situací je situace, kdy je ve vyšetřovatelích vzbuzena pochybnost o pravdivosti oznámeného sexuálního trestného činu spáchaného na dítěti. Pachatel údajného činu bývá většinou znám. Policista, který pochybuje o pravdivosti oznámení, by měl zaměřit veškerou svou pozornost na detailizaci výpovědí svědků, oběti, údajného pachatele a známých obětí. Rozpory ve výpovědích mohou leccos prozradit. Pokud je vyšetřovatel přesvědčen, že se skutek stal, doručí obviněnému usnesení o zahájení trestního stíhání pro konkrétní sexuální trestný čin. Pokud je ale vyšetřovatel přesvědčen, že se trestný čin nestal, zahájí trestní stíhání pro trestný čin křivé obvinění.

Vyšetřování sexuálních trestných činů páchaných na dětech je ztěžováno řadou faktorů. Jedním z nich je časová tíseň, a to z několika důvodů. Především jde o to, že u neznámého pachatele, který policii uniká, hrozí brzké opakování činnosti, dále je na policii vyvíjen velký tlak, aby případ rychle objasnila, a v neposlední řadě podléhají rychlé zkáze biologické stopy, které jsou u tohoto druhu kriminality jedny z nejvýznamnějších. Další faktor, který znesnadňuje vyšetřování, je riziko falešných obvinění a riziko neschopnosti poškozeného vypovídat (ať již z důvodu nízkého věku nebo z důvodu nekomunikace kvůli prožitému traumatu). Efektivita policejní práce závisí především na spolupráci jednotlivých policejních složek navzájem a se státními

¹⁴⁷ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 68-69. ISBN 978-80-7380-042-0.

orgány. Dále je žádoucí, aby policie využívala veškerých moderních prostředků a technologií, které má k dispozici.

Obsáhnout podrobně kriminalistickou stránku sexuální kriminality páchané na dětech by jak obsahově, tak rozsahem překročilo rámec této práce. Pojednávám proto pouze o vybraných oblastech, které jsou svou povahou pro tento druh kriminality specifické. Jedná se především o výslech dětské oběti a výslech obviněné osoby. Dále jde o zvláštní způsoby dokazování podle trestního řádu. A nakonec se jedná o materiální stopy a jejich vyhodnocení prostřednictvím expertíz.

3.1. Zvláštnosti výslechu

Výslech je kriminalistická metoda, „kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího“¹⁴⁸. Výslech je účinnou metodou, která získává informace ze stop ve vědomí od člověka, který byl zainteresován na trestné činnosti. Zmíněné stopy ve vědomí jsou nejčastěji zrakového a sluchového charakteru, nežřídka kdy mají ale význam i stopy chuťové, pachové či hmatové.

Výslech obviněného a poškozené osoby patří do následných úkonů. U sexuální kriminality páchané na dětech existuje obzvlášť velký tlak na orgány činné v trestním řízení, aby byl případ objasněn co nejdříve. To znamená, aby byl pachatel co nejdříve potrestán, nebo obviněný v důsledku falešného obvinění co nejdříve očištěn. Tyto požadavky kladou vysoké nároky na vyslychající a na jejich přípravu výslechu, kterou komplikuje časový stres a zájem na neopakování výslechu dítěte.

Výpověď vyslychaného, jejíž získání je cílem výslechu, je ve všech etapách, v nichž se utváří, ohrožena nejrůznějšími faktory, které mohou ovlivnit její věrohodnost. Tyto faktory mohou být různého původu. Může jít o konfabulace, zkreslené vnímání stresové situace, zapomínání, bezděčnou či záměrnou lež apod. Zárukou kvalitně provedeného výslechu je zkušený vyslychající, který se sám nedopustí chyby a také bude schopen odhalit nesrovnalosti ve výpovědi obviněné a poškozené osoby a jejich záměrné či bezděčné nesprávné líčení reality.

¹⁴⁸ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 327. ISBN 80-7179-878-9.

Odborné publikace zmiňují tyto etapy utváření výpovědi: získání, shromáždění a zpracování informace, dále fixace, podržení a přepracování informace, následně vybavení a reprodukování informace a konečně převzetí, přepracování a procesní podchycení informace vyslychajícím¹⁴⁹.

Každý výslech je ohraničen formálními pravidly, která je nutné dodržet. Vyslychající vždy začíná úvodním stadiem, které zahrnuje zjištění totožnosti vyslychaného, poučení o jeho právech a povinnostech a seznámení s předmětem výslechu. V rámci tohoto stadia je nutné navázat s vyslychanou osobou psychologický kontakt, který v optimálním případě může vyslychaného motivovat k podání pravdivé a kvalitní výpovědi. Po ukončení úvodních formalit by měl být vyslychaný vyzván, aby souvisle hovořil o předmětu výslechu a ve svém monologu by měl být rušen pouze minimálně. V tomto stadiu si zkušený vyslychající učiní představu o osobě vyslychaného, o tom, zda mluví pravdu apod., což mu pomůže se zvolením taktického postupu pro stadium další, kterým je dialog. Zde se plně angažuje vyslychající, který formou otázek (zakázané jsou otázky kapirozní a sugestivní) získává od vyslychaného kýžené informace.

Výrazným pokrokem v oblasti výslechové praxe se staly výslechy prostřednictvím videokonferenčního zařízení, které již byly zmíněny. Četnost jejich praktického užití a jejich oblíbenost mezi orgány činnými v trestním řízení však ukáže teprve čas.

Neopomenutelnou součástí výslechu je jeho dokumentace. Obligatorní formou je podle trestního řádu protokol, jenž může být doplněn videozáznamem či magnetofonovým záznamem. V této oblasti jsou pro kriminalisty nejpřívětivější speciální výslechové místnosti, jejich technické zázemí umožňuje dokonalou audio i video dokumentaci (více viz Výslech dětské oběti). Zmíněná video dokumentace se využívá především při velmi závažných případech, a to z toho důvodu, že umožňuje následné hodnocení výslechu, psychologické zkoumání vyslychaného a posouzení věrohodnosti výpovědi vyslychané osoby.

Výslech oznamovatele bývá prvotním úkolem policie a jde o úkon velmi důležitý, zvláště je-li obětí malé dítě (viz kapitola Výslech dětské oběti). Policista by měl zjistit co nejdetailnější informace od osoby, které se dítě svěřilo, či která se o trestném

¹⁴⁹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 328. ISBN 80-7179-878-9.

činu dozvěděla jinak. Jde především o informace vypovídající o tom, jak se oznamovatel o činu dozvěděl a kdy a kde se tak stalo. Dále co je oznamovateli známo o poškozeném a o pachateli, v jakém je k nim vztahu, jak se nezletilec choval, zda je zraněný či byl vyšetřen a zda existují věcné důkazy (např. spodní prádlo apod.).¹⁵⁰

3.1.1. Výslech dětské oběti

Dítě a jeho vnímání světa je natolik odlišné od dospělého, že se obecné poznatky o výslechu musí na případ výslechu dítěte výrazně modifikovat. Specifika výslechu dětských obětí patří spíše do oboru psychologie než kriminalistiky a vyslyšající by měl být pro tuto činnost speciálně vyškolen. Osoba vyslyšající by v případě výslechu dítěte měla být podle mého názoru pečlivě vybrána. Měla by působit sympatickým dojmem, být upraveného zevnějšku a disponovat přirozeným vztahem k dětem.

Je důležité si uvědomovat, že dítě je člověk od novorozence do osmnácti let a v závislosti na jeho věku je nutné vést výslech. Obecně platí, že výslech dětí staršího školního věku a starších neskýtá tolik úskalí jako výslech mladších dětí. Lidé, kteří se v rámci své praxe setkali s výslechem dětí do pěti let věku, svorně tvrdí, že takový výslech nelze praktikovat jako výslech svědka. Např. Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy – Služba kriminální policie a vyšetřování preferuje v těchto případech tzv. **pohovor s nezletilým**. Tento pohovor sice probíhá za dodržení všech pravidel výslechu nezletilé osoby, nelze jej ale procesně považovat za výslech, tudíž nemá důkazní hodnotu. Hodnota pohovoru s nezletilým tkví zpravidla v potvrzení informací poskytnutých jiným, zejména dospělým subjektem (např. oznamovatelem). Dále slouží jako pramen informací pro znalce, kteří budou oběť posuzovat.

Důvodem, proč nelze někdy pohovor s nezletilým považovat za procesní výslech, je obtížná situace při zákonném poučení dítěte. V praxi je velmi složité poučit dítě předškolního věku podle § 100 odst. 1 TŘ. Takto malé dítě může totiž stěží pochopit poučení typu: „Musíš nám říct pravdu a všechno, co se stalo. Tatínek by tohle dělat neměl a měl by za to být potrestaný, ale protože je to tvůj tatínek, tak vypovídat nemusíš.“ Pravdomluvnosti dítěte se v těchto situacích dosahuje velice těžko.

Možným řešením tohoto problému je legislativní úprava § 100 TŘ. Ta by mohla spočívat v absenci takového poučení u vyslyšaných dětí mladších patnácti let.

¹⁵⁰ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 469. ISBN 80-7179-878-9.

Nemyslím si, že je správné, aby náš trestní řád vystavoval děti tak závažnému morálnímu rozhodnutí, které spočívá na jedné straně ve vypovězení pravdy a na druhé straně v ochraně rodiny. Tato konstrukce dokonce ani nechrání dítě jako takové, nenapomáhá rychlému objasnění případu a odebrání dítěte z péče delikventa.

Není od věci zamyslet se nad tím, zda by při výslechu sexuálně atakovaných dětí, neměly být vyslychajícími převážně ženy. Ve většině případů sexuálního násilí na dětech jsou pachateli muži, žena se proto dítěti může jevit jako spojenec, od kterého nehrozí žádné nebezpečí. Domnívám se, že zvyšování počtu policistek je jen ku prospěchu věci, zároveň si ale myslím, že v případech, kdy dítě nemá patologický strach z mužů, vyvěrající z brutální zkušenosti s pachatelem, může mít zkušený vyslychající mužského pohlaví stejné nebo lepší výsledky než jeho kolegyně. Vše záleží na osobnostním založení, vystupování a přístupu k dítěti. Odborníci se dokonce mnohdy shodují na tom, že se některé děti raději svěřují muži – policistovi, který působí silným dojmem a dítě má pocit, že ho ochrání. U prepubertálních a pubertálních chlapců je podle odborníků také výhodnější vyslychající mužského pohlaví, a to zejména tehdy, když se chová jako kamarád vyslychaného. Kromě toho, chlapci zmíněného věku se často před ženou stydí či k ní mají respekt jako k autoritě matky. Vždy tedy záleží na konkrétním případě, na specifikách oběti a na profesní kvalitě vyslychajícího. Musím proto nesouhlasit s názory, které se často objevují v odborné literatuře a které glorifikují roli ženy jako vyslychající osoby.

Je v zájmu policie, aby disponovala zkušenými a vyškolenými specialisty na práci s mládeží. Od září roku 2012 dochází díky iniciativě paní PhDr. Aleny Kolářové, největší současné specialistky pro práci s dětmi u Policie ČR a průkopnice speciálních výslechových místností, ke konání kurzů pro policisty, který je povinný pro příslušníky pracující s dětmi. V těchto kurzech nejde pouze o teoretické poznatky, nýbrž i o trénink praktických dovedností.

Prvotním cílem vyslychajícího je navázání emočního kontaktu s dítětem¹⁵¹. Díky němu se dítě bude cítit bezpečně a existuje větší šance, že bude bez zábran vypovídat. Vyslychající si zase díky poznání dítěte zvolí strategii, které se po dobu výslechu bude držet. Aby bylo zabráněno sekundární viktimizaci dítěte, musí se vyslychající zdržet jakéhokoliv hodnocení chování dítěte, jakéhokoliv napomínání a moralizování. Zvlášť

¹⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 195. ISBN 978-80-7380-213-4.

důležitý je oční kontakt s dítětem, vlídné pobízení k výpovědi a nepřeháněné chválení. Děti, které se z důvodu přehnaného chválení chtějí vyslyšajícimu zalíbit, mohou totiž vypovídat tak, jak si představují, že je po nich vyžadováno.

Na začátku výslechu by mělo být dítě úměrně jeho věku poučeno o tom, co bude předmětem výslechu a že jeho výpověď bude nahrávána. Vyslyšajícím by měl dále dítě poučit o tom, že může odpovédět, že neví, zeptat se, pokud nebude něčemu rozumět, dále že si může dojít na toaletu apod. Všechny tyto zdánlivé drobnosti mají obrovský význam pro uklidnění dítěte.

Zejména malé děti nedovedou udržet pozornost delší dobu a mohou být brzy unavené. Výslech by měl být proto připraven tak, aby netrval déle než 60 minut¹⁵². Vyslyšajícím musí podle chování dítěte poznat, zda již není unavené či nesoustředěné a podle toho např. navrhnout pauzu. Především u menších dětí je důležité, aby výslech vedla pouze jedna osoba. Předejde se tím rušivým vlivům, které by mohly negativně ovlivnit výpověď. Ostatní osoby (např. ty, které zmiňuje § 102 TR) mohou výslechu přihlížet za jednocestným zrcadlem nebo z místnosti vybavené technikou přenášející obraz a zvuk z výslechu.

Specifika dětské oběti se výrazně odrážejí v jejích interních intelektuálních procesech, které jsou ohroženy řadou rizik. Zvláštnosti utváření výpovědi u dětí jsou patrné ve všech fázích utváření výpovědi. Vnímání by se dalo popsat jako proces vyhodnocování smyslových vjemů¹⁵³. Ze zkušeností víme, že děti vnímají realitu mnohdy pozorněji než dospělí. Je to způsobeno tím, že při vnímání podstatně méně filtrují informace. To, co je pro dospělého mnohdy absolutně nezajímavé, může tvořit jádro výpovědi dítěte. Informace tohoto charakteru mohou vyslyšajícímho překvapit svou podrobností a popisností, které dospělý není schopen¹⁵⁴.

Zapamatování a rozvzpomínání u dětí je komplikováno především obrannými mechanismy¹⁵⁵. Jsou to takové psychické děje, které pomáhají dítěti vyrovnat se s traumatem, o kterém má při výslechu vypovídat. Aby vyslyšajícím tyto mechanismy

¹⁵² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 339. ISBN 978-80-7380-213-4.

¹⁵³ PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie: 3., rozšířené a aktualizované vydání*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 27. ISBN 978-80-247-2618-2.

¹⁵⁴ MATIÁŠEK, Jan; SOUKUP, Jaroslav; BÁRTA, Bohumil. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, s. 46. ISBN 505-21-865.

¹⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 178-181. ISBN 978-80-7380-213-4.

bezpečně rozpoznal, musí jít o zkušeného a vyškoleného specialistu. Mezi nejčastější obranné mechanismy patří: vytěsnění, popření, disociace, idealizace-devalvace a identifikace s agresorem. **Vytěsnění** spočívá v tom, že dítě deaktivuje zvláště traumatizující vzpomínky, které si proto není schopno vybavit. Problém vznikne ve chvíli, kdy se tyto vytěsněné vzpomínky vlivem vnějších okolností uvolní. Takové prolomení obranného mechanismu může u dítěte vyvolat retraumatizaci. **Popření** je takovým mechanismem, který způsobuje, že dítě neakceptuje realitu. Horlivě odmítá zneužívání a negativní pocity s přesvědčením, že se tím zbaví např. strachu. **Disociace** zase způsobuje, že zneužívání není ani integrováno ani vytěsněno, dítě se proto ocitá v emoční nestabilitě, která se projevuje střídáním nálad a labilitou osobnosti. **Idealizace-devalvace** je takový mechanismus, díky kterému se dítě vyrovnává se zneužíváním skrze idealizaci pachatele a devalvaci (vinění) sebe sama, či jiných osob, např. matky jako svědka zneužívání. Dítě si tedy zachovává pozitivní obraz pachatele a samo sebe hodnotí přehnaně kriticky. Posledním obranným mechanismem, který chci zmínit, je **identifikace** s agresorem. Dítě se zbavuje strachu z pachatele tím, že se s ním ztotožní. Takové dítě hodnotí samo sebe jako zlého člověka a ubližuje slabším.

Obranné mechanismy mají v rámci výslechové praxe především negativní roli původců vzpomínkových mezer. Zejména mladší děti tyto mezery bezděčně vyplňují konfabulacemi, o jejichž skutečnosti jsou skálopevně přesvědčeny. Samy neumějí rozlišit pravdu od fantazie, která je pro děti předškolního věku typická¹⁵⁶. Bohatá fantazie dětí je také důvodem, proč nechce většina znalců posuzovat věrohodnost výpovědi u dětí mladších osmi let. Dětské fantazírování je přirozeným rysem dětské osobnosti. Znalci zpravidla uvádějí, že neshledali, že by jim dítě lhalo, vyjádření o věrohodnosti se ale vyhýbají.

Dalším způsobem zaplňování vzpomínkových mezer je u dětí tolik častá porucha chování - lhaní. Děti, které ve většině případů chtějí vyslychajícímu vyhovět, raději zalžou, než by připustily, že si něco nepamatují. Tomuto jevu lze zabránit tím, že je vyslychající na začátku výslechu upozorní na možnost odpovědět: „Já nevím“. „Lži účelové či obranné je ovšem nutné striktně odlišit od lží chorobných. Pokud lze dítě extrémně často, k tomu své lži opravdu věří a je zvýšeně sugestibilní a fantazie schopné,

¹⁵⁶ MATIÁŠEK, Jan; SOUKUP, Jaroslav; BÁRTA, Bohumil. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, s. 48, ISBN 505-21-865.

poté lze předpokládat, že jde o patologii nazvanou **bájná lhavost**¹⁵⁷, která se vyskytuje také u dospělých osob.¹⁵⁸

Dalším úskalím, na které si musí dát vyslyšající pozor, je skutečnost, že děti jsou zvýšeně sugestibilní¹⁵⁹. To znamená, že velice snadno přijímají cizí názory a vliv. Vyslyšající by se proto měl vyvarovat kladení návodných otázek, jelikož dítě, ve snaze vyhovět autoritě, se jim v odpovědi snadno přizpůsobí. Dětská **sugestibilita** se při výslechu může objevit i bez existence návodných otázek, je potom na schopnostech a zkušenostech vyslyšajícího, zda ji dokáže odhalit. Jako příklad sugestivní otázky uvádím: „Měl ten pán, který na tebe mluvil, stříbrné auto?“, správně otázka přitom zní: „Jakou barvu mělo to auto?“. Dalším druhem otázek, které nejsou vhodné při výslechu dětí, jsou otázky uzavřené. Jsou to takové otázky, na které lze odpovědět ano – ne. Studie totiž ukazují, že děti na uzavřenou otázku odpovídají většinou ano, i když odpověď je ne, nebo nerozumějí otázce. Důvodem jejich jednání je obava z toho, že záporná odpověď je neslušná a dítě se potom před autoritou jeví jako nevychované a nepokorné.

Co jsem doposud napsala o výslechu dětských obětí, je přílnavé na všechny trestné činy, kde dítě figuruje jako poškozený. U sexuální kriminality páchané na dětech ale existuje úskalí pro vyslyšajícího, které jinde není. Jde o fakt, že předmětem výslechu je sexuální problematika a dítě vypovídá o věcech, které většinou neumí pojmenovat, nezná jejich význam a netuší, jak fungují. Vyslyšající musí především mluvit na dítě srozumitelně a jednoznačně. Termíny jako ejakulace, orální sex, koitus apod. jsou především menším dětem naprosto cizí. Pokud by vyslyšající tyto termíny používal, vystavil by výslech riziku, že by dítě výrazům nerozumělo nebo by jim přisoudilo jiný význam. Vyslyšající proto musí přijmout dětský jazyk, každou maličkost přesně definovat a ujistit se, že mu dítě rozumí, nebo že on rozumí dítěti. Jako příklad z praxe uvádí doc. Čírtková výpověď pětileté holčičky, která větou, že se tatínek „počural“ měla na mysli výron semene¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Bájná lhavost neboli pseudologia phantastica je psychickou poruchou vyskytující se fyziologicky u dětí předškolního věku, u dospělých potom jako psychopatologický příznak hysterických osobností.

¹⁵⁸ KRIGLOVÁ, Jana. *Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů se speciálním zaměřením na pohlavní zneužití dítěte*. Praha, 2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

¹⁵⁹ MATIÁŠEK, Jan; BARTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Výslech a psychologie*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966, s. 112-124.

¹⁶⁰ Doc. PhDr. Ludmila ČÍRTKOVÁ, CSc. Přednáška – *Forenzní psychologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 19. 11. 2010.

K překonání verbální bariéry a zábran mluvit o choulostivé a traumatizující události, jsou v praxi používány **loutky Jája a Pája** (viz Příloha č. 1). Dvojice Jája a Pája je chráněným průmyslovým vzorem Ministerstva vnitra a Policie ČR¹⁶¹. Jedná se o dvě plyšové postavičky, které mají mužské a ženské pohlavní orgány, ale bez detailních vyobrazení. Tyto loutky představí vyslyšající dítěti ještě oblečené a počká, až si s nimi dítě začne hrát. Poté jej jemně navede, aby hračky svléklo. Vyslyšající by v tuto chvíli měl loutkám přisoudit určitou roli a potom už jen dítě zlehka pobízet, aby na loutkách demonstrovalo pachatelovu aktivitu a identifikovalo se s jednou z postaviček. Loutky jsou pro práci s dětskými oběťmi sexuálního násilí nepostradatelnými pomůckami. Bylo by ale podle mého příhodné, zvážit ještě existenci dalších loutek, odlišných od Jáji a Páji pro případ, že dojde k homosexuálnímu zneužití dítěte. O existenci loutek pro tento případ jsem nenalezla žádné informace, proto se domnívám, že by bylo pro policii více než vhodné je opatřit.

K zachycení výslechu dítěte je ideální použít videozáznam úkonu podle § 55 odst. 1, 2 TŘ jako zvláštní prostředek při protokolaci. Policie České republiky buduje od roku 2003 po celé republice **speciální výslechové místnosti**, které umožňují výslech zvláště zranitelných obětí – dětí, seniorů, brutálně znásilněných žen apod. a ve kterých je příhodné technické prostředí pro zachycení výslechu na videozáznam¹⁶². Speciálními výslechovými místnostmi disponují již všechny kraje a nyní se podle finančních prostředků budují i na některých okresních služebnách. Speciální výslechové místnosti se většinou skládají z výslechové, technické a monitorovací místnosti¹⁶³ (viz Příloha č. 2, 3, 4), někde se vyskytuje ještě čekárna pro dítě v podobě herny.

Výslechová místnost by měla působit příjemným dojmem, měla by navozovat pocit bezpečí a pohody. Může být vymalovaná dětskými motivy a její součástí by měly být hračky a dětský nábytek, ale jen v té míře, aby nedocházelo k přílišnému rozptylování dětské pozornosti. Dítě, které pobíhá od jedné hračky ke druhé, či které požívá nabídnuté cukrovinky, zaujme k vyslyšajícímu, který mu zmíněné aktivity po

¹⁶¹ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 125. ISBN 80-7178-739-6.

¹⁶² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004, s. 219-231. ISBN 80-7317-036-1.

¹⁶³ Ministerstvo vnitra České republiky. *Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení* [on-line]. 2011-06-01. [cit. 2012-10-02]. <http://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

určité době omezí, negativní postoj. Právě z těchto důvodů by dětem (řekněme mladším osmi let) měly být k dispozici pouze loutky Jája a Pája a ostatní hračky by měly být uklizeny a sladkosti by měly děti dostat až na konci výslechu jako odměnu.

Další místností je místnost monitorovací, která slouží k zajištění přítomnosti osob, které mají být ze zákona přítomny a mají dohlížet na výslech. Tyto osoby pozorují výslech buď přes jednocestné zrcadlo, nebo přes monitor. Technická místnost může být spojena s monitorovací a slouží k ovládní kamer a mikrofonů umístěných ve výslechové místnosti. Tyto kamery by měly být minimálně dvě, aby dítě zabíraly z více úhlů pohledu a aby tak pozorovatelům nemohla uniknout gesta dítěte a jiná jeho nonverbální komunikace. Odborníci z takovýchto projevů dovedou vyvodit mnoho informací, např. zda dítě právě nezahlalo. Nonverbální projevy jsou proto schopné prozradit třeba křivé obvinění. Mikrofony ve výslechové místnosti by měly být velmi výkonné, aby dokázaly přenést a zaznamenat sebeslabší zvuky. Z praxe zaznívá kritika speciálních místností v tom směru, že nejsou dostatečně odhlučněny a zvukový záznam, který je poté přehráván u soudu, je rušen dupáním, hlasitým smíchem a hovorem na chodbách policejních oddělení. Je proto nutné myslet i na takové detaily jakými jsou cedule na dveřích, které upozorňují na probíhající výslech a nabádají ke klidu.

Odborníci za jednocestným zrcadlem či v monitorovací místnosti nemají pouze pozorovat dítě, ale prostřednictvím vyslychajícího, který k nim přichází, mohou dítěti klást otázky. Kooperace zmíněných osob je v tomto směru zvlášť důležitá, stejně jako kontrola vyslychajícího a vhodnosti jeho způsobu vedení výslechu z pohledu odborníků.

3.1.2. Výslech obviněné osoby

Nejvíce jsou specifika výslechu u sexuální kriminality páchané na dětech patrná u výslechu dítěte jako oběti. Výslech osoby obviněné ze sexuálního trestného činu spáchaného na dítěti, není nijak výrazně odlišný od výslechu pachatelů ostatní kriminality. Jako možná specifika uvádí odborná literatura různé společenské postavení vyslychaných osob a intimní charakter objasňovaných otázek¹⁶⁴. Oproti svědecké výpovědi, má obviněný právo nevypovídat a může lhát, což jsou faktory, které výslech samozřejmě ztěžují. Odborníci tvrdí, že jen v minimu případů se obviněný dozná (nejčastěji pod tíhou důkazů). Ve většině případů naopak tvrdí, že si dítě celou

¹⁶⁴ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 472. ISBN 80-7179-878-9.

záležitost vymyslelo a ojedinělé nejsou situace, kdy obviněný u výslechu vypovídá, že ho dítě svedlo a on nenese žádný podíl viny.

Podle Čírtkové dochází v prvních dvou minutách výslechu mezi vyslychajícím a vyslychaným k fázi **interpersonální percepce**¹⁶⁵. Jde o odhad jedné osoby osobou druhou, o to jak osobu vnímá. Je jasné, že pokud se vyslychající bude chovat arogantně až agresivně, nebude ochota vyslychaného vypovídat příliš velká. Vyslychaný se v tomto případě může chovat dokonce provokativně a urážlivě. Na druhou stranu, pokud se bude vyslychající vyslychanému jevit sympatickým dojmem, může to průběh výslechu výrazně ovlivnit. Toto schéma ale nelze paušalizovat, pro všechny případy rozhodně neplatí.

Vnímání obviněného vyšetřovatelem je ohroženo řadou chyb, kterých se dopouštějí i zkušení kriminalisté. **Haló efekt** znamená, že vyslychající si o vyslychaném vytvoří charakteristiku podle jeho jedné dominantní vlastnosti a k ostatním signálům je již netečný. **První dojem** zase způsobuje, že vyšetřovat lpí na prvním dojmu, kterým na něj obviněný působí a tento dojem nadále již nekoriguje. Kriminalisté, kteří se specializují na jeden druh trestné činnosti, se mohou dopouštět chyby v podobě tzv. **kognitivního rámce**. Jde o situaci, ve které si policista obviněnou osobu zaškatulkuje do modelu typického pachatele s typickým způsobem páchaní daného druhu kriminality a bezděčně filtruje a vnímá pouze ty informace, které mu do jeho kognitivního rámce zapadají. **Idiosynkrasie** vzniká tehdy, je-li vyslychající podrážděn některými vnímanými podněty, které souvisejí s vyslychaným. Pokud je např. vyšetřovatel zatvrzelým odpůrcem tetování a proti němu ve výslechové místnosti sedí člověk, který je výrazně potetovaný, může se alergie a nesnášenlivost vyšetřovatele projevit velmi negativně na vedení výslechu. Podobně mohou na vyšetřovatele zapůsobit sociální stereotypy a předsudky např. proti rasám, ženám apod. Další chybou vyslychajícího je **protipřenos**. Ten spočívá v přenášení vlastních osobních problémů vyšetřovatele do výslechové situace. Dalším problémem, který se může vyskytnout v interpersonální percepci, je **pygmalion-efekt**. Pokud se budu k obviněnému chovat např. jako k násilníkovi, bude možné brzy pozorovat fakt, že se k mé představě začíná přibližovat. Výskyt tohoto efektu hrozí především u výslechů mladistvých obviněných.

¹⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 300-305. ISBN 978-80-7380-213-4.

Aby se vyšetřovatel vyhnul zmíněným negativním jevům, které se mohou vyskytnout při interpersonální percepci, je nutné, aby znal sám sebe, své slabé a silné stránky. Pouze vyšetřovatel, který je osobnost a dokáže si přiznat své nedostatky, je dovede eliminovat a korigovat. Dále by mělo jít o osobu, která má znalosti psychologie a disponuje emoční inteligencí a empatií, která zahrnuje především úměrnost a soudnost. V neposlední řadě by měl vyslychající během výslechu umět za chodu posuzovat mentální úroveň obviněného, způsob jeho vyjadřování apod. Měl by být schopen vnímat jeho nervozitu či naopak sebejistotu a jiné psychické nápadnosti včetně zralosti obviněného a jeho zkušenosti s kriminalitou. Domnívám se, že by bylo vhodné, aby byl každý výslech přes jednocestné zrcadlo či přes videotechniku pozorován minimálně jedním dalším policistou, který by měl možnost se s původním vyslychajícím vyměnit, pokud by se výslech ubíral špatným směrem.

Vyslychající by měl vyslychaného nejprve nechat spontánně hovořit o jeho současném životě, zvláště o jeho životě sexuálním. Poté by měl vyslychající plynule přejít na vztah obviněného a poškozené osoby, zda se znají, či jak došlo k prvnímu kontaktu. Obviněný často svou vinu od začátku výslechu vehementně popírá. Reakcí vyslychajícího na toto chování by měla být otázka, proč si tedy vyslychaný myslí, že poškozená osoba nebo jiný oznamovatel podala trestní oznámení. Jaká byla její motivace. Z této otázky může vzejít odpověď, která např. odkryje plánovaný rozvod rodičů dítěte a jejich pře o to, který z nich dostane dítě do péče, nebo neshody otce s tchýní, která dítě proti otci poštává apod. Tyto odpovědi by mohly nasvědčovat křivému obvinění. Odpověď ale také může znít tak, že obviněný vůbec netuší důvod trestního oznámení a že je naprosto nevinný atd.

Pokud vyslychaná osoba neúnavně zapírá jakoukoliv sexuální aktivitu s obětí, je vhodné přistoupit k fázi výslechu, která se vyznačuje předkládáním důkazů a požadováním vysvětlení od vyslychaného. Není vhodné odkrýt vyslychanému veškeré důkazy, které mají kriminalisté k dispozici. Záleží na zkušenostech a schopnostech vyslychajícího, jak pod tíhou důkazů donutí obviněného spolupracovat. Obviněný by měl objasňovat skutečnosti typu, jak je možné, že se u něho v bytě našly fotografie s dětskou pornografií, proč má obviněný na rukou škrábance, jak je možné, že se u něho v prádelním koši našly kalhotky zneužitá dívky apod.

Jestliže je obviněná osoba ochotná vypovídat, měl by jí vyšetřovatel klást otázky ohledně průběhu pohlavního styku a dalších sexuálních aktivit. Tato část výslechu je těžištěm celého výslechu, popis obviněného by proto měl být co nejdetailnější. Vyslýchaný by měl objasnit, zda se poškozená osoba bránila, jakým způsobem se chovala, zda došlo k ejakulaci atd. Následně by měl vypovědět, co se stalo poté, zda a kudy dítě z místa činu odešlo, jak se chovalo, zda jej doprovázel atd.

Od začátku výslechu až do jeho konce by měl vyslychající hodnotit verbální, paraverbální a nonverbální způsob komunikace obviněné osoby, činit ze svých poznatků závěry a přiměřeně na ně reagovat tak, aby na obviněnou osobu vhodně psychologicky působil.

Verbální stránka výpovědi představuje obsah, který vyslychaná osoba sděluje a způsob, jakým ke sdělování dochází. Předmětem zájmu kriminalistické taktiky v rámci výslechu a školení vyslychajících ve výslechových dovednostech, je především verbální komunikace. Komunikace paraverbální zahrnuje tón hlasu, využívání pomlk a přestávek ve výpovědi, citové zabarvení výpovědi, koktání, přerušování apod. Nonverbální komunikace bývá často podceňována, přesto je s jejím využitím zkušený vyšetřovatel schopen učinit o vyslychané osobě důležité závěry. Nonverbální komunikace se projevuje zejména prostřednictvím mimiky, pohledů, proxemiky, kineziky a postury¹⁶⁶. Tyto druhy nonverbální komunikace vypovídají o vzájemném vztahu osob, o emocionálním naladění obviněného a doplňují verbální sdělení.

Mimika sděluje zkušenému vyšetřovateli aktuální psychický stav obviněného prostřednictvím výrazů v obličeji. Pohled obviněného a pohyby v okolí očí obviněného mohou prozradit zaujetí, zaměření pozornosti, či překvapení. Ačkoliv se dá mimika i pohledy ovládnout, emoce je přesto rozpoznatelná v prvotním mikrookamžiku, než obviněný bezděčně utvořený výraz potlačí. S pohledy souvisí oční kontakt, který představuje významný moment interakce mezi vyslychaným a vyslychajícím. Nejistý člověk častěji třepe očima a není schopen vydržet delší oční kontakt s vyšetřovatelem. U očního kontaktu lze zmínit i poznatek kriminalistické taktiky, že na známých osobách a předmětech ulpívá náš pohled déle než na neznámých.

¹⁶⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 314-318. ISBN 978-80-7380-213-4.

Proxemika znamená tělesnou blízkost. U většiny osob je nepatřičnou blízkostí jiného člověka navozen pocit úzkosti. Tento pocit ztěžuje lhaní, vyšetřovatel proto může pomocí proxemiky na vyslýchaného působit. Jejím prostřednictvím lze také odhadnout, zda je vyslýchaná osoba extravertní nebo introvertní, neurotická či vyrovnaná. Neurotici a introverti zpravidla potřebují větší osobní prostor, u extravertů a vyrovnaných osobností je tomu naopak.

Kinezika představuje tělesné pohyby a gesta. Člověk, který se neustále upravuje, poklepává končetinami, přemísťuje předměty na stole apod., trpí pravděpodobně duševním neklidem, netrpělivostí, může u něj dokonce nastat agresivní stav.

Konečně **postura** neboli postoj těla v klidu může o osobě, která je vyslychána, také leccos prozradit. Ruce zkřížené na prsou, dlaně v kapsách či ruce v bok mohou signalizovat nesouhlasný postoj. Také, zda je člověk shrbený nebo vzpřímený mnoho vypovídá o jeho postoji a sebevědomí.

Nonverbální komunikace by měla sloužit především vyšetřovateli k vlastním závěrům o osobě a pomáhat mu ve volbě příhodných způsobů psychologického působení na obviněného. Je nutné mít na paměti, že jde o hypotetické závěry, které v žádném případě nemají důkazní hodnotu, co se ale týká taktické činnosti, mohou být nenahraditelné. U závažných případů, ve kterých se kriminalisté potýkají s nedostatkem důkazů a od výslechu obviněného očekávají objasnění základních skutečností, které mohou vést např. k nalezení pohřešované oběti, by bylo vhodné přizvat za jednocestné zrcadlo psychologa, který by se zaměřil především na vystupování obviněného a jeho projevy.

3.2. Zvláštní způsoby dokazování

Rekognici, konfrontaci, prověrku výpovědi na místě, vyšetřovací pokus a rekonstrukci označuje trestní řád jako zvláštní způsoby dokazování a zabývá se jimi kriminalistická taktika. Použití všech způsobů dokazování je svázáno procesními pravidly obsaženými v trestním řádu a jejich dodržování je o to významnější a důležitější, je-li jejich „účastníkem“ nezletilá osoba (viz Prostředky trestního řádu k zabránění sekundární viktimizace u dětských obětí). Průběh a výsledky výše zmíněných kriminalistických institutů se dokumentují do protokolu.

Kriminalistická taktika popisuje určité zásady, které platí pro použití zvláštních způsobů dokazování. První z nich je zásada dobrovolnosti účasti osoby, která znamená, že osoba nesmí být k úkonu nucena, a to ani v případě, že se jedná o svědka, který nemá právo odmítnout výpověď. Tato zásada vyúsťuje do zásady iniciativy osoby, která se úkonu účastní. Dalšími zásadami, které platí pro orgány činné v trestním řízení, jsou zásada ostražitosti a zásada aktivního působení vyšetřovatele v průběhu úkonu. Další zásadou je přítomnost nezúčastněné osoby, která dohlíží na zákonnost úkonu a garantuje jeho objektivitu.

Na policisty jsou u zvláštních způsobů dokazování kladeny značné nároky. Důraz by měl být kladen především na jejich zkušenosti, morálních vlastnosti, schopnost improvizovat a komunikovat a jejich postavení jako autority. Osoba, která provádí některý ze zvláštních způsobů dokazování, by měla být na úkon dostatečně připravena, měla by mít alespoň elementární znalost psychologie, měla by být ostražitá a rozhodná a aktivně úkon vést tak, aby se vyhnula nežádoucím účinkům, které mohou z provádění zvláštních způsobů dokazování vyplynout.

Konfrontace je kriminalistická metoda, při které jsou dvě osoby postavené tváří v tvář proto, aby došlo k vyjasnění rozporů mezi jejich výpověďmi, které vyšly najevo z jejich předchozích výsledků, které jsou podle zákona povinné a které nelze objasnit jinak. Trestní řád uvádí, že s osobou mladší patnácti let lze provést konfrontaci zcela výjimečně, jestliže je to pro objasnění věci nezbytně nutné (§ 104a odst. 5 TR). Důvodů pro tuto ochranu dětí, které nedosáhly patnáctého roku věku, je několik. Obecně je cílem konfrontace vystavit osobu silnému a bezprostřednímu působení druhé osoby¹⁶⁷. Jak již bylo řečeno dítě je zvýšeně sugestibilní a mohlo by se stát, že by se nechalo druhou osobou (svědkem či obviněným) jednoduše ovlivnit. Zjednodušeně řečeno, výpovědní hodnota konfrontovaného dítěte je nízká. Neméně důležitým faktem je, že rozvzpomínání si na traumatickou událost a vypovídání o věcech, které již bylo dítě nuceno popisovat v rámci výslechu, rozhodně nepřispívá psychickému stavu dítěte. Jednalo by se dokonce o zcela jasnou sekundární viktimizaci dětské oběti stran orgánů činných v trestním řízení.

Pokud jde o osoby mladistvé, domnívám se, že by pro ně měl platit podobný režim jako pro osoby mladší patnácti let a tváří v tvář by tak mohly být postaveny opět

¹⁶⁷ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 128. ISBN 978-80-7380-095-6.

jen ve výjimečných případech. Málokterý mladistvý je natolik vyspělou osobností, která dokáže trvat na svém a nenechá se dospělou osobou – autoritou zviklat. Riziko sekundární viktimizace navíc hrozí i v tomto případě.

Prověrka výpovědi na místě je kriminalistická metoda, která spočívá v tom, že již dříve vyslechnutá osoba ukáže objekty a místa relevantní pro vyšetřovanou událost, popíše okolnosti nutné k jejímu objasnění a pokud je třeba demonstrovuje některé činnosti¹⁶⁸. Vyšetřovatel porovnává jednotlivé výpovědi a prověrku na místě náležitě dokumentuje. V případě, že by měla prověrku na místě podstoupit nezletilá osoba, je nutné, aby vyšetřovatel zvážil možná rizika, která z tohoto úkonu mohou pro dítě vyplynout, případně by měl situaci konzultovat s pedagogem či psychologem.

Vyšetřovací pokus neboli kriminalistický experiment je metoda v kriminalistické praxi, která spočívá v pokusném vyvolávání a zkoumání kriminalisticky relevantních jevů a činností v uměle vytvořených a cíleně měněných podmínkách za cílem poznání a dokázání skutkového stavu věci¹⁶⁹. Podle mého názoru je účast osoby mladší patnácti let a její podílení se na vyšetřovacím pokusu nevhodné, stejně jako u ostatních zvláštních způsobů dokazování. Trestní řád toto hledisko zohledňuje odkazem na přiměřené užití § 102 TŘ. Místo přítomnosti osoby mladší patnácti let by mělo být preferováno použití figuríny nebo figuranta.

Rekonstrukce trestného činu je kriminalistická metoda, „která spočívá v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací a skutkových okolností nebo jejich podstatných vlastností na základě údajů a faktů shromážděných ve vyšetřované věci s cílem jejich bezprostředního zkoumání, prověření a získání nových poznatků majících důkazní význam nebo taktickou hodnotu“.¹⁷⁰ Kriminalistická rekonstrukce trestného činu se v praxi využívá pravidelně v případech, kdy dojde k usmrcení oběti. V těchto situacích je využíván figurant nebo figurína, což by mělo být pravidlem i u rekonstrukcí trestných činů, kde k usmrcení oběti nedošlo, ale obětí je dítě.

¹⁶⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 261. ISBN 978-807380-038.

¹⁶⁹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 275. ISBN 978-807380-038.

¹⁷⁰ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 363-364. ISBN 80-7179-878-9.

Kriminalistická metoda, která spočívá v opětovném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu, nese název **rekognice**. Situace, ve které se má dítě, které se stalo obětí sexuálního trestného činu, setkat s pachatelem je velice emočně vypjatá a vyšetřovatel by měl účast dítěte na tomto úkonu zvážit. Pokud se vyšetřovatel přeci jen rozhodne, že účast dítěte mladšího patnácti let je nezbytná, odkazuje zákon na přiměřené užití § 102 TŘ.

Vyšetřovatel by měl především dítě na rekognici připravit, to znamená vysvětlit mu, že se opět setká s pachatelem, ale nemusí mít z ničeho strach. Dítě se s pachatelem nesmí setkat před zahájením rekognice, např. na chodbě či na jiném místě, to by mohlo zmařit celý úkon. Při rekognici pachatele in natura, tedy v případě, že je pachatel fyzicky přítomen, je žádoucí, aby vyšetřovatel využil možnosti, které jsou pro dítě méně stresující. Těmito možnostmi se rozumí znovu poznání pachatele přes jednocestné zrcadlo či přes monitor pomocí videotechnického zařízení. Bezprostřední znovu poznávání pachatele a jeho faktická blízkost by mohly zapůsobit negativně jak na psychiku oběti, tak na kvalitu závěrů z rekognice. Další možností, která se vyšetřovatelům nabízí, je předložit dítěti fotografie, mezi nimiž by hledalo pachatele.

Je nutné, aby byla rekognice pečlivě připravena. Poznávané osoby se musí navzájem co nejvíce podobat. Pokud tomu tak není, snaží se dítě z důvodu nepříjemných pocitů, označit první osobu, která mu pachatele připomíná a mít tak úkon rychle za sebou. Vyšetřovatel musí dítě povzbuzovat a upozornit ho na to, že má tolik času, kolik bude potřebovat a že je velice důležité, aby si bylo svým výběrem naprosto jisté. Zároveň se vyšetřovatel a ostatní osoby, které jsou ze zákona přítomné, musí zdržet jakýchkoli poznámek, kterými by dítěti vsugerovali určitou skutečnost, která by mohla mít vliv na jeho rozhodnutí.

3.3. *Materiální stopy a jejich hodnocení*

Dosud jsem se ve třetí kapitole zabývala pouze stopami ve vědomí. Druhou skupinou stop jsou stopy materiální (hmotné), které jsou vytvořeny kdekoli mimo lidské vědomí. Kriminalistickou stopou se rozumí „každá změna, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a

prostředky¹⁷¹. Stopy lze u sexuální kriminality páchané na dětech nalézt buď na místě činu nebo na oblečení či těle pachatele a oběti. Kvalitně vyhodnocená a zdokumentovaná stopa funguje před soudem jako důkaz a práce kriminalistů a znalců je proto v tomto ohledu v průběhu vyšetřování klíčová.

Místem činu u sexuální kriminality není jen místo, na kterém byl delikt spáchán, ale i ostatní místa, která s kriminalisticky relevantním skutkem souvisejí¹⁷². Pachatel tak např. z jednoho místa oběť sleduje, v autě ji převáží a v lese zneužije. U sexuálních deliktů jsou častými místy činu odlehlá prostranství (lesy, parky apod.), dítě se ale bohužel stává obětí často i doma, tzn. v bytě, rodinném domě atd., nebo na frekventovaných místech jako jsou hotely a silnice (zejména u komerčního sexuálního zneužití dítěte). K sexuálnímu násilí na dětech dochází nečástečně také ve výtahu, sklepních prostorách, domovních chodbách a v autě.

Kazuistika: Pachatel se v roce 2011 seznámil s dívkou mladší patnácti let na internetové sociální síti a domluvil si s ní schůzku. Ve smluvenou dobu vyzvedl dítě autem, zajel na odlehlou polní cestu a zde jej pohlavně zneužil. Vše, co se v autě odehrávalo, natočil na mobilní telefon a pořídil ještě několik fotografií dívky. Muž čelí obvinění z trestného činu pohlavního zneužití a výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií¹⁷³.

Kriminalisté by měli věnovat ohledání místa činu značnou pozornost a trpělivost, a to nejen proto, aby nepřehlédli nebo nezničili stopy, ale také proto, aby dokázali odhalit nepravdivé nebo smyšlené oznámení o sexuálním trestném činu spáchaném na dítěti. Jejich pozornost by měly přitahovat tzv. **negativní okolnosti**, které kriminalistická věda označuje jako takové změny na ohledávaném objektu, které jsou v logickém rozporu s dosud zjištěnými informacemi, a to v tom smyslu, že chybí, ačkoliv by měly existovat, či se vyskytují jako protichůdné, cizí nebo rozporné¹⁷⁴.

¹⁷¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 78. ISBN 80-7179-878-9.

¹⁷² CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 24-27. ISBN 80-7178-739-6.

¹⁷³ Policie České republiky. *Seznámila se s ním prostřednictvím internetové sociální sítě* [on-line]. 2011-04-11. [cit. 2012-10-03].

<http://www.policie.cz/clanek/seznamila-se-s-nim-prostrednictvim-internetove-socialni-site.aspx>

¹⁷⁴ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 157. ISBN 978-80-7345-161-5.

Důkazní hodnotu mají ta zjištění z místa činu, která jsou podchycená v protokolu o ohledání místa činu¹⁷⁵. Nezbytnou součástí tohoto dokumentu by měla být fotodokumentace místa činu nebo videonahrávka z místa činu doplněna hlasovým komentářem kriminalisty.

Typickými stopami z místa činu jsou stopy biologické, pachové, věcné a mikroskopy. Výjimečné nejsou ani stopy trasologické (např. otisk obuvi, či části těla) nebo stopy působení (polámané větve, udusaná tráva apod.). Biologickými stopami jsou nejčastěji vlasy, pot, sperma, chlupy atd. nalezené na místě činu. Věcné stopy slouží především k potvrzení domněnky, že se osoba vyskytovala na místě činu. Může jít o nejrůznější předměty zapomenuté, odpadlé části oblečení atd. U komerčního sexuálního zneužití dítěte jde především o fotografie a videonahrávky s dětskou pornografií, obnos peněz, kterým bylo nebo mělo být zaplaceno dětskému prostitutovi či jeho kuplíři atd. Pachové stopy mohou pomoci dopadnout pachatele po tzv. horké stopě nasazením policejního psa a z mikroskop jsou nejvýznamnější vlákna.

Ohledáním oblečení a těl se nejčastěji získávají **stopy biologické**. Ty se vyskytují buď přímo na těle či oblečení oběti nebo v tělních dutinách, za nehty apod. Je tedy nutné provést odběry vzorků a výtěry tělních dutin a vše náležitě zdokumentovat. Na těle dítěte se zejména u znásilnění dají rozpoznat stopy po zápase, jako jsou kožní oděrky, hematomy, stopy po kousnutí. Především u menších dětí dochází při penetrativní aktivitě k poškození pochvy či konečníku, které je patrné díky otoku a oděrkám.

K uchování stop ve stavu, ve kterém je možné podrobit je expertíze či je předložit jako důkaz, je potřebná především pečlivá dokumentace. Ta se provádí jejich popisem, změřením a vyfotografováním. Neméně důležité je poté uchování stop v prostředí, ve kterém nepodléhají zkáze. Např. vatová tyčinka z bukálního stěru se zalepí do papírové obálky, výškrab zpod nehtů se uchovává v plastové zkumavce, biologické stopy se nesmí dostat do kontaktu s živným médiem apod. Za správně sebrané a uchované stopy odpovídá kriminalistický technik¹⁷⁶. Je nutné si uvědomit, že biologické stopy se dají snadno znehodnotit jejich kontaminací, ke které může dojít

¹⁷⁵ MUSIL, Jan. *Způsob páchání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 186. 60-045-82.

¹⁷⁶ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 165. ISBN 978-80-7345-161-5.

např. dotykem. Pro zacházení s takovými stopami by proto měla být přísně dodržována odpovídající pravidla.

Vyšetření obviněného je nutné provést co nejrychleji, dokud se ještě nestihl umýt a převléknout. Stejně jako u oběti je nejprve nutné provést prohlídku oblečení. Na těle obviněného mohou být patrné stopy dvojího druhu – stopy po zápase a stopy po souloži. **Stopy po zápase** nebudou u sexuální kriminality páchané na dětech tolik intenzivní, jako u stejného druhu delikvence, kde obětí je dospělá osoba, přesto se mohou vyskytovat. Nejčastěji se jedná o škrábance, stopy po kousnutí, hematomy na dolních končetinách způsobené kopáním oběti apod. **Stopy po souloži** je nutné odpovědně zajistit kvůli laboratorním testům. Jde většinou o sperma a poševní sekret na pohlavním údu a spodním prádle pachatele. Další vzorky, které je možno zajistit především je-li obětí menší dítě, jsou krev na penisu pachatele a také zbytky stolice po análním styku. Pachateli se obligatorně odebírá krev a moč kvůli testům na přítomnost alkoholu a toxikologickému vyšetření¹⁷⁷.

Zákonná úprava tělesné prohlídky je obsažena v § 114 TŘ. Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, pokud je nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Pokud se osoba prohlídce nepodrobí, může jí být uložena pořádková pokuta či policejní orgán může po marné výzvě její odpor překonat. K překonání odporu osoby potřebuje policejní orgán předchozí souhlas státního zástupce. Popsaný postup pro překonání odporu se ovšem nepoužije v případě odběru krve či jiného obdobného úkonu, který je spojený se zásahem do tělesné integrity osoby, tedy v případě tzv. invazivních postupů. Domnívám se, že ani pořádková pokuta ani fyzické překonání odporu, neporušují pravidlo *nemo tenetur a strpění tělesné prohlídky* lze vynucovat. Mantinely, které by se při vynucování neměly překročit, představuje situace, která by mohla být kvalifikovaná jako mučení či kruté, nelidské nebo ponižující zacházení.

Materiální stopy mohou být rozhodujícím důkazem k usvědčení pachatele – sexuálního násilníka. Práce se stopami a důkazy klade nároky především na kriminalistické techniky a znalce. Je nutné, aby policie disponovala takovou technikou a vybavením, aby jim práci co nejvíce ulehčila a aby byly výsledky expertíz k dispozici rychleji a přesněji. Stát by v rozpočtu měl najít prostředky na nákup moderního

¹⁷⁷ Prof. MUDr. Přemysl Strejc, DrSc. Přednáška – *Soudní lékařství*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 3. 3. 2011.

laboratorního vybavení, na dokumentační techniku, výzkum a vývoj a na zabezpečení kvalitního personálu.

Vyšetřování sexuální kriminality páchané na dětech se neobejde bez znaleckých expertíz. Nejčastěji se uplatní expertíza kriminalistická, sexuologická, soudně psychiatrická a soudně lékařská. V rámci **kriminalistické expertízy** se nejvíce vyžívá expertíza biologická, trasologická a chemická. Prioritním oborem u vyšetřování sexuální kriminality je **forenzní genetika**. Tato věda se specializuje na zkoumání biologických materiálů obsahujících DNA. Její význam spočívá především v tom, že je schopna vést k jednoznačné individuální identifikaci osoby¹⁷⁸. Sexuální delikvence je specifická v tom, že na těle a oblečení pachatele a oběti a na místě činu, je pravděpodobný nález biologického materiálu. DNA je možné nalézt v epitelových buňkách (např. v kůži za nehty oběti), ve spermatu, v krvi a slinách (skvrny na oděvu), v kořínkách vlasů a chlupů, v kostní a svalové tkáni a v tělních dutinách (anální, vaginální a bukální výtěry). Výhodou forenzní genetiky, jejímž prostřednictvím k analýze DNA dochází, je fakt, že k expertíze stačí mikroskopické množství materiálu.

V roce 2002 byla Policií ČR uvedena do provozu **Národní databáze DNA**, do které jsou vkládány profily obviněných a odsouzených osob a dále DNA profily neznámých mrtvol a dosud neztotožněných stop z místa činu. Jak se dalo předvídat, v médiích se proti databázi zvedla vlna odporu, která staví na domněnce, že policie informace z databáze zneužívá. Policie oponovala s tím, že obviněný, který je obvinění zproštěn, je z rejstříku vymazán a z databáze nelze kromě pohlaví vyčíst žádné informace o osobě, které by se daly zneužít¹⁷⁹. Zabývat se střetem práva na ochranu osobních údajů a zájmu Policie ČR na vyšetřování trestné činnosti by bylo jistě zajímavé, ale jde o téma zasluhující pozornost v rámci samostatné kvalifikační práce. Pro účely této práce vyjádřím pouze názor, že v případě sexuálního násilí na dětech, by měla mít Národní databáze DNA bez všech pochybností povolení shromažďovat DNA profily sexuálních agresorů. Práva těchto pachatelů na soukromí a ochranu osobních údajů by v tomto konkrétním případě měla ustoupit ochraně společnosti před sexuální kriminalitou páchanou na dětech a zájmu na rychlém dopadení pachatele.

¹⁷⁸ Československá společnost pro forenzní genetiku. *Co je forenzní genetika* [on-line]. [cit. 2012-10-03]. <http://www.cssfg.org/cz/1111/co-je-forenzni-genetika/>

¹⁷⁹ Policie České republiky. *Policie nezneužívá ND DNA* [on-line]. 2008-12-15. [cit. 2012-10-03]. <http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-nezneuziva-dna.aspx>

Sexuologická expertíza zjišťuje anamnézu sexuálního života obviněného, dále zda je schopen soulože a oplodnění apod. Mezi nejvýznamnější zaměření této expertízy ale patří zjišťování vedoucí k odpovědím na otázky, jakou cestou dosahuje obviněný nejraději vyvrcholení, jaké objekty jej sexuálně vzrušují a zda netrpí sexuální deviací. Nejčastějším způsobem vyšetření sexuálních reakcí obviněného je **falopletyzmografické vyšetření**¹⁸⁰, které zkoumá míru sexuálního vzrušení u obviněného prostřednictvím promítání nejrůznějších audiovizuálních scén. Promítané obrazy mají charakter dětských pornografických snímků, sexuálních agresivních výjevů, homosexuálních výjevů apod. Podstatou vyšetření je použití přístrojové metody, která registruje objemové změny penisu obviněného a graficky je zaznamenává. Sexuolog je potom schopen učinit závěr o sexuální preferenci obviněného.

Soudně psychiatrická expertíza má určit, zda obviněný trpí duševní poruchou, zda byla jeho rozpoznávací a ovládací schopnost vymizelá či částečně vymizelá a zda je nutné nařídít ochranné léčení. Podle § 116 odst. 3 TŘ „shledá-li znalec u obviněného příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti, vysloví se zároveň o tom, zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný“. Za kritéria nebezpečnosti, která v tomto případě vezme znalec v potaz, jsou považována: abusus alkoholu či jiných psychotropních látek, disociální porucha osobnosti, mentální retardace, pozitivní nález sexuálního trestného činu v anamnéze obviněného, porucha sexuální preference, absence nebo nefunkčnost partnerského vztahu a věk do 35-ti let¹⁸¹.

Predikce vývoje pachatele je rychle se rozvíjející obor, který by bylo chybné přehlížet. Souvisí úzce s prevencí kriminality¹⁸² a především u pachatelů sexuálního násilí na dětech by neměl být podceňován. Znalec má v rukou obrovskou moc ovlivnit rozsudek svou specializací a vědomostmi a jeho posouzení má preventivní celospolečenský dopad. Proto se domnívám, že by v tak náročných otázkách jako je posuzování nebezpečnosti pachatele sexuálního deliktu, měli psychiatrický posudek v oblasti predikce pachatele vypracovávat minimálně dva psychiatři nebo ústav. Je-li

¹⁸⁰ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 144-145. ISBN 80-7169-795-8.

¹⁸¹ PAVLOVSKÝ, Pavel; MALÁ, Eva; PROCHÁZKA, Ladislav; ŠRUTOVÁ, Ludmila. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 140. ISBN 80-247-0181-2.

¹⁸² BLATNÍKOVÁ, Šárka; NETÍK, Karel. *Predikce vývoje pachatele*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 113-114. ISBN 978-80-7338-075-5.

obviněným mladistvým, je pluralita znalců vyšetřujících jeho duševní stav, daná zákonem o soudnictví ve věcech mládeže v § 58 odst. 1.

Soudně lékařské vyšetření odpovídá na otázky, zda jsou na těle oběti a obviněného stopy po násilí a jakému druhu násilného jednání jsou přisuzovány, zda došlo k souloži či análnímu styku, zda došlo souloží k defloraci panenské blány či zda byla oběť již sexuálně aktivní. Tato expertíza se také zabývá zkoumáním přítomnosti pohlavní choroby u obviněné osoby nebo oběti apod.¹⁸³

Dítě, které se stalo obětí sexuální agrese, je nejdříve vyšetřeno gynekologem nebo traumatologem, kteří svá zjištění náležitě zdokumentují do lékařské zprávy. Všemmu předchází prohlídka oděvu. Následně je dítě prohlédnuto soudním lékařem. Odborníci se shodují, že je pro dítě méně traumatizující, je-li vyšetřeno za hospitalizace¹⁸⁴. Soudní lékař dítě prohlíží v postýlce za asistence zdravotní sestry. Poranění na těle je nutné zdokumentovat schématickým nákresem a fotograficky. Lékař dále provede stěry pro laboratorní testy. Dokumentaci je nutné provést pečlivě proto, aby před soudem nedošlo ke zpochybnění vyšetření. Pečlivá práce soudního lékaře může ochránit dítě před nepříjemným opakováním lékařských prohlídek, stejně tak může být prostředkem pro očištění údajného pachatele, který byl dítětem křivě obviněn. Vyšetření mladistvých osob, které již měly sexuální zkušenosti, mohou být komplikovány přítomností rodičů a absencí jednoznačných stop vedoucích ke zjištění, zda byl spáchán sexuální trestný čin a jakým způsobem.

¹⁸³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 475. ISBN 80-7179-878-9.

¹⁸⁴ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7345-161-5.

Závěr

V úvodu této rigorózní práce jsem si kladla za cíl zmapovat možnosti zefektivnění boje proti sexuálnímu násilí páchaného na dětech de lege lata a pokusit se najít možnosti de lege ferenda. Aby bylo možné tohoto cíle dosáhnout, bylo nutné teoreticky a částečně prakticky kýženou oblast ovládnout.

Optimální stav, ve kterém by mohlo dojít k eliminaci sexuálního násilí páchaného na dětech v ČR, je stav, ve kterém existují schopní jednotlivci zastřešení odpovědnou společností. To znamená stav, ve kterém se celá společnost cítí odpovědná za ochranu dětí uvnitř, a v jehož rámci jsou osoby povolané poskytovat bezprostřední ochranu vzdělané, empatické, zkušené a odborně zdatné. Těmito osobami mám na mysli všechny, kteří jedná přijdou do styku se sexuálně zneužitým dítětem a také ty, kteří jsou povinni pečovat o prevenci sexuálního násilí páchaného na dětech. Konkrétně se jedná o pracovníky v justici, policisty, sociální pracovníky, psychology, lékaře, pedagogy atd. Právě tyto osoby mají zvýšenou odpovědnost za ochranu dětí před sexuálním násilím a před následnou sekundární viktimizací, která akutně hrozí téměř všem obětem tohoto druhu trestné činnosti. Učitelé, lékaři a ostatní osoby, které se denně setkávají s dětmi, by se také měli aktivně podílet na „odhalování“ týrání a zneužívání dětí v rodinách.

Apel na zlepšení kolektivního povědomí společnosti o sexuální kriminalitě páchané na dětech a z něj pramenící kolektivní odpovědnosti zaznívá na několika místech mé rigorózní práce. Osvětová práce policistů, pedagogů, rodičů a médií je účinnou zbraní, která je velice snadno dostupná. Nejedná se přitom pouze o informovanost dětí, nýbrž i o povědomí dospělých, kteří tak svou bdělostí a vědomostí budou schopni ochránit nejen své, ale i cizí děti. Existují samozřejmě případy, kterým se téměř nedá zabránit. Jedná se především o únosy dětí neznámou osobou. Jak ale objasňuji v první kapitole, tyto případy jsou ojedinělé, nejvíce hrozí dětem nebezpečí v rodině a mezi známými osobami. V části pojednávající o obětech je jasně řečeno, že spáchané sexuální násilí je na dětech v drtivé většině případů poznatelné. U dítěte jsou patrné fyzické stopy násilí a psychická nepohoda, která se výrazně projevuje v jejich chování.

Jak zmiňuji v části věnované pachatelům, pachatelé jsou nejčastěji zdánlivě normální lidé žijící okolo nás. Ve valné většině případů se nejedná o žádná monstra,

jejichž existenci a podíl na páchání sexuální kriminality zveličují média. Stejně tak oběťmi se nejvíce nestávají problémové děti z rozvrácených rodin, jak tvrdí řada nezasvěcených moralistů, nýbrž běžné děti z rodin úplných. Předsudky tohoto typu mohou mít značný vliv na atmosféru ve společnosti. Pokud se totiž spokojíme se zmíněnými zjednodušujícími modely, odsuneme danou problematiku na okraj našeho zájmu a společnost se ze začarovaného kruhu neinformovanosti nebude schopna vymanit.

Sexuální kriminalita páchaná na dětech se dělí na komerční a nekomerční. Až na skutečnost, že při obou dochází k sexuálnímu zneužití dítěte, jsou oba druhy diametrálně odlišné jak v náhledu na pachatele, tak ve způsobu páchání trestných činů a v jejich výskytu. Zatímco se počet nekomerčních sexuálních trestných činů páchaných na dětech v posledních letech ustálil, komerční sexuální zneužívání dětí zažívá celosvětový boom, který se odráží i v českém prostředí. Tento fakt potvrzuje i značná aktivita mezinárodních společenství, která se prostřednictvím především justiční, policejní a celní spolupráce snaží tomuto negativnímu jevu zabraňovat.

V části prevence, která zakončuje první kapitolu práce, shrnuji možnosti prevence a navrhuji vytvoření národního registru pachatelů sexuálních trestných činů. Tento rejstřík, který by podle mého názoru neměl být veřejný, by měl sloužit především justičním a policejním orgánům a pracovníkům probační a mediační služby, kteří by osoby zapsané v rejstříku pravidelně kontrolovali.

Z již existujících prevenčních institutů zmiňuji community policing a sexuální výchovu na školách. V souvislosti se sexuální výukou na školách a početnou skupinou jejich odpůrců, musím vyřknout obavu, že dojde-li v České republice k jejímu ignorování a útlumu, což by podle mého názoru bylo vítězstvím tmářství nad zdravým rozumem, bude mít toto rozhodnutí fatální následky. Dále popisuji snahu nadace Naše dítě a Missing Child Europe o vytvoření národních center pro pohřešované a zneužité děti v Evropě. Snaha zmíněných nestátních organizací, která by podle mého názoru měla být zastřešena státními orgány, se týká nejenom zefektivnění pátrání po pohřešovaném dítěti s pomocí veřejnosti, ale i ostatních aktivit, mezi něž patří především spolupráce s bankami a poskytovateli internetových služeb napříč Evropou, aby bylo možné co nejrychleji dohledat online platby za dětskou pornografii v prostředí internetu.

Ve druhé kapitole, nazvané Trestněprávní aspekty sexuální kriminality páchané na dětech, se zabývám co nejširším možným okruhem problémů, které se v rámci práva ve spojení se sexuální kriminalitou páchanou na dětech mohou vyskytnout. Pohled na sexuální činy obecně se v proměnách staletí a desetiletí zásadně měnil. Domnívám se, že je dnes možné říci, že český trestní zákoník pokrývá všechny druhy sexuální kriminality a z právního hlediska poskytuje potenciálním obětem vysoký standard ochrany.

Bez ohledu na pozitivní hodnocení trestního zákoníku z předchozího odstavce, musím zmínit určitou nespokojenost v několika dílčích záležitostech, které jsem objevila při zkoumání jednotlivých trestných činů. Jedná se především o nedostatečný výčet trestných činů u nepřekážení trestného činu (§ 367 odst. 1 TZ) a neoznámení trestného činu (§ 368 odst. 1 TZ). Ve výčtu trestných činů, jejichž nezabránění je trestné, figuruje obchodování s lidmi, znásilnění, pohlavní zneužití a zneužití dítěte k výrobě pornografie. Podle mého názoru by měly být k výčtu přidány i další sexuální trestné činy, především ty, kde je obětí dítě. Konkrétně by mělo jít o sexuální nátlak, svádění k pohlavnímu styku a únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou. U neoznámení trestného činu je situace ještě horší. Povinnost oznámit trestný čin existuje v rámci sexuální kriminality pouze u obchodování s lidmi a u zneužití dítěte k výrobě pornografie. Domnívám se, že v tomto případě by zákonnou povinností, jejíž nesplnění by bylo sankcionováno, mělo být oznámení všech sexuálních trestných činů, u kterých jako oběť figuruje nezletilá osoba.

Dále se domnívám, že na některých místech v trestním řádu, kde je poskytována ochrana poškozeným, kterými jsou děti mladší patnácti let, by mělo dojít k jejímu rozšíření i na mladistvé osoby. Tyto osoby v případě, že spáchají provinění, spadají do zvláštního režimu trestání (podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže), a proto by i v rámci jejich procesní ochrany jako poškozených měla platit zvláštní pravidla. Konkrétně mám na mysli § 163a odst. 1 písm. c) TŘ, který zbavuje poškozené - děti mladší patnácti let, u určitých trestných činů povinnosti vyslovit souhlas s trestním stíháním. Myslím si, že by bylo vhodné, aby do stejného režimu spadali i mladiství. Stejně by tak tomu mělo podle mého názoru být i v § 102 TŘ, který chrání děti mladší patnácti let před sekundární viktimizací hrozící u výslechů.

Pachatelé sexuálního násilí na dětech jsou trestáni podle sazeb trestu odnětí svobody uvedených u konkrétních trestných činů, které jsou podle mého názoru úměrné a dostačující. V rámci sexuální kriminality jsou také hojně využívána ochranná opatření. Zejména ochranné léčení a zabezpečovací detence. Tato opatření nemají trestat, ale pokusit se vyléčit pacienta a u zabezpečovací detence také ochránit společnost před jeho svobodou. Zabezpečovací detence je odpůrci vnímána jako kontroverzní institut, já naopak její vysoké zabezpečení vězeňského typu i apriorní časovou neomezenost hodnotím pozitivně. Nebezpeční pachatelé, kteří bezprostředně ohrožují společnost, a nepostačuje u nich uložení ochranného léčení, by měli být do zařízení pro výkon zabezpečovací detence umístováni a jejich další setrvání v tomto objektu by mělo záviset na rozhodnutí soudu po projednání s erudovanými a zkušenými pracovníky zařízení.

Další institut, který vyvolává diskusi, je léčba pacientů prostřednictvím kastrace. Jak popisuji v textu, je svázána řadou pravidel, jejichž splnění ji umožňuje. Je ryze dobrovolná a případ každého uchazeče je navíc podroben povolení komise odborníků. Za těchto okolností se domnívám, že jde o druh účinné léčby.

V závěru druhé kapitoly pojednávám o prostředcích trestního řádu k zabránění sekundární viktimizace dětí. Jedná se především o možnosti výslechu prostřednictvím videokonferenčního zařízení, snahu ochránit dítě před opakováním výslechů, ochranu dítěte před tím, aby byly přítomné zvláštním způsobem dokazování jako např. konfrontaci, rekonstrukci apod. a možnosti přibrat k výslechu pedagoga či jinou podobnou osobu a rodiče.

Poslední kapitola pojednává o kriminalistických aspektech sexuální kriminality páchané na dětech. V rámci vyšetřování tohoto druhu kriminality je na vyšetřovací tým vyvíjen značný společenský i osobní tlak. Vyšetřování je charakteristické časovým stresem a samotnou skutečností, že jde o tak závažný čin, jakým je sexuální útok proti dítěti. Spolupráce policie a dalších orgánů činných v trestním řízení je téměř nutností, stejně jako osobnostní kvalita jednotlivých aktérů vyšetřování.

Značnou část třetí kapitoly věnuji problematice výslechu, který je oproti výslechům v rámci jiného druhu kriminality specifický především v případech, kdy je vyslýchaným dítě. Jeho zranitelnost, hrozba sekundární viktimizace, zvýšená sugestibilita a sexuální tematika rozhovoru kladou vysoké nároky na vyslychajícího.

V posledních letech dochází k budování speciálních výslechových místností, ve kterých se dítě cítí dobře a které jsou vybavené odpovídající technikou a zázemím, které celý výslech ulehčuje. Speciální výslechové místnosti navíc umožňují přítomnost odborníků a dalších osob, které mohou výslech sledovat a zároveň o nich dítě neví. V rámci výslechu zneužitých dětí se také v praxi velmi osvědčilo využívání loutek Jája a Pája, s jejichž pomocí dítě demonstruje sexuální praktiky, které by vyšetřovateli popisovalo s velkými obtížemi.

Ačkoliv se obecně nedoporučuje, aby bylo dítě přítomno provádění zvláštních způsobů dokazování, a trestní řád dokonce některé tyto instituty podrobuje zvláštnímu režimu § 102 TR, je nutné si uvědomit, že pokud je přeci jen dítě těmto institutům přítomno, mělo by se k nim podle této skutečnosti přistupovat. U provádění rekonstrukce, prověrky výpovědi na místě, konfrontace, rekognice a vyšetřovacího pokusu, jsou opět kladeny vysoké nároky na policistu, který úkon provádí a na jeho pečlivou přípravu.

V závěru třetí kapitoly se zabývám pojednáním o materiálních stopách a místu činu. Místo činu je nutné pojímat co nejširším způsobem. Stopy, které se na místě činu a na oblečení a těle pachatele a oběti nejčastěji nalézají, jsou především biologické, dále věcné, trasologické atd. Je nutné využívat nejnovějších technologií a postupů při zkoumání stop. Ačkoliv státní sektor trpí nedostatkem finančních prostředků, do budoucna by bylo vhodné nezapomínat na vývoj moderních technologií, díky kterým mohou být případy rychleji a účinněji objasňovány.

Sexuální kriminalita páchaná na dětech bude existovat vždy. Záleží na práci odpovědných složek, na všímavosti okolí a atmosféře ve společnosti, v jakém množství případů se tato existence bude vyskytovat. V oblasti prevence, represe i vyšetřování jsou rezervy, o kterých by se mělo diskutovat a jejichž řešení by mělo být hledáno především po projednání s odborníky, kteří mají zkušenosti z praxe. Zákonodárci by měli naslouchat lidem, kteří se se zneužitými dětmi setkávají a léčí je a lidem, kteří sexuální kriminalitu páchanou na dětech vyšetřují a řeší v řízení před soudem. Jedině tak nebudou vznikat normy, nad jejichž účelem kroutí odborníci hlavou a budou vznikat normy a postupy, které budou účinné.

Seznam zkratk

1. ČR – Česká republika
2. TZ – Trestní zákoník
3. TŘ – Trestní řád

Seznam zdrojů

Zákony

1. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-461. Dostupný také z WWW: <www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>. ISSN 1211-1244.
2. Česko. Zákon č. 40 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=1961&typeLaw=zakon&What=Rok>>.
3. Česko. Zákon č. 40 ze dne 29. listopadu 1961 trestní zákon. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=1961&typeLaw=zakon&What=Rok>>.
4. Česko. Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146, s. 5442-5453. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=418/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.
5. Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o soudnictví ve věcech mládeže. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79, s. 4030-4054. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=2003&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=9>>.
6. Česko. Zákon č. 373 ze dne 6. listopadu 2011 o specifických zdravotních službách. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 131, s. 4802-4838. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=373/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211 – 1244.

Judikatura

1. *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. prosince 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I.*
2. *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. října 2006, sp. zn. 8 Tdo 1207/2006.*

Monografie

1. BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-629-3.
2. BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-106-6.

3. BLATNÍKOVÁ, Šárka; NETÍK, Karel. *Predikce vývoje pachatele*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-075-5.
4. BLATNÍKOVÁ, Šárka; NETÍK, Karel. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-80-7338-063-2.
5. BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-429-0.
6. ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kol. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
7. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.
8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.
9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila; VITOUŠKOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
10. HOYANO, Laura; KEENAN, Caroline. *Child abuse: law and policy across boundaries*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-829946-2.
11. CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
12. KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.
13. MACFARLANE, Kee; WATERMAN, Jill; CONERLY, Shawn; DAMON, Linda; DURFEE, Michael; LONG, Suzanne. *Sexual abuse of young children*. 1. vyd. New York: The Guilford Press, 1986. ISBN 0-89862-675-7.
14. MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Výslech a psychologie*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966.
15. MATIÁŠEK, Jan; SOUKUP, Jaroslav; BÁRTA, Bohumil. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. ISBN 505-21-865.
16. MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-878-9.
17. NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2004. ISBN 80-7317-036-1.

18. PAVLOVSKÝ, Pavel; MALÁ, Eva; PROCHÁZKA, Ladislav; ŠRUTOVÁ, Ludmila. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0181-2.
19. PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-807380-038.
20. PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0
21. VANÍČKOVÁ, Eva; PROVAZNÍK, Kamil.; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana; SPILKOVÁ, Jana. *Sexuální násilí na dětech*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6.
22. WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0929-5.
23. WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-795-8.
24. WEISS, Petr. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 351. ISBN 80-7178-634-9.
25. CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 97-8807-2018-25-3.
26. DUNOVSKÝ, J.; DYTRICH, Z.; MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-85121-99-9.
27. BOURKEOVÁ, Joanna. *Znásilnění: dějiny od roku 1860 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-1984-2.
28. BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-807338-103-5.
29. HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-569-1.
30. BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5.
31. HATTENHAUER, Hans. *Evropské dějiny práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1998. ISBN 80-7179-056-7.
32. MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vyd. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-433-1.

33. DUNOVSKÝ, J; MITLÖHNER, M; HEJČ, K; HANUŠOVÁ-TLAČILOVÁ, J. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1201-6.
34. PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie: 3., rozšířené a aktualizované vydání*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2618-2.
35. STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.
36. MUSIL, Jan. *Způsob páčání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 60-045-82.

Učebnice

1. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-24-0.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3.

Komentáře k zákonům

1. STŘÍŽ, Igor; POLÁK, Přemysl; FENYK, Jaroslav; HÁJEK, Roman. *Trestní zákoník a Trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou: 2. díl Trestní řád*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-808-6.

Časopisecké články

1. BRICHČÍN, Slavoj; SPILKOVÁ, Jana. Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě. *Kriminalistika*. 2002, roč. 35, č. 2.
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/brichcin.html
2. KRONE, T. A typology of online child pornography offending. *Trends and issues in crime and criminal justice*. 2004, č. 274.
3. CHMELÍK, Jan. Prostituce, její charakteristika a právní aspekty. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 3.
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/prostit.html
4. ATKINSON, J. L. Female Sex Offenders: A Literature Review. *Forum*. 1996, roč. 8, č. 2.

Internetové zdroje

1. Council of Europe. *One in five*.
http://www.coe.int/t/DG3/children/1in5/default_en.asp
2. Informační centrum vlády ČR. *Deklarace práv dítěte*.
<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>
3. Vláda České republiky. *Úmluva o právech dítěte*.
<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>
4. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *O kriminologii*.
<http://www.ok.cz/iksp/kriminologie.html>
5. Policie České republiky. *Vývoj trestné činnosti*.
<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-vyvoj-trestne-cinnosti.aspx>
6. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Pokračování oddílu - Týrané, zneužívané a zanedbávané děti*.
<http://www.mpsv.cz/cs/7260>
7. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2011 do 31.12.2011*.
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>
8. Policie České republiky. *Vývoj trestné činnosti*.
<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-vyvoj-trestne-cinnosti.aspx>
9. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *XI. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti*.
<http://www.mpsv.cz/cs/7260>
10. Ministerstvo vnitra ČR. *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008*.
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/komercni06.pdf>
11. Policie ČR. *Pohlavní zneužívání*.
<http://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-pohlavni-zneuzivani.aspx>
12. Policie ČR. *Nezletilá unikla znásilnění*.
<http://www.policie.cz/clanek/nezletila-unikla-znasilneni.aspx>
13. Policie ČR. *Děti terčem dospělých*.
<http://www.policie.cz/clanek/deti-tercem-dospelych.aspx>
14. Policie ČR. *Rozvášněnou trojici nachytali policisté*.
<http://www.policie.cz/clanek/rozvasnenou-trojici-nachytali-policiste.aspx>
15. Policie ČR. *Z lásky přes internet trestný čin*.
<http://www.policie.cz/clanek/z-lasky-pres-internet-trestny-cin.aspx>

16. Policie ČR. *S dívkami se seznámil na sociální síti.*
<http://www.policie.cz/clanek/s-divkami-se-seznamil-na-socialni-siti.aspx>
17. Policie ČR. *20 let Policie České republiky.*
<http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceskerepubliky.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D>
18. Ministerstvo vnitra ČR. *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008.*
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/komercni06.pdf>
19. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2000 do 31.12.2000.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2000/index.html
20. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2001 do 31.12.2001.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2001/index.html
21. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2002 do 31.12.2002.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2002/index.html
22. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2003 do 31.12.2003.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2003/index.html
23. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2004 do 31.12.2004.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2004/index.html
24. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2005 do 31.12.2005.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2005/index.html
25. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2006 do 31.12.2006.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2006/index.html
26. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2007 do 31.12.2007.*
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2007/index.html
27. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2008 do 31.12.2008.*
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>
28. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2009 do 31.12.2009.*
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>
29. Policie ČR. *Statistický výkaz č. 1, kriminalita za období od 1.1.2010 do 31.12.2010.*
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-mapy-kriminality.aspx>
30. Národní informační centrum pro mládež. *Obchodování s lidmi – charakteristika.*
<http://www.nicm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>

31. Policie České republiky. *Community policing*.
<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-clanky-community-policing.aspx>
32. Nadace Naše dítě. *Missing children Europe*.
http://www.nasedite.cz/cs/mezinarodni_spoluprace/missing_children_europe?emph=poh%C5%99e%C5%A1ovan%C3%A9+d%C4%Bti
33. Český rozhlas. *Připravovaný registr pachatelů sexuálního násilí budí diskusi*.
http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/804078
34. Epravo.cz. *Nová éra trestního práva hmotného: starý zákon vs. nový zákon*.
<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>
35. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku*.
<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515>
36. BOŘIL, Martin. iDNES.cz/Brno a Jižní Morava. *Tyran, který donutil nevlastního syna souložit s matkou, dostal deset let*.
http://brno.idnes.cz/tyran-ktery-donutil-nevlastniho-syna-soulozit-s-matkou-dostal-10-let-1i8-/brno-zpravy.aspx?c=A120913_153120_brno-zpravy_bor#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=zpravodaj&utm_content=main
37. GÁLIS, Radek. Deník.cz. *Policie zadržela mezinárodní gang kuplířů. Působil i na jihu Čech*.
<http://taborsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/policie-zadrzela-mezinarodni-gang-kupliru-pusobil-i-na-jihu-cech-20120410.html>
38. MĚCHUROVÁ, Barbora. iDNES.cz/Hradecký kraj. *Vyhazovač dostal tři a půl roku za znásilnění a podání alkoholu dítěti*.
http://hradec.idnes.cz/vyhazovac-dostal-tri-a-pul-roku-vezeni-za-opiti-a-znasilneni-nezletile-1mr-/hradec-zpravy.aspx?c=A111101_111940_hradec-zpravy_meb
39. Policie České republiky-KŘP Zlínského kraje. *Muž znásilnil malou dívku*.
<http://www.policie.cz/clanek/muz-znasilnil-malou-divku.aspx>
40. KIJONKA, Radim. Novinky.cz. *Policie obvinila otce ze znásilnění roční dcerky*.
<http://www.novinky.cz/krimi/90809-policie-obvinila-otce-ze-znasilneni-rocni-dcerky.html>
41. PROCHÁZKOVÁ, Monika. Fond ohrožených dětí. *Kriminalisté řešili znásilnění, zneužití dětí i pornografii*.
http://www.fod.cz/stranky/informace/11_02/denik110220.htm
42. ČTK. Aktuálně.cz. *Za znásilnění dvou dětí potvrdil soud muži 10letý trest*.
<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/moravskoslezsky/clanek.phtml?id=75464>
43. Policie České republiky. *Nezletilá dívka mlžila o svém těhotenství*.

- <http://www.policie.cz/clanek/nezletila-divka-mlzila-o-svem-tehotenstvi-708862.aspx>
44. Policie České republiky. *Zneužíval nezletilého.*
<http://www.policie.cz/clanek/zneuzival-nezletileho.aspx>
 45. Policie České republiky. *Oslovoval mladé holky a chtěl si je fotit.*
<http://www.policie.cz/clanek/oslovoval-mlade-holky-a-chtel-si-je-fotit.aspx>
 46. Policie České republiky. *Obviněný cizinec.*
<http://www.policie.cz/clanek/obvineny-cizinec.aspx>
 47. Policie ČR. *Pohlavně zneužíval malé chlapce.*
<http://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-archiv-zpravodajstvi-2010-pohlavne-zneuzival-mlade-chlapce.aspx>
 48. Policie České republiky. *Ředitel školy obviněn z přechovávání dětské pornografie.*
<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21237427&doctype=ART&>
 49. Policie České republiky. *Fotil si dívky.*
<http://www.policie.cz/clanek/fotil-si-divky.aspx>
 50. Policie České republiky. *V saunách a bazénech točili s dětmi porno.*
<http://www.policie.cz/clanek/v-saunach-a-bazenech-tocili-s-detmi-porno.aspx>
 51. Policie České republiky. *Provozovala kuplířství na mladistvé.*
<http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21282274&docType=ART>
 52. Vězeňská služba České republiky. *Charakteristika věznice Kuřim.*
<http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/o-nas-1587/zakladni-informace-173/charakteristika-veznice-kurim-2190>.
 53. ODSTRČIL, Pavel. Ministerstvo vnitra České republiky. *Videokonference: Moderní evropský trend v komunikaci s justičními orgány.*
<http://www.mvcr.cz/clanek/videokonference-moderni-evropsky-trend-v-komunikaci-s-justicnimi-organy.aspx>
 54. Ministerstvo vnitra České republiky. *Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení.*
<http://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>
 55. Policie České republiky. *Seznámila se s ním prostřednictvím internetové sociální sítě.*
<http://www.policie.cz/clanek/seznamila-se-s-nim-prostrednictvim-internetove-socialni-site.aspx>
 56. Československá společnost pro forenzní genetiku. *Co je forenzní genetika.*
<http://www.cssfg.org/cz/1111/co-je-forezní-genetika/>

57. Policie České republiky. *Police nezneužívá ND DNA*.
<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-nezneuziva-dna.aspx>

Citace vlastních prací

1. KRIGLOVÁ, Jana. *Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů se speciálním zaměřením na pohlavní zneužití dítěte*. Praha, 2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

Přednášky

1. MUDr. Jan Zbytovský. Přednáška – *Soudní psychiatrie a sexuologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 9. 5. 2011.
2. Doc. PhDr. Ludmila ČÍRTKOVÁ, CSc. Přednáška – *Forenzní psychologie*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 19. 11. 2010.
3. Prof. MUDr. Přemysl Strejc, DrSc. Přednáška – *Soudní lékařství*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 3. 3. 2011.

Seznam příloh

Příloha 1 - Demonstrační loutky Jája a Pája

Příloha 2 - Speciální výslechová místnost

Příloha 3 - Monitoring speciální výslechové místnosti

Příloha 4 - Monitorovací místnost

Příloha 1 - Demonstrační loutky Jája a Pája

Příloha 2 - Speciální víslechová místnost

Příloha 3 - Monitoring speciální výslechové místnosti

Příloha 4 - Monitorovací místnost

Rigorous thesis: Sexual criminality against children (penal, criminologic and criminalistic aspects)

Summary

The goal of my rigorous thesis called Sexual criminality against children (penal, criminologic and criminalistic aspects) was to clarify the topic named sexual criminality against children in the Czech republic. The work is composed of three chapters, each of them dealing with different aspects of sexual crimes against children. This kind of criminality is very specific, because it intervenes in the most intimate sphere of life – sexual sphere. It is necessary to say that I think that sexuality should have no place in the lives of children.

The first chapter deals with victims, perpetrators, prevention and occurrence of this dangerous and injurious phenomenon. The most frequent victim is a girl in the age of 8 to 14. But boys victims and younger children are endangered too. In the Czech republic there is about 800 children sexual abused per a year. In this number there are not included other forms of sexual criminality against children. It is very important that society will be informed and responsible for the protection of children. Sexual education is inseparable component of prevention and it is up schools, state and families to guarantee it.

The second chapter called Penal aspects of sexual criminality against children analyses concrete sexual crimes which are incorporated in czech criminal code. I think that the protection which is provided by this code is sufficient. In the second chapter I focused on the possibilities of punishments and correction of the offenders too. According to my opinion the great legislative deed was the implementation of the possibility to isolate the dangerous and incorrigible sexual delinquents in the security institute.

The last chapter characterises the investigation of sexual criminality against children. The interrogation and other criminalistic and judicial proceedings are able to cause the secondary trauma to the abused children. Policemen, youth workers, doctors and judicial persons have duty to pre-empt the formation of this secondary trauma. Because of this reason the mentioned persons should be educated in the skill of correct treatment with children.

The summary of the work comprises the opinion that only highly developed society can protect children from sexual crimes. In this kind of society there is no place for taboo and selfishness. In this kind of society there is the sexual education and common awareness on high level. In this society there are professionals who investigate, judge and protect children in the interest of children.

Název práce: Sexuální kriminalita páchaná na dětech (trestněprávní, kriminologické a kriminalistické aspekty)

Abstrakt

Má rigorózní práce nazvaná Sexuální kriminalita páchaná na dětech (trestněprávní, kriminologické a kriminalistické aspekty) pojednává o sexuální kriminalitě páchané na dětech z několika úhlů pohledu. Jejím cílem je především proniknout do této složité problematiky a následně shrnout možnosti boje proti sexuální kriminalitě páchané na dětech de lege lata a navrhnout možnosti de lege ferenda. Práce je členěna do tří částí. První část je kriminologická a nabízí pohled na pachatele, oběť, výskyt sexuální kriminality páchané na dětech v České republice a prevenci. Druhá část, trestněprávní, rozebírá jednotlivé skutkové podstaty sexuálních trestných činů páchaných na dětech, které jsou obsažené v trestním zákoníku, z právního hlediska. Třetí a poslední část se zabývá kriminalistickou technikou a taktikou, která je při vyšetřování sexuálního násilí páchaného na dětech využívána. Závěr práce shrnuje dílčí závěry, které byly v jednotlivých kapitolách popsány.

Rigorous thesis: Sexual criminality against children (penal, criminologic and criminalistic aspects)

Abstract

This rigorous work called Sexual criminality against children (penal, criminologic and criminalistic aspects) deals with sexual criminality against children from several points of view. The aim of this work is primarily to understand the complicated issues of this kind of criminality. Outstanding aims of this work are summary of possibilities of fight against sexual criminality against children and suggestion of new possibilities. This rigorous work is divided into three parts. The first part characterises offenders, victims, prevention and occurrence of sexual criminality against children in the Czech republic. The second part, the penal part, analyses particular crimes against children from the legal side. The last part deals with criminalistic method and tactics, which is used in investigation. The summary comprises partial summaries of the work.

Klíčová slova

Sexuální kriminalita páchaná na dětech

Dítě

Sexuální trestné činy

Key words

Sexual criminality against children

Child

Sexual crimes